

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

TANJA DOVŽAK

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

FINANCIRANJE VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA

Ljubljana, november 2005

TANJA DOVŽAK

IZJAVA

Študentka Tanja Dovžak izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Vlada Dimovskega in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 10. 11. 2005

Podpis:

KAZALO

UVOD	1
1. OPREDELITEV KONCEPTA VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA	4
1.1. OPREDELITEV VZGOJE, IZOBRAŽEVANJA, USPOSABLJANJA IN ZNANJA.....	5
1.2. KONCEPT VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA.....	6
1.3. OPREDELITEV POJMA IN STRATEGIJE VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA	7
1.3.1. <i>Definicije in strategije vseživljenjskega učenja v državah EU</i>	11
1.3.2. <i>Definicija strategije vseživljenjskega učenja v Sloveniji</i>	13
1.4. EKONOMSKI POMEN IZOBRAŽEVANJA.....	14
1.4.1. <i>Zahteva po izobraževanju za gospodarstvo</i>	14
1.4.2. <i>Izobraževanje in gospodarska rast</i>	15
1.4.3. <i>Zaloga kapitala izobrazbe v Sloveniji in drugih državah</i>	17
1.4.4. <i>Vključenost odraslega prebivalstva v izobraževanje in usposabljanje</i>	22
1.5. SMERNICE IN DOKUMENTI EU	23
1.5.1. <i>Lizbonska strategija</i>	24
1.5.2. <i>Memorandum o vseživljenjskem učenju</i>	27
1.6. SLOVENSKI RAZVOJNI DOKUMENTI.....	31
1.6.1. <i>Strategija razvoja Slovenije</i>	32
1.6.2. <i>Strategija razvoja trga dela in zaposlovanja do leta 2006</i>	35
1.6.3. <i>Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v RS</i>	36
2. MODELI FINANCIRANJA VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA V NEKATERIH DRŽAVAH.....	38
2.1. FINANCIRANJE VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA V VELIKI BRITANJI	38
2.1.1. <i>Individualni izobraževalni račun</i>	39
2.1.2. <i>Subvencioniranje izobraževanja odraslih</i>	42
2.1.3. <i>Posojila za razvoj kariere</i>	45
2.2. FINANCIRANJE VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA V AVSTRIJI	45
2.2.1. <i>Izobraževalna garancija Delavske zbornice na Dunaju</i>	46
2.2.2. <i>Individualni izobraževalni računi</i>	47
2.2.3. <i>Stroški izobraževanja kot davčne olajšave</i>	48
2.3. FINANCIRANJE VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA V KANADI.....	50
2.3.1. <i>Vseživljenjski izobraževalni načrt</i>	50
2.3.2. <i>Registriran načrt izobraževalnega varčevanja in njegovo subvencioniranje</i>	51
2.3.3. <i>Učiti se varčevati</i>	53
3. FINANCIRANJE VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA V SLOVENIJI	54
3.1. FINANCIRANJE IZOBRAŽEVANJA IZ JAVNIH VIROV	55
3.2. FINANCIRANJE VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA ODRASLIH IZ JAVNIH VIROV	58
3.3. FINANCIRANJE IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH V PODJETJIH IN ORGANIZACIJAH.....	63
3.4. PRIMER DOBRE PRAKSE	65
3.5. DAVČNA POLITIKA	68
3.6. LASTNO FINANCIRANJE IZOBRAŽEVANJA.....	70
4. MODEL FINANCIRANJA VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA	72
4.1. VARČEVANJE ZA IZOBRAŽEVANJE	73

4.2. IZOBRAŽEVALNO POSOJILO	74
4.3. SUBVENCije S STRANI DRŽAVE, LOKALNIH SKUPNOSTI IN DELODAJALCEV	74
4.4. IZOBRAŽEVALNI SKLAD.....	78
4.5. VZPOREDNE AKTIVNOSTI ZA REALIZACIJO MODELA IN RAZVOJ VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA	79
ZAKLJUČEK.....	81
LITERATURA	84
VIRI.....	86
SLOVARČEK SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV	88

KAZALO SLIK

Slika 1: Povezanost vzgoje, izobraževanja in usposabljanja.....	6
Slika 2: Delež prebivalstva v starosti 25-64 let s končano vsaj srednjo šolo v državah članicah OECD in EU v letu 2002	18
Slika 3: Povprečno število let šolanja po državah za leto 2002	19
Slika 4: Deleži odraslih na 1. ravni besedilne pismenosti po državah	21
Slika 5: Računska pismenost odraslih v Sloveniji po ravneh in končani šoli	21
Slika 6: Delež prebivalstva v starosti 25-64 let, vključenih v izobraževanje in usposabljanje, v letu 2002.....	22
Slika 7: Temeljne funkcije ILA programa	40
Slika 8: Izobrazbena dejavnost odraslih glede na tip lastnine v % v letu 2004	65
Slika 9: Deleži izobraževanja v Gorenju po področjih za leto 2002.....	67
Slika 10: Financiranje vseživljenjskega izobraževanja.....	77
Slika 11: Delovanje izobraževalnega sklada.....	79

KAZALO TABEL

Tabela 1: Dejansko povprečno število let šolanja odraslih – po skupinah držav leta 1992.....	16
Tabela 2: Izobrazbena struktura aktivnega prebivalstva v Sloveniji leta 2003 in 2013.....	33
Tabela 3: Vpis študentov ALG programa po lokalnih območjih za 2003/04 in 2004/05.....	44
Tabela 4: Javni izdatki za izobraževanje kot % BDP po državah za obdobje 2000-2002	56
Tabela 5: Delež javnih izdatkov v Sloveniji za formalno-stopenjsko izobraževanje v BDP po ravneh izobraževanja za obdobje 2001-2003.....	57
Tabela 6: Javni izdatki za formalno-stopenjsko izobraževanje po ravneh izobraževanja in namenu porabe v Sloveniji za leto 2003	58
Tabela 7: Javna sredstva za izobraževanje odraslih v Sloveniji v obdobju 1999-2003	59
Tabela 8: Projekcija potrebnih javnih sredstev za uresničevanje nacionalnega programa izobraževanja odraslih v Sloveniji za obdobje 2004-2010	60
Tabela 9: Javna sredstva za izobraževanje odraslih v Sloveniji za obdobje 2004-2010.....	61
Tabela 10: Podjetja in zaposleni, ki se izobražujejo in usposablajo ter porabljajo delovni čas za izobraževanje v % za leto 2000	64
Tabela 11: Pregled vseh štipendistov v Gorenju po stopnjah in usmeritvah v letu 2002	68
Tabela 12: Pregled študentov ob delu v Gorenju po stopnjah in usmeritvah za leto 2002	68
Tabela 13: Izdatki gospodinjstev za končno potrošnjo za izobraževanje po namenu.....	71
Tabela 14: Izdatki gospodinjstev v Sloveniji in Evropski uniji leta 2003	72
Tabela 15: Prednosti in slabosti izobraževalnih računov	78

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Pregled financiranja aktivnosti iz proračuna Ministrstva za šolstvo in šport za leto 2005.....	1
Priloga 2: Pregled financiranja aktivnosti iz proračuna Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve za leto 2005.....	3

UPORABLJENE KRATICE

ALG	Subvencioniranje izobraževanja odraslih
CDL	Posojila za razvoj kariere
CESG	Kanadska subvencija izobraževalnega varčevanja
CRSP	Center za raziskovanje in socialno politiko
DEF	Ministrstvo za izobraževanje in zaposlovanje
ILA	Individualni vseživljenjski izobraževalni račun
LLP	Vladni vseživljenjski izobraževalni načrt
LS	Učiti se varčevati
LSC	Svet za izobraževanje in usposabljanje
ReNPIO	Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v RS
RESP	Registriran načrt izobraževalnega varčevanja
RRSP	Registrirani pokojninsko varčevalni načrti
SRS	Strategija razvoja Slovenije

UVOD

Eden ključnih vidikov kakovosti delovne sile oziroma »človeškega kapitala« je izobrazba. Izobrazba velja za eno najbolj produktivnih naložb in je najpomembnejši razvojni dejavnik.

Zamisel učeče se družbe se močno izraža v razpravah, ki potekajo v zvezi s koncepti vseživljenjskega izobraževanja in vseživljenjskosti učenja. Prav tako se ta zamisel pojavlja v različnih razpravah o razvoju družbe in vlogi izobraževanja in učenja v njej. Vseživljenjsko izobraževanje in učenje postajata svetovno gibanje. V različnih delih zlasti bolj razvitega sveta se vrstijo programi, projekti in akcije, ki pričajo o tem (Jelenc, 2003, str. 1).

V moderni dobi informacijske družbe in tehnološkega napredka ter v sodobni globalni ekonomiji se spreminja tudi kultura izobraževanja. Živimo v času informacijske družbe, ki nas zastira z raznovrstnimi informacijami, zato sposobnost razumevanja in uporabe le teh postaja vse pomembnejša. Srečujemo se z različnimi izzivi, tem pa »lahko sledimo samo z nenehnim učenjem, ki se začne z rojstvom in konča s smrtjo, med tema dvema dogodkoma pa obstaja neskončno število okoliščin, informacij, vplivov in izkušenj« (Sešel, 2001, str. 227). Težnja za doseganje konkurenčnih prednosti in s tehnološkim napredkom povezane visoke ter naraščajoče dodane vrednosti, spodbuja vlaganja ne le v fizični ampak tudi v človeški kapital. Tehnološki razvoj spodbuja ljudi k vseživljenjskemu izobraževanju in učenju ter s tem k opuščanju starih navad in mnenj, da so šolske klopi le za mladino in da pridobijo odrasli po zaključku rednega izobraževanja vse potrebno znanje z delovnimi izkušnjami. Nov koncept izobraževanja je temelj bodočega ekonomskega in kulturnega razvoja.

Izobraževanje odraslih v Sloveniji je ob njenem vključevanju v Evropsko unijo pred novimi izzivi. Tudi naša država bo morala prispevati svoj delež k uresničevanju lizbonskega cilja, po katerem bi morala Evropa postati »najbolj konkurenčno in dinamično, na znanju zasnovano gospodarstvo na svetu, sposobno trajnostne gospodarske rasti, z več in boljšimi delovnimi mesti ter večjo socialno kohezijo« (Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, 2002, str. 7). Evropska unija je tako izpostavila soodvisnost ravni izobraženosti prebivalstva, gospodarske rasti in zaposlovanja oziroma ustvarjanja novih delovnih mest. Izobrazba posameznika torej ni sama sebi namen, ampak je v funkciji aktivnega vključevanja v družbeno življenje, slednje pa se danes meri predvsem z zmožnostjo aktivne vključitve na trg dela. Tudi v slovenskem prostoru je poudarjena medsebojna povezanost znanja in konkurenčnosti z naslednjo razvojno vizijo: »Slovenija - na znanju temelječa družba z mednarodno konkurenčno ekonomijo ter trajnostnim, regionalno uravnoteženim razvojem« (Državni razvojni program RS 2001-2006, 2002, str. 15).

Razvoj je vse hitrejši, pri čemer je prav vsesplošni dostop do vseživljenjskega učenja bistveni predpogoj za družbeni razvoj in ekonomsko rast. Vseživljenjsko učenje je naloga celotne

družbe. Kvalitetni izobraževalni programi se morajo razvijati še naprej, vendar samo to ni dovolj. Financiranje vseživljenjskega učenja mora biti postavljeno na ustrezno mesto, pri čemer naj bodo slabše izobraženi posamezniki deležni posebne pozornosti. Novo kulturo vseživljenjskega izobraževanja mora nujno spremljati tudi temeljita reforma financiranja izobraževanja odraslih. Oblikovati je potrebno takšen sistem, ki bo ljudi spodbujal k odločitvi o izobraževanju, tako da bodo sprejeli koncept vseživljenjskega učenja kot kontinuiran in koristen proces osebnega razvoja in se ob finančnih spodbudah v izobraževanje tudi aktivno vključevali. Koncept vseživljenjskega učenja ni uresničljiv le z javnimi finančnimi sredstvi, zato je razmišljanje o pridobivanju drugih virov čedalje bolj pomembno.

V magistrskem delu se bom omejila na izobraževanje odraslih. Problem pojasnjujem tako, da v Sloveniji:

- nimamo jasno definiranega svojega koncepta vseživljenjskega učenja,
- preslabo poznamo tuje sodobne modele o financiranju izobraževanja odraslih oziroma so le-ti poznani le ozkim strokovnim krogom,
- nimamo izdelane strategije, kako bomo v bodoče spremenili sistem financiranja izobraževanja odraslih, da bo sledil modernim konceptom in upošteval socialno partnerstvo.

V svojem magistrskem delu bom odgovorila na naslednja vprašanja:

1. Kateri so sodobni modeli financiranja vseživljenjskega učenja?
2. Katere so, z vidika davčne politike, možne rešitve za učinkovito investiranje delodajalcev in posameznikov v vseživljenjsko učenje?
3. Kako lahko vlaganja v učenje z okrepitvijo državnih spodbud in odstranitvijo ovir postanejo bolj učinkovita, tako za posameznika kot za delodajalca?
4. Na kakšen način bi potekalo izvajanje financiranja vseživljenjskega učenja?

Namen dela je:

- predstaviti koncept vseživljenjskega učenja kot osnovnega pogoja za ekonomsko uspešnost in osebno rast,
- proučiti modele financiranja vseživljenjskega učenja v nekaterih razvitih državah,
- predstaviti pomembnejše slovenske razvojne in strateške dokumente, ki vključujejo razvoj človeških virov,
- predstaviti trenutni sistem financiranja izobraževanja odraslih v Sloveniji.

Cilj naloge je oblikovati model financiranja vseživljenjskega učenja, ki bo spodbujal izobraževanje na tistih področjih, ki so postala temeljnega pomena v obdobju ekonomskih integracij in prehoda v informacijsko družbo ter za uresničevanje ciljev Evropske unije.

Magistrsko delo bo napisano na podlagi sistematičnega preučevanja strokovne literature, ki obsega področje izobraževanja in njegovega financiranja. Opirala se bom tako na domačo kot

tudi na tujo literaturo. Mnoge informacije in podatki pa bodo izhajali iz različnih sekundarnih virov.

Glede na izbrano tematsko področje, cilje in namene, ki jih želim doseči, ter glede na vprašanja, na katera želim odgovoriti, bom v raziskavi preučila teoretične podlage in predpostavke, ki pojasnjujejo potrebo po vseživljenjskem učenju kot pogoju za ekonomsko rast. Analizirala bom financiranje izobraževanja odraslih v Sloveniji in ga primerjala s financiranjem v Veliki Britaniji, Avstriji in Kanadi.

Uporabila bom znanstveno raziskovalno metodo modeliranja. Na podlagi teoretičnih predpostavk in konkretnih primerov uvajanja novih modelov financiranja izobraževanja odraslih v nekaterih državah, bom postavila model oziroma predlog za financiranje izobraževanja odraslih v Sloveniji. Vsa spoznanja, ki so se pokazala v tujini kot uporabna v praksi, ter lastna znanja pridobljena tekom študija, bom poskušala prenesti in upoštevati pri oblikovanju slovenskega modela.

Magistrsko delo bo sestavljeno iz štirih smiselno zaključenih poglavij. V prvem poglavju bom opredelila vzgojo, izobraževanje, usposabljanje in znanje. Opredelila bom pojem in strategije vseživljenjskega učenja v nekaterih državah Evropske unije in v Sloveniji. Pojasnila bom ekonomski pomen izobraževanja za doseganje konkurenčnih prednosti in s tehnološkim napredkom povezane visoke dodane vrednosti. Prikazani bodo podatki o izobrazbeni strukturi prebivalcev, povprečnem številu let šolanja prebivalcev, pismenosti odraslih in deležu prebivalstva v starosti med 25 in 64 let, vključenih v izobraževanje in usposabljanje v Sloveniji in nekaterih drugih državah. Predstavila bom smernice in dokumente Evropske unije s poudarkom na Lizbonski strategiji in Memorandumu o vseživljenjskem učenju ter nekatera izhodišča Državnega razvojnega programa, ki določa strategije gospodarskega razvoja Slovenije.

Drugo poglavje bo zajemalo opis in analizo modelov financiranja vseživljenjskega učenja v drugih državah in sicer v Veliki Britaniji, Avstriji in Kanadi.

V tretjem poglavju bom naredila posnetek obstoječega stanja financiranja vseživljenjskega učenja v Sloveniji. Predstavila bom, v kakšni meri se financira izobraževanje iz javnih sredstev, koliko vlagajo delodajalci in posamezniki sami, ter kakšna je davčna politika v zvezi z davčnimi olajšavami. Podala bom primer vlaganja v izobraževanje in usposabljanje v podjetju Gorenje.

V četrtem poglavju bo predstavljen model oziroma smernice financiranja vseživljenjskega učenja, ki vključuje državo, lokalne skupnosti, podjetja in posameznike. Pojasnjen bo način financiranja, ki zajema varčevanje za izobraževanje, izobraževalno posojilo, subvencije s strani socialnih partnerjev in izobraževalni sklad, ki upravlja in vodi celotni sistem

financiranja vseživljenjskega učenja. Opisana bo strategija in vse potrebne aktivnosti za realizacijo takega modela.

V zaključku sledijo temeljne ugotovitve in priporočila, kaj je treba storiti, da bi z uvajanjem nekaterih novih načinov spodbujanja in izdelanih instrumentov lahko pozitivno vplivali na večjo motivacijo po vseživljenjskem učenju.

1. OPREDELITEV KONCEPTA VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA

Oblikovanje šole kot vzgojno-izobraževalne organizacije je izhajalo iz nalog, ki jih je bilo treba v posameznih etapah družbenega in ekonomskega razvoja uresničiti. Specifičnost teh nalog je pogosto določena z družbeno-ekonomskimi odnosi, znanstveno-tehnološkimi dosežki, pa tudi s položajem in vlogo posameznika v teh procesih, oziroma v lastnem in družbenem razvoju (Pivec, 1995, str. 27).

Na povečan pomen znanja in izobrazbe in zaradi tega na povečane zahteve po dosežkih na teh področjih se je izobraževanje odzvalo z uveljavljanjem načela in strategije vseživljenjskega izobraževanja. Strategija v svojem skrajnem cilju pomeni uveljavljanje »učee se družbe«, v samem sistemu izobraževanja pa temeljite vsebinske in organizacijske spremembe. Med drugimi posledicami te strategije je tudi opredelitev izobraževanja odraslih kot enakovrednega in enakopravnega področja izobraževanju mladine, ki je bilo dolgo časa prednostno in največkrat celo edino poznano področje izobraževanja. Organizacijsko in strateško-politično se je to izrazilo v usposobljenosti strokovnih nosilcev razvoja tudi za to področje izobraževanja, ter v oblikovanju nacionalnih zakonodaj in sistemskih ukrepov za izobraževanje odraslih, med katere sodi tudi sistemska ureditev financiranja izobraževanja odraslih (Jelenc, 1991b, str. 3).

Tako kot se daljša čas za izobraževanje, ki lahko zdaj traja vse življenje, se množijo tudi ustanove in priložnosti za učenje. Naše izobraževalno okolje postaja vse bolj pestro in izobraževanje presega okvire formalnih sistemov ter se bogati s prispevki drugih ljudi in ustanov (Delors, 1996, str. 97).

Evropska unija želi vsem svojim državljanom zagotoviti polno družbeno, ekonomsko in politično življenje. Izobraževanje in usposabljanje morata biti navzoča ne le v človekovi rani mladosti, ampak skozi vse njegovo življenje. Zahteve po vseživljenjskem učenju narekujejo poklicne in osebne potrebe posameznika. Vseživljenjsko izobraževanje je naloga sistema izobraževanja in usposabljanja, mnoge pobude pa izhajajo iz potreb dela, na katere vplivajo ekonomski interesi in socialni partnerji.

1.1. Opredelitev vzgoje, izobraževanja, usposabljanja in znanja

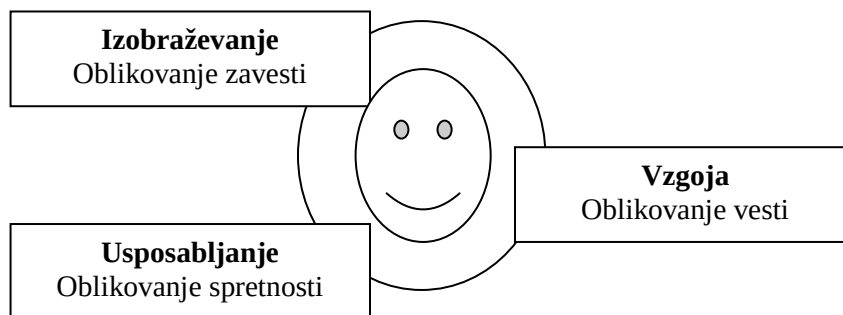
Izobraževanje se vedno pojavlja kot naravna značilnost vseh človeških družb in je tudi prispevalo k usodi družb v vseh fazah njihovega razvoja. Izobraževanje se tudi samo nikoli ni prenehalo razvijati in je bilo nosilec najbolj plemenitih idealov človeštva. Neločljivo je povezano z največjimi individualnimi in kolektivnimi podvigi v zgodovini človeštva (Potokar, 2003, str. 195). Silovito spreminjanje sodobnega sveta, ki mu je temeljno gibalno razvoj znanosti in tehnologije, se močno odraža tudi na vzgojno-izobraževalnem področju, kjer so se v zadnjih letih uveljavile mnoge novosti v organizaciji dela šol in pouka (Blažič, 1993, str. 5).

V najširšem smislu pojmujeemo vzgojo in izobraževanje kot posebno družbeno dejavnost, ki je usmerjena k doseganju določenega vzgojno-izobraževalnega smotra. Vzgoja je predvsem celovit in dolgotrajen proces razvoja in oblikovanja človekove osebnosti. Osebnost vsakega posameznika se usmerjeno oblikuje in tako prilagaja zahtevam družbenega okolja, katerega vrednote in norme naj bi sprejeli. Izobraževanje je tisto, ki prispeva k doseganju tako opredeljenega vzgojnega smotra. Opredelimo ga lahko kot dolgotrajen in načrten proces razvijanja posameznikovih znanj, sposobnosti in navad, ki mu omogočajo vključitev v družbeno življenje in delo ter oblikujejo znanstveni pogled na svet (Jereb, 1998, str. 17). Na podlagi povedanega sklepamo, da sta vzgoja in izobraževanje tesno prepleteni in medsebojno pogojeni dejavnosti, ki ju med seboj ne moremo ločevati. Obe dejavnosti načrtno potekata v institucionalnih ali formalnih oblikah, ki medsebojno povezani tvorita vzgojno-izobraževalni sistem (Jereb, 1989, str. 15-16).

Vzgoja in izobraževanje je vseživljenjski proces, ki zajema predšolske in šolske otroke, mladostnike ter odrasle ljudi različnih starost. Vključenost odraslega človeka v vzgojo in izobraževanje oziroma vseživljenjsko izobraževanje odraslih pomeni celotno spremembo vzgoje in izobraževanja. Tako postaja izobraževanje odraslih vse bolj način življenja in ne-le, kot pogostokrat mislimo, samo priprava nanj. Smoter izobraževanja je zagotoviti mladim ljudem in odraslim podlago za razumevanje tradicij in idej, ki vplivajo na družbo, v kateri živijo, njihovo kulturo in druge kulture ter naravne zakone, ter da bi si pridobili naravne in druge spretnosti, ki so potrebne za sporazumevanje (Potokar, 2003, str. 195).

Usposabljanje je proces razvijanja sposobnosti, ki jih človek potrebuje pri opravljanju nekega konkretnega dela v okviru določene dejavnosti. Če bi vse tri pojme vzgoja, izobraževanje in usposabljanje skušali opredeliti po njihovem dominantnem namenu, bi lahko rekli, da je temeljni cilj vzgoje oblikovanje vesti, izobraževanja oblikovanje zavesti, usposabljanja pa razvijanje sposobnosti, ki jih posameznik potrebuje za življenje in delo v družbi (Jereb, 1998, str. 17).

Slika 1: Povezanost vzgoje, izobraževanja in usposabljanja

Vir: Jereb, 1998, str. 18

Znanje je del človeških zmožnosti, ki omogoča reševanje znanih problemov. Ne glede na to, kje in kako si je človek to znanje pridobil, mu večinoma pomagajo reševati probleme z znanimi rešitvami (Lipičnik, 1998, str. 27). Znanje je naložba v posameznika, ki pripomore k večji vrednosti podjetja. Znanje je intelektualni kapital in lahko rečemo, da ima nevidno vlogo, saj ga ne moremo otipati. Ravno tako ne moremo na podlagi formalnih potrdil z gotovostjo trditi, da zna nekdo pridobljeno znanje prenesti iz teorije v prakso oziroma v okolje, v katerem je zaposlen. Zaposleni, ki konča izobraževanje, se mora navaditi na novo znanje in se ga naučiti uporabljati pri svojem delu (Lobada, 2005, str. 11).

1.2. Koncept vseživljenjskega učenja

Leta 1968 se je v vrsti poročil in publikacij začel pojavljati pojem, iz katerega izvira sedanji koncept vseživljenjskega učenja. Na konferenci UNESCO leta 1970 je bilo predstavljeno poročilo z naslovom »Uvod v vseživljenjsko učenje« (An introduction to lifelong learning). To je bil povod, da je UNESCO ustanovil Mednarodno komisijo za razvoj izobraževanja, ki jo je sestavljalo sedem vrhunskih strokovnjakov iz različnih držav. Naloga komisije je bila pripraviti mednarodni pregled stanja v vzgoji in izobraževanju (povzeto po Eurydice, 2002, str. 7).

Dve leti kasneje (leta 1972) je komisija objavila rezultate svoje raziskave v poročilu »Učim se, da sem. Vzgoja in izobraževanje danes in jutri« (Learning to be. The world of education today and tomorrow). V poročilu je opozorila na pravico in potrebo vsakega posameznika, da se uči vse življenje in priporočila tesnejše prepletanje formalnega in neformalnega učenja ter bolj pošteno razporejanje sredstev za izobraževanje najmlajših in najstarejših. Poudarila je kakovost pridobljene izobrazbe in se zavzela za čimbolj dejavno vlogo učečih pri zamislih in vodenju izobraževanja, v katerem so sodelovali. Izrazila je podporo ukrepom za odstranjevanje ovir, ki so najmanj privilegiranim skupinam preprečevale dostop do izobraževanja in tako spodbujala izobraževanje čim večjega števila ljudi (Faure, 1972, str. 2).

Leta 1973 je OECD (povzeto po Eurydice, 2002, str. 7) objavil poročilo »Ponovno izobraževanje: strategija za vseživljenjsko učenje« (Recurrent education: a strategy for lifelong learning). Poročilo obravnava predvsem učenje povezano s poklicnimi dejavnostmi in individualno učenje v povezavi s potrebami globalne ekonomije in konkurenčnosti. Poročilo sicer priznava pomembno vlogo osnovnega izobraževanja in usposabljanja, vendar pa se koncept ponovnega izobraževanja nanaša predvsem na izobraževanje po končanem obveznem izobraževanju in usposabljanju.

Od sredine sedemdesetih let naprej je zaradi recesije in omejevanja javne porabe koncept zamrl, z njim pa tudi ideje, ki jih je le-ta porodil. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja se je zaradi daljnosežnih ekonomskih in družbenih sprememb koncept znašel v popolnoma drugačnih okoliščinah kot ob svojem nastanku. Reševanje problemov brezposelnosti in vzpodbujanje tekmovalnosti je koncept pomaknilo prav na vrh političnega odločanja (Eurydice, 2002, str. 8).

1.3. Opredelitev pojma in strategije vseživljenjskega učenja

Izraz vseživljenjsko učenje oziroma vseživljenjsko izobraževanje izvira iz zasnove, po kateri izobraževanje ni enkrat za vselej dana izkušnja, omejena na začetni, v otroštvu potekajoči cikel nenehnega izobraževanja, temveč je proces, ki naj bi se nadaljeval vse življenje. Življenje samo je trajajoč učni proces, toda vsak človek potrebuje tudi posebne priložnosti za nadaljevalno, namensko in sosledično organizirano učenje, da bi mogel slediti tehnološkim in družbenim spremembam. Vseživljenjsko izobraževanje obsega posameznikovo namerno in priložnostno učenje in pridobivanje izkušenj. Ta pomen ima v praksi več različic. Najpogosteje se uporablja kot sinonim za izobraževanje odraslih ali pa z njim označujejo organizirane priložnosti za učenje, s katerimi se vse življenje zadovoljujejo posameznikove potrebe (Jelenc, 1991a, str. 18)

Izraza »vseživljenjsko učenje« in »vseživljenjsko izobraževanje« se velikokrat enačita. Nekateri raje uporabljajo prvega, drugi drugega. Na kratko bom opredelila odnos med učenjem in izobraževanjem.

Učenje lahko široko opredelimo kot vsako dejavnost, namerno in nenamerno ali naključnostno, s katero posameznik z učenjem spreminja samega sebe. Pri tem vplivajo nanj kulturno okolje, dejavnosti, ki jih spremlja ali se jih udeležuje, ali pa njegova načrtna dejavnost, da vire učenja iz okolja tako ali drugače strukturira in jih prilagodi svojim potrebam (Jelenc, 1996, str. 10).

Izobraževanje pa je sestavljeno iz pripravljenih strukturiranih in bolj ali manj organiziranih položajev, v katerih se odrasli uči in sprejema informacije. Od tega, ali je formalno ali

neformalno, sta seveda odvisna tudi stopnja vnaprejšnje strukturiranosti izobraževalnega procesa in to, koliko lahko na izobraževanje vpliva udeleženec. Če so cilji, in še posebno vsebine izobraževanja vnaprej natančno določeni, ima tudi posameznik manj možnosti, da vpliva na spreminjanje poteka učenja (Jelenc, 1996, str. 10).

Izobraževanje in učenje nista dva nasprotujoča si pojma. To sta pojma, ki se ne samo dopolnjujeta, temveč se tudi prepletata. Izobraževanje je organizirano učenje, ki je usmerjeno k cilju. Zajema tudi skupek meril, ki omogočajo, da se ta cilj čim bolj učinkovito doseže. Izobraževanja torej ni brez učenja. Obstaja pa učenje brez izobraževanja.

Vseživljenjsko učenje je razvoj človeškega potenciala skozi nenehni proces, ki stimulira in omogoča posamezniku, da pridobi vsa znanja, koristi in spretnosti, ki se zahtevajo skozi celotno življenje (Longworth, 1996, str. 22). Uspešno vseživljenjsko učenje pa zajema različne zahteve kot so potrebne sposobnosti za izobraževanje, motivacija za učenje, zavedanje biti učenec, pozitiven odnos do učenja, realno oceno posameznikovih zmožnosti in konstruktivno kritičen odnos do samega sebe (Cropley, 1980, str. 6-7).

Vseživljenjsko učenje in izobraževanje je odgovor na neustrezno organiziranost izobraževanja v družbi, težnja, da se razvije učenju prijazno družbeno okolje, ki bo temeljilo na reorganizaciji vseh področij življenja kot so delo, prosti čas, družina, mediji, kultura, šport in izobraževanje (Jelenc, 2003, str. 8).

Cilji vseživljenjskega izobraževanja so razvoj avtonomnosti pri mladih in odraslih, razvoj čuta odgovornosti za ljudi in skupnosti, razvoj sposobnosti za soočanje s spremembami, ki nastajajo v gospodarstvu, kulturi in družbi kot celoti. Za vseživljenjsko učenje je značilno, da na specifičen način povezuje mladino in odrasle, pa tudi formalne in neformalne sisteme šolanja, predvsem pa je nujna inovativnost, ustvarjalnost in prožnost. K pospeševanju učenja odraslih mnogo prispevajo množična in lokalna javna občila, mreža izobraževalnih ponudnikov ter svetovalni centri in izvajalci sami (Rečnik, 2004, str. 128-129).

Dewey je že v začetku prejšnjega stoletja ugotavljal, da se poleg formalnega izobraževanja izredno pomembne tudi druge oblike učenja, saj le tak pristop lahko človeka pripravi na življenje. Menil je celo, da je izobraževanje življenje samo in ne le priprava na življenje. Tako je sicer štel šolo kot pomembno pri prenašanju znanja, vendar je menil, da je to le eden od načinov učenja in izobraževanja, namenjen predvsem nezrelim, neizkušenim mladim ljudem (Dewey, 1997, str. 5). Po njegovem mnenju je najodličnejši rezultat šolanja spoznanje in pripravljenost, da se učimo od življenja samega in da ustvarjamo razmere, ki bodo omogočale vsem ljudem, da se bodo učili vse življenje. Nadalje poudarja, kako izredno pomembno je, da znamo ohraniti ustrezno ravnovesje med formalnim, neformalnim ter priložnostnim izobraževanjem (Dewey, 1997, str. 9).

Pojem vseživljenjsko učenje sproža veliko razprav in soočanje najrazličnejših mnenj. Na potrebnost in uresničljivost strategije vseživljenjskega učenja in izobraževanja gledajo nekateri strokovnjaki zelo skeptično ter mu očitajo neuresničljivost. Menijo, da ne more premagati ali ublažiti naraščajoče neenakosti in negotovosti.

Tisti, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih, vidijo v konceptu vseživljenjskosti večinoma možnost za povečanje dostopnosti izobraževanja čim večjemu številu ljudi in ga pojmujejo kot sredstvo za večjo vključenost državljanov v socialno, kulturno, politično in gospodarsko dejavnost. Menijo, da koncept ni oddaljena zamisel, temveč stvarnost, ki se na zapletenem izobraževalnem področju vse bolj oblikuje s spremembami, ki potrebo po njem le še poudarjajo (Delors, 1996, str. 92).

V današnjem svetu, v katerem vse hitrejša spremembe in globalizacija spreminjajo odnos posameznika do časa in prostora, je vseživljenjsko učenje bistveno, saj ljudem omogoča obvladovanje lastne usode. Veliki prevrati, ki so v nekaterih delih sveta že prizadeli naravo dela, se bodo nedvomno širili in privedli do reorganizacije razporeditve časa in posameznika. Vseživljenjsko izobraževanje bo tedaj postalo tisto sredstvo, ki bo vsakemu posamezniku omogočilo vzpostavitev ravnotežja med učenjem in delom, nenehno prilagajanje številnim poklicem in živo udeležbo v državljanstvu (Delors, 1996, str. 93). Ne pretiravimo če rečemo, da je preživetje organizacij in družb v naprednem tehnološkem svetu odvisno od razvoja spretnosti vseživljenjskega učenja in razmerij, ki morajo postati nujen del kulture. Kolikor bolj je podjetje napredno, univerza stroga, šola dobra, vlada prosvetljena, tem bolj je opazno, da vsi ti že raziskujejo izzive in priložnosti, da bi svoj obstoj in samospoštovanje ustanovili in ohranili organizacije, v katerih se uči vse življenje (Vseživljenjsko učenje, 1994, str. 8).

Vseživljenjsko učenje je v bistvu sestavni del sodobnega tehnološkega razvoja, v katerem se temeljito spreminjajo tudi dozrajšnji poklici – od trajnih in tehnično stabilnih, v spreminjajoče se in take, ki zahtevajo vse več temeljnega in vedno novega znanja. Posledica tega pa so čedalje poznejše oblike zaposlenosti. To nalaga vsem socialnim partnerjem, pa tudi civilni družbi in državljanom, nove obveznosti in prizadevanja za preprečevanje socialne izločenosti in trajno usposabljanje vsega aktivnega prebivalstva za uspešen razvoj (Sečan, 1999, str. 19).

OECD (Lifelong learning for all, 1996, str. 15) definira koncept vseživljenjskega učenja takole: »Ta pogled na učenje obsega individualni in družbeni razvoj vseh vrst in vseh oblik – formalno: v šolah, organizacijah za poklicno izobraževanje, institucijah terciarnega izobraževanja in izobraževanja odraslih, in neformalno: doma, na delu in v skupnosti. Gre za odprt sistem, v ospredju so standardi znanja in spretnosti, ki jih potrebujejo vsi, ne glede na starost. Poudarja potrebo po pripravi in motiviranju za učenje otrok v zgodnji mladosti in skozi vse življenje. Prizadevanja so usmerjena v ugotavljanje možnosti za preusposabljanje ali dopolnjevanje znanja za vse, ki ga potrebujejo, odrasle, zaposlene in nezaposlene.«

Začetni koncept stalnega izobraževanja se je tako razširil, da zajema tudi programe priložnostnega učenja. Pomembne vloge, ki so jih imele javne oblasti pri zagotavljanju, upravljanju in financiranju sistema, so sedaj nadomestili modeli, ki vključujejo partnerstvo in delitev odgovornosti, v katerih imajo podjetja in učeči večje odgovornosti. Osnovni cilj izobraževanja je zagotavljanje trdnih podlag za posameznikovo napredovanje v delovnem obdobju. Bistvenega pomena je izobraževanje in usposabljanje odraslih, čeprav se priznava vpliv osnovnega izobraževanja.

Vseživljenjsko učenje je eno od temeljnih načel politike Evropske unije. Leta 1995 je bila objavljena Bela knjiga Evropske komisije »Poučevanje in učenje – k učeči se družbi« (Teaching and Learning – Towards the learning society) kot poglobitveni vir napotkov za politiko o vseživljenjskem učenju. V njej ni zaslediti definicije koncepta vseživljenjskega učenja ampak v središče postavlja odgovornost posameznika. Ministri, ki so v evropskih državah odgovorni za izobraževanje, so se odločili, da bo to cilj njihove politike. V ospredju pa ostaja vprašanje, kako institucionirati koncept vseživljenjskega učenja.

V žarišču različnih reform je cilj vseživljenjskega učenja, tako v teoretskih izhodiščih kot pri strateškem prilagajanju izobraževalnih sistemov novim zahtevam družbenega razvoja. Države članice so prevzele koncept različno, odvisno od posebnosti njihovih izobraževalnih sistemov. Vse pa idejo uporabljajo kot gonilno silo razvoja, s katero utemeljujejo reforme, ki bi jih verjetno tako ali tako uvedle. Vseživljenjsko učenje je torej združevalna sila na evropski ravni. Koncept je bil zasnovan zato, da bi zadovoljil konkretne družbene potrebe. Izobraževalni sistemi lahko k temu pomembno pripomorejo, saj raziskave kažejo, da so ljudje, ki jim je uspešno izobraževanje omogočilo napredovanje, spet vračajo v izobraževanje, nekateri tudi stalno. Ta pomembna ugotovitev kaže, da je treba izobraževalne sisteme čimbolj vpeti v oblikovanje družbe znanja (Eurydice, 2002, str. 27).

V poročilu s prve svetovne konference o vseživljenjskem učenju Stewart in Ball (1995, str. 42-44) poudarjata, da bo potrebno za uveljavitev koncepta vseživljenjskega izobraževanja reševati izzive, ki se nanašajo na posameznike, organizacije, podjetja, izobraževalne organizacije, univerze, vlade in medije.

Posamezniki morajo prevzeti odgovornost za svoje učenje. Vsaka organizacija mora postati tudi kraj, kjer poteka učenje, zato morajo povezovati učni proces s poglobitnimi poslovnimi procesi v skladu s poslovodstvom organizacije in njenimi cilji, uporabljati dosežke dobre prakse, raziskati možnosti za ugotovitev primanjkljajev v znanju ljudi in te izpolniti z učenjem ter razvijanjem zmožnosti za učenje.

Vsako podjetje mora določiti glavnega direktorja kot zagovornika izobraževanja, oblikovati programe za razvoj učnih navad vseh zaposlenih, zagotoviti dostop do individualnih

mentorjev in svetovalcev, oblikovati seznam znanja za vsakega zaposlenega glede na potrebe njegovega zdajšnjega in prihodnjega dela in življenja, razvijati zunanje ugotovitve in potrjevanje znanja za programe v organizaciji ter navezati stike za sodelovanje z izobraževalnimi in drugimi organizacijami v lokalni skupnosti (Stewart, 1995, str. 42).

Izobraževalne organizacije morajo uporabljati raziskovalne izsledke o učenju v praksi, povečevati produktivnost in si prizadevati za učinkovito poslovanje, sodelovati v razvoju ključnih spretnosti in svetovnega kurikuluma za vseživljenjsko učenje, odkrivati in prilagajati dobro prakso in izkušnje, razvijati mrežo vseživljenjskega učenja za začetno in nadaljnje usposabljanje učiteljev, razvijati strokovno usposobljene mentorje in svetovalce za izobraževanje, se povezovati z organizacijami iz gospodarstva in vrednotiti izkušnje študentov kot virov izobraževanja.

Univerze bi se morale ponuditi za vodenje vseh izobraževalnih dejavnosti, ki vodijo k spremembam, upoštevati celotno skupnost kot vir nekdanjih in prihodnjih študentov, spodbujati strokovne organizacije, da bodo pospeševale vseživljenjsko učenje med svojimi članicami, upoštevati zahteve vseživljenjskega učenja, ko usposabljaajo in vpeljujejo nove sodelavce, vpeljevati programe, ki omogočajo ugotavljanje in potrjevanje poprejšnjega znanja, usmerjati razvoj nove izobraževalne tehnologije, ki bo podpirala tistega, ki se uči (Stewart, 1995, str. 42-43).

Vlade morajo določiti učne cilje in omogočiti spremljanje le-teh, spodbujati vpeljevanje novih modelov financiranja, ki bodo vzpodbujali razvoj vseživljenjskega učenja, skrbeti za postopno prehajanje sredstev za učenje od izvajalcev izobraževanja k tistim, ki se izobražujejo, spodbujati razvoj vseživljenjskega učenja, zagotavljati ponudbo ustreznih programov vseživljenjskega učenja dostopnih vsem ljudem, zagotoviti ustrezno pomoč otrokom iz revnih družin, da bi se lahko učili in spodbujati učenje na domu (Stewart, 1995, str. 43).

Mediji bi morali širiti vseživljenjsko učenje ter zbujati željo po znanju, podpirati učni proces tudi z geslom »učenje je zabava«, razvijati območne učne programe na radiu in televiziji in razvijati podporne lokalne izobraževalne programe (Stewart, 1995, str. 44).

1.3.1. Definicije in strategije vseživljenjskega učenja v državah EU

Za uresničevanje koncepta vseživljenjskega učenja so države članice natančno preučile cilje, vsebine, metode in postopke, ki obravnavajo izobraževanje in usposabljanje ter ga vnesle v svoje politične programe. Evropska komisija pa se je odločila okrepiti evropsko sodelovanje na tem področju. Študija Eurydice (2002) je plod tesnega sodelovanja ministrstev za izobraževanje v državah članicah in Evropske komisije. Vsebuje prvi pregled ukrepov o tem, kako formalni izobraževalni sistemi v državah članicah prispevajo k vseživljenjskemu učenju.

Po podatkih, ki so jih navedle države članice, koncept vseživljenjskega učenja v njihovem nacionalnem okolju pomeni, da se ljudje izobražujejo v vseh življenjskih obdobjih. Gre za široko paleto znanj in spretnosti, bodisi splošnih, poklicnih ali osebnih. Države, ki tesno povezujejo koncept vseživljenjskega učenja z vseživljenjskim ali stalnim izpopolnjevanjem in izobraževanjem odraslih, pozornost posvečajo predvsem poklicnim spretnostim. Pomembno vlogo morajo imeti formalni sistemi izobraževanja in usposabljanja, pa tudi neformalne aktivnosti zunaj njih, tako v javnem in zasebnem sektorju, še posebej pri izobraževanju odraslih. Prav tako je pomembna pridobitev trdnega temeljnega znanja in motivacija posameznikov po učenju že med obveznim izobraževanjem (Eurydice, 2002, str. 17).

Definicije, ki so jih ponudile države članice, se zdijo precej sorodne. Nekatere države povezujejo vseživljenjsko učenje s stalnim vseživljenjskim izpopolnjevanjem ali izobraževanjem odraslih. Kljub temu se sklicujejo na abstraktne splošne prvine, ki obsegajo celoten sistem, ne da bi pri tem nujno specificirali prispevek vsakega od njihovih sestavin. Zato je treba te definicije interpretirati ob upoštevanju strategij in politik, ki se zdaj izvajajo na vsaki stopnji izobraževanja.

Povečati zaposljivost je prva prednostna naloga za države članice. Poudarjajo učinkovitejše medsebojno razmerje med izobraževanjem, usposabljanjem in zaposlovanjem, postavljajo pa tudi odločna vprašanja o zaposljivosti delovne sile in ekonomski rasti. K temu naj bi pripomogle vse stopnje izobraževanja in usposabljanja in vse priložnosti za neformalno učenje (na delovnem mestu, doma ali drugje). Kljub temu pa naraščajo potrebe po politikah, pobudah in pilotnih projektih, namenjene starejšim od 16 let, ker vzbujajo upe, da je mogoče v kratkem času doseči vidne uspehe (Eurydice, 2002, str. 17).

Vse to kaže, kako potrebna so obsežna aktualna posvetovanja na nacionalnem in evropskem nivoju, da bi se zbistrila definicija koncepta vseživljenjskega učenja. Dejstvo, ki ga poudarja portugalski prispevek (Eurydice, 2002, str. 115), da ima vseživljenjsko učenje dvojni pomen, vso stvar še oteži. To je izobraževanje in usposabljanje posameznika skozi vse življenje, obenem pa tudi referenčni okvir za razvoj izobraževalnih sistemov in strategij spopadanja s posledicami velikih družbeno-ekonomskih sprememb.

Študija Eurydice (2002, str. 24) povzema, da na splošno kar nekaj držav ugotavlja, da je izobraževanje odraslih pri uresničevanju ciljev vseživljenjskega učenja prioriteten pomena. V tej študiji je upoštevano le tisto izobraževanje, ki je del formalnega sistema. Portugalska in Švedska poročata, da pri njih potekajo priprave za novo strategijo izobraževanja odraslih.

Najvidnejše razvojne usmeritve v sedanjih ali nastajajočih se pobudah s tega področja v različnih državah članicah se nanašajo na spodbujanje in lajšanje dostopa do izobraževanja, izboljšanje in širjenje ponudbe, večjo razvidnost in boljšo prehodnost sistema med

sekundarnim izobraževanjem in izobraževanjem odraslih, razvoj sodelovanja in partnerstev med delodajalci in sindikati pri učenju na delovnem mestu in z lokalnimi skupnostmi, izboljšanje svetovanja in informiranja, priznavanje veljavnosti neformalnemu znanju in spretnostim in uvajanje možnosti individualnih izobraževalnih računov (Eurydice, 2002, str. 24-25).

1.3.2. Definicija strategije vseživljenjskega učenja v Sloveniji

Slovenska strategija vseživljenjskega učenja še ni izdelana. V vseh državah članicah mora biti pripravljena do leta 2006. V ta namen bo tudi v Sloveniji oblikovana delovna skupina strokovnjakov za njeno pripravo.

Memorandum o vseživljenjskem učenju, o katerem je bila pripravljena zelo široka razprava, je izoblikoval splošno soglasje o definiciji vseživljenjskega učenja, ki ga je mogoče strniti okrog naslednjih štirih vzajemno podpirajočih se ciljev: osebna izpopolnitev, aktivno državljanstvo, socialna vključenost in zaposljivost. Vseživljenjsko učenje podpira širok obseg ciljev, kar se odraža tudi v razširjeni definiciji: »Vse učne dejavnosti izpeljane v celotnem življenju s ciljem izboljšanja znanja, spretnosti in kompetenc v osebni, državljanskem, družbenem in z zaposlovanjem povezanim vidiku« (Izhodišča za pripravo strategije vseživljenjskega učenja, 2005, str. 1).

V Sloveniji je bila na vseh področjih in ravneh formalnega izobraževanja opravljena obsežna in temeljita prenova, ki se je začela prav v času leta vseživljenjskega učenja (1996). Prenova je potekala od predšolske vzgoje, osnovne šole, strokovnega in poklicnega izobraževanja ter gimnazije, glasbenega šolstva, programov izobraževanja za učence in dijake s posebnimi potrebami do višjega in vključno visokega šolstva, ki pa pravkar poteka. Prav tako je sočasno potekalo tudi preoblikovanje in dograjevanje sistema neformalnega učenja na številnih področjih. Koncept vseživljenjskega učenja je torej že ves čas prisoten tudi v našem izobraževanju pa tudi v sistemu dela ter je povsem primerljiv z drugimi državami Evropske unije.

Do zdaj je že bila sprejeta strategija za področji izobraževanja odraslih in nacionalni program za terciarno izobraževanje, kar pomeni, da nekatere strategije že obstajajo, zato jih je potrebno povezati v skupno strategijo vseživljenjskega učenja ter jih medsebojno povezati v celoto. Kljub temu, da še ni celovite in vseobsegajoče strategije vseživljenjskega učenja, vendarle ves sistem vseživljenjskega učenja deluje, saj je ves smisel in namen vseživljenjskosti učenja vključen v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 12/96) in je sestavni del kurikulumov na vseh ravneh in področjih izobraževanja. Poleg tega se dokaj visok delež bruto domačega proizvoda namenja za sistem izobraževanja, ki vključuje tudi povezovanje vseh zainteresiranih partnerjev za zagotavljanje dostopnega in kakovostnega

sistema učenja in izobraževanja podprtega z vso potrebno infrastrukturo (Izhodišča za pripravo strategije vseživljenjskega učenja, 2005, str. 2).

1.4. Ekonomski pomen izobraževanja

Ekonomski pomen izobraževanja, ki se z vidika družbe kaže predvsem v vplivu izobraževanja na ekonomsko rast, zaposlovanje in porazdelitev dohodka v družbi, je treba opazovati v okviru širšega družbenega pomena izobraževanja. Ta pomen izobraževanja opredeljuje predvsem dvojje (Bevc, 1991, str. 46):

1. večstranskost učinkov izobraževanja (raznovrstni učinki izobraževanja na posameznika in družbo), pri tem pa zlasti prisotnost posrednih ali tako imenovanih zunanjih učinkov, kot so vpliv na zdravje, rodnost in umrljivost prebivalcev, zaposlenost, produktivnost dela, gospodarsko rast itd.;
2. izobraževanje v vsaki družbi uresničuje različne družbene funkcije.

Oboje potrjuje, da mora biti razvoj dejavnosti vzgoje in izobraževanja predvsem skrb celotne družbe. Izobrazba je torej ne samo pomembna ekonomska, ampak tudi družbena dobrina.

1.4.1. Zahteva po izobraževanju za gospodarstvo

Pritiski tehničnega napredka in posodabljanja zahtevajo, da izobraževanje za gospodarstvo raste. V gospodarstvu, kjer je edini zares zanesljivi element negotovost, obstaja en sam vir konkurenčne prednosti in to je znanje. Znanje je torej ključni dejavnik za uspešno poslovanje organizacije (Nonaka, 1995, str. 3). Predstavlja osnovne izhodišče za razumevanje spreminjanja družbe, ki vedno bolj temelji na znanju.

Družba 21. stoletja je po Druckerju (1994) opredeljena z naslednjimi karakteristikami: znanje, globalizacija, konkurenca. Splošno sprejeto mnenje je, da je družba 21. stoletja družba znanja. Po Druckerju osnovni ekonomski resurs v tej družbi ni ne kapital, ne delo oziroma delovna sila, temveč znanje. Pri tem je potrebno ločiti »družbo znanja« od danes vse pogostejše uporabljenega termina »informacijska družba«. V prvem primeru gre za znanje, ki je povezano s subjektivno ravno človeškega zadovoljevanja osebnih potreb, medtem ko gre v drugem primeru za informacijo, ki je komunikacijsko orodje ali material, s katerim lahko posameznik zadovolji potrebo po znanju. Družba znanja je torej logična stopnja v razvoju informacijske družbe. Drucker pravi, da prihaja do transformacije iz družbe znanja (široko obče znanje) v družbo znanj (posameznik je specialist za določeno nišo), kjer bo vseživljenjsko izobraževanje, s spremenjenimi vsebinami, metodami in organizacijo, s poudarkom na usposabljanju ljudi za obvladovanje sprememb, postalo predvsem potreba in ne obveza, da bi formalno zadostili normam.

Zveza med hitrostjo tehničnega napredka in kakovostjo človeškega posredovanja je čedalje očitnejša, zato pa tudi potreba po gospodarskih strokovnjakih, ki bi bili sposobni uporabljati nove tehnologije za razvoj novih dosežkov. Potrebne so nove sposobnosti in izobraževalni sistemi morajo tem potrebam zadostiti. Pri tem ne gre le za zagotavljanje minimalnega šolanja ali poklicnega usposabljanja, temveč tudi za izpopolnjevanje znanstvenikov, izumiteljev in strokovnjakov na visoki ravni. Sem lahko vključimo tudi razvoj vseživljenjskega izobraževanja, ki je bilo sprva zamišljeno predvsem kot dejavnik za pospeševanje gospodarske rasti. Zaradi hitrega spreminjanja tehnoloških postopkov se je namreč tako na ravni podjetij kot držav pokazala potreba po sposobnosti prilagajanja in kakovosti delovne sile. Razumljivo je torej, da postaja spremljanje ali celo prehitovanje tehnoloških sprememb, ki stalno vplivajo na naravo in organizacijo dela, bistvenega pomena. Na vseh področjih potrebujemo torej ljudi z izumiteljskimi sposobnostmi ter temeljnimi in uporabnimi znanji. Ta razvoj podira delo in kvalifikacije na osnovi ponavljanja ali posnemanja. Pa tudi delež tako imenovanih nematerialnih naložb, kot sta na primer vlaganje v izobraževanje in usposabljanje, se večja. S tega stališča gre tudi pri vseživljenjskem izobraževanju in usposabljanju delavcev za strateško investicijo, ki zahteva vključevanje ljudi in različnih ustanov. Zelo pomembno je, da se ob šolskih sistemih v ta proces vključujejo še zasebne izobraževalne ustanove, delodajalci in predstavniki zaposlenih. Tako se v številnih industrijskih državah že občutno večajo denarna sredstva namenjena za vseživljenjsko izobraževanje in usposabljanje (Delors, 1996, str. 62-63).

V premislek o pomenu in nujnosti vseživljenjskega izobraževanja še nekaj podatkov (Tancig, 1995, str. 11): 97 % svetovnih informacij oziroma znanj je ustvarjenih v času od našega rojstva naprej; 20 % znanja v inženirsko-tehničnih poklicih vsako leto zastari; 66 % tehnologij, ki bodo obvladovale življenje sedanjih generacij, še ni izumljenih; le približno 2 % delovne sile se letno obnovi s svežim dotokom iz šol; posameznik bo v svojem življenju zamenjal nekaj poklicev in ne samo delovnih mest.

1.4.2. Izobraževanje in gospodarska rast

Schultz in drugi ekonomisti (povzeto po Bevc, 1991, str. 65) so dokazali, da je velik del pretekle gospodarske rasti razvitih držav mogoče pojasniti z naložbami v izobraževanje. Na drugi strani pa so v mnogih državah tretjega sveta ogromne naložbe v izobraževanje ostale brez večjega vpliva na gospodarsko rast. V osemdesetih letih se je utrdilo spoznanje, da je povezava med tema dvema kategorijama močna in pozitivna, vendar pa ne enostavna in enosmerna, temveč obojestranska in zapletena. Lahko govorimo o nekakšni stopničasti povezanosti. Tako je širjenje izobraževanja na začetku posledica določenih strukturnih sprememb v gospodarstvu, nato pa je lahko usmerjevalec nadaljnjega gospodarskega razvoja. Dosedanje raziskave so pokazale, da je vpliv izobraževanja na gospodarsko rast odvisen od

ravni razvitosti tako gospodarstva kot delovne sile oziroma človeškega faktorja in je specifičen glede na državo, čas in druge značilnosti (Bevc, 1991, str. 65-66).

Anderson in Bowmen (povzeto po Ratković, 1983, str. 15) sta na podlagi rezultatov svoje raziskave držav različne stopnje razvitosti ugotovila naslednje: odstotek pismenosti odraslega prebivalstva je ozko povezan z višino dohodka na prebivalca. Primerjavo sta leta 1950 izvajala za 83 držav in ugotovila, da so države, ki so imele stopnjo pismenosti nižjo od 40 % prav tiste, katerih dohodek na prebivalca je bil pod 300 dolarjev. Razvite države, katerih dohodek je bil nad 500 dolarji na prebivalca, so imele stopnjo pismenosti od 70 do 90 %. Avtorja sta ugotovila, da je povečanje pismenosti od 40 na 70 % zelo malo prispevalo h gospodarskemu razvoju. Te primerjave kažejo, da je višji nivo dohodka na prebivalca spremljan z višjo stopnjo pismenosti prebivalstva in obratno. Pismenost je nedvomno kot pomemben indikator razvitosti izobraževanja pomemben pogoj razvoja, ni pa zadosten.

Iz tabele 1 je razvidno, da povprečno število let šolanja odraslih prebivalcev po razpoložljivih virih narašča z gospodarsko razvitostjo. V tabeli vidimo, da je imela starostna skupina prebivalcev 25 let in več v prvi polovici 90. let v svetu v povprečju 5,2 let šolanja, v visoko razvitih državah pa 10,6 let. V okviru OECD imajo neevropske države večjo zalogo kapitala izobrazbe kot evropske (najvišjo imajo Severna Amerika). V okviru evropskega dela OECD pa imajo največjo zalogo kapitala izobrazbe skandinavske države. Vzhodna Evropa ima bistveno manjšo zalogo kapitala izobrazbe od povprečja držav OECD.

Tabela 1: Dejansko povprečno število let šolanja odraslih – po skupinah držav leta 1992

Skupina držav	Število let šolanja za odrasle starejše od 25 let
SVET	5,2
Države v razvoju	3,9
Industrijske države	10,0
Nizko razvite države	3,4
Srednje razvite države	5,3
Visoko razvite države	10,6
OECD	11,1
Evropska zveza	10,1
Skandinavske države	11,3
Južna Evropa	7,2
Neevropske razvite države	11,9
Severna Amerika	12,4
Vzhodna Evropa (brez SZ)	8,1

Vir: Education at a Glance – OECD Indicators, 1998, str. 159; Human Development Report 1994, str. 188; World Education Report 1995, str. 38-39. Citirano po Bevc, 1999, str. 33

Pri ugotavljanju in preizkusih merjenja prispevkov izobraževanja na rast družbenega proizvoda so dosedanja raziskovanja razvila več metod. Pri nas so najbolj znane: metoda korelacije, metoda predvidevanja potreb po delovni sili, metoda »reziduala« in faktorska metoda.

Metoda korelacije ugotavlja in preučuje zvezo med razvojem izobraževanja in narodnim dohodkom v določenem času; npr. ugotavlja se zveza med narodnim dohodkom na prebivalca v odnosu na: število šolajočih se, delež sredstev za izobraževanje itd.; pri tem nam ugotavljanje zveze praviloma lahko potrdijo le že omejena stališča o potrošnji in investicijski funkcij izobraževanja (Černetič, 1987, str. 7-8).

Metodo predvidevanja potreb po delovni sili lahko le pogojno uvrstimo med metode merjenja prispevkov izobraževanja. Predstavlja poizkus indirektnega merjenja prispevkov (učinkov) izobraževanja prek planiranja bodočih potreb po strokovni delovni sili glede na rast in potrebe gospodarstva. Gre za primerjavo ekonomskih učinkov poslovnih subjektov ali panog ob isti tehnologiji in različni kadrovski sestavi (Černetič, 1987, str. 7-8).

Metoda »reziduala« se uporablja za preučevanje rasti realnega narodnega dohodka posamezne države v določenem razdobju in jo poskušamo razložiti z vplivi različnih faktorjev kot so rast števila zaposlenih, obsegom investicij, izvozom, izobraževanjem, znanstvenim in tehnološkim napredkom itd (Bevc, 1991, str. 79-81).

Faktorska metoda je način ocenjevanja prispevka izobraževanja h gospodarski rasti, kjer uporabljamo izraz metoda v ožjem pomenu besede. Kot ključni element ocenjevanja upošteva razlike v osebnih dohodkih glede na izobrazbo (Bevc, 1991, str. 81).

1.4.3. Zaloga kapitala izobrazbe v Sloveniji in drugih državah

Razpoložljiva, pa tudi pričakovana zaloga kapitala izobrazbe, se lahko meri z izobrazbeno strukturo prebivalcev, s povprečnim številom let šolanja prebivalcev in s stopnjo formalne pismenosti odraslih prebivalcev (Bevc, 1999, str. 19).

Stanje v Sloveniji bom primerjala s stanjem v državah OECD in v nekaterih drugih državah.

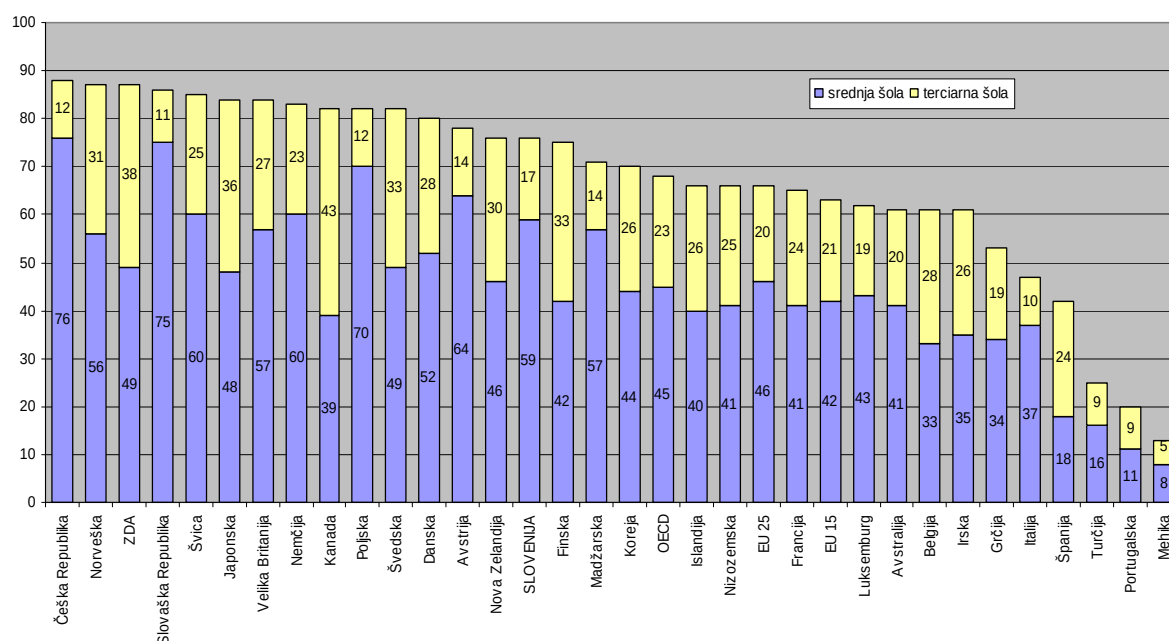
Podatki kažejo, da se izobrazbena sestava prebivalstva v Sloveniji izboljšuje, kar je posledica povečanega zaključevanja srednje in terciarne stopnje formalnega izobraževanja (Poročilo o razvoju, 2005, str. 109). Leta 2002 je bil delež prebivalcev v starosti 25-64 let z vsaj srednjo izobrazbo 76 % in je višji od povprečja držav OECD in Evropske unije (glej sliko 2).

Evropska unija si je postavila cilj, da do leta 2010 v vseh državah članicah dosežejo najmanj 80 % delež odraslega prebivalstva z najmanj srednjo izobrazbo (ReNPIO, 2004, str. 4).

Slika 2 pokaže, da ima Slovenija v primerjavi z drugimi državami relativno visok delež prebivalstva s srednjo izobrazbo, zaostaja pa pri deležu prebivalstva s terciarno izobrazbo. Mednarodne primerjave so, ko gre za prebivalstvo s srednjo izobrazbo, zaradi metodoloških razlik sicer vprašljive, manj vprašljive pa so, ko gre za terciarno izobrazbo. Po deležu prebivalstva v starosti 25-64 let s končano srednjo izobrazbo je Slovenija z 59 % nad povprečjem držav Evropske unije in držav OECD. Po deležu prebivalstva s terciarno izobrazbo pa Slovenija s 17 % močno zaostaja za razvitejšimi državami. Najvišji delež prebivalstva s terciarno izobrazbo ima Kanada (43 %) in ZDA (38 %). Med države Evropske unije z nizkim deležem terciarne izobrazbe pa sodita Portugalska (9 %) in Italija (9 %).

Podatki za Slovenijo kažejo, da je struktura znotraj srednje izobrazbe, katere delež znaša skupaj 59 %, manj ugodna, saj ima od tega 53 % prebivalstva, starega med 25 in 64 let, doseženo le nižjo in srednjo poklicno izobrazbo, le 47 % pa srednjo splošno ali strokovno izobrazbo, ki je pogoj za vključitev v terciarno izobraževanje. Prav pri deležu prebivalstva s pridobljeno terciarno izobrazbo pa močno zaostajamo za razvitimi državami (ReNPIO, 2004, str. 4).

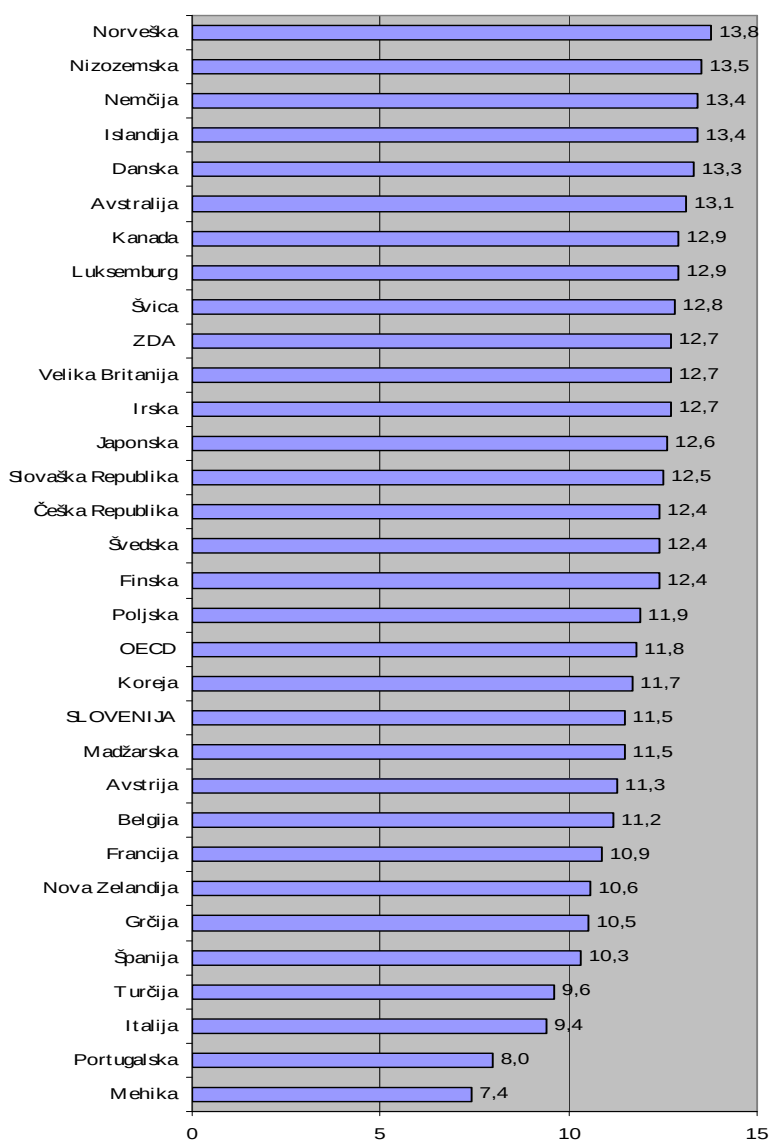
Slika 2: Delež prebivalstva v starosti 25-64 let s končano vsaj srednjo šolo v državah članicah OECD in EU v letu 2002

Vir: Education at a Glance, 2004, str. 47; Poročilo o razvoju 2005, 2005, str.110

Po popisu prebivalstva leta 1991 je imelo odraslo prebivalstvo Slovenije (25 let in več) v povprečju 9,6 let šolanja (Kraigher, 2001, str. 5), kar je eno leto več kot v začetku 80. let (Bevc, 1999, str. 47). Izračuni za leto 2002 pa kažejo povprečno 11,5 let šolanja (Poročilo o razvoju 2005, 2005, str. 108). Slika 3 nam pove, da je slovensko povprečje števila let šolanja prebivalcev nižje od povprečja držav OECD, ki znaša 11,8 let. Med države z najvišjim povprečnim številom let šolanja sodijo Norveška (13,8), Nizozemska (13,5) in Nemčija (13,4). Med evropske države z najnižjim povprečnim številom let šolanja pa se uvrščajo Portugalska (8,0) in Italija (9,4).

Slika 3: Povprečno število let šolanja po državah za leto 2002

Vir: Education at a Glance, 2004, str. 47; Poročilo o razvoju 2005, 2005, str. 108

Pismenost in vključenost odraslih v izobraževanje prebivalstva je sestavina kakovostne dimenzije zaloge kapitala izobrazbe, ki se razume kot kakovost izobrazbe in uporabnost znanja prebivalcev. Pismenost je vpeta v vsakdanje življenje odraslih ljudi. V zasebnem življenju in v delovnem okolju moramo izbirati med številnimi informacijami iz različnih virov in se na podlagi le-teh odločati.

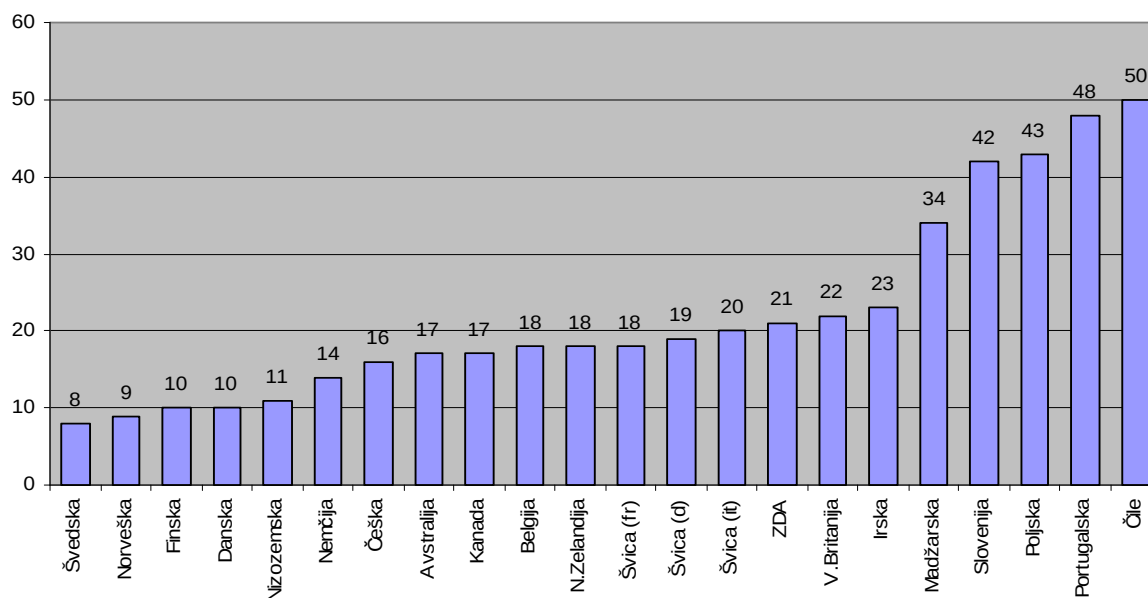
Pismenost se lahko opredeli na več načinov. Ožja definicija zajema samo sposobnosti branja in pisanja. Širša definicija zajema sposobnost uporabe branja in pisanja v konkretnih življenjskih situacijah. Poslušanje in govor, kot tudi branje in pisanje so aktivni procesi, v katerih je oseba sposobna sprejemati in ustvarjati (Goddard, 2000, str. 10).

Raziskava pismenosti odraslih, ki je bila izpeljana leta 1998 skupaj z 22 drugimi državami, pokaže veliko zaostajanje Slovenije za razvitimi državami Evrope in Amerike na področju pismenosti. Večina odraslih v Sloveniji starih od 16 do 65 let, se je po pisnih dosežkih umestila na najnižje ravni pismenosti. Če na pismenost gledamo kot na kulturno dobrino, se odpira vprašanje, ali gre za civilizacijski zaostanek Slovenije za drugimi kulturnimi okolji in kaj ta zaostanek pomeni za razvoj dežele. Zastavlja se tudi vprašanje, kako bo država s takim človeškim kapitalom zagotavljala blaginjo in gospodarski razvoj v informacijski družbi, ki temelji na znanju (Možina, 2000, str. 18).

Raziskava pismenosti se ukvarja z merjenjem pisnih spretnosti odrasle populacije, ki jih s testiranjem razvršča v pet empirično določenih ravni. Na splošno se strokovnjaki strinjajo, da je za potrebe tehnološko razvite informacijske družbe potrebno znanje in spretnosti na 3. ravni pismenosti. Na tej in na višjih ravneh so pisne spretnosti prenosljive v nove situacije in omogočajo nenehno učenje, na nižjih ravneh pa v veliko manjši meri ali pa sploh ne. Raziskava temelji na sposobnosti natančnega in kritičnega branja pisnega gradiva, ki je visoko cenjena delovna spretnost. Avtorji metodologije so razvili tri lestvice, ki predstavljajo tri vidike pismenosti in sicer: besedilno, dokumentacijsko in računsko lestvico. Raziskava pismenosti ne ugotavlja, ali znajo odrasli sploh brati, pisati in računati, temveč ali znajo dovolj dobro brati, pisati in računati, da lahko odgovorijo na neko vprašanje v testu (Možina, 2000, str. 20-21).

Če primerjamo dosežke odraslih Slovenije na 1. ravni besedilnih pisnih spretnosti z drugimi državami vidimo, da se za nami uvrščajo le Poljska, Portugalska in Čile (glej sliko 4). Enako velja za delež odraslih na 4./5. ravni računske pismenosti po državah.

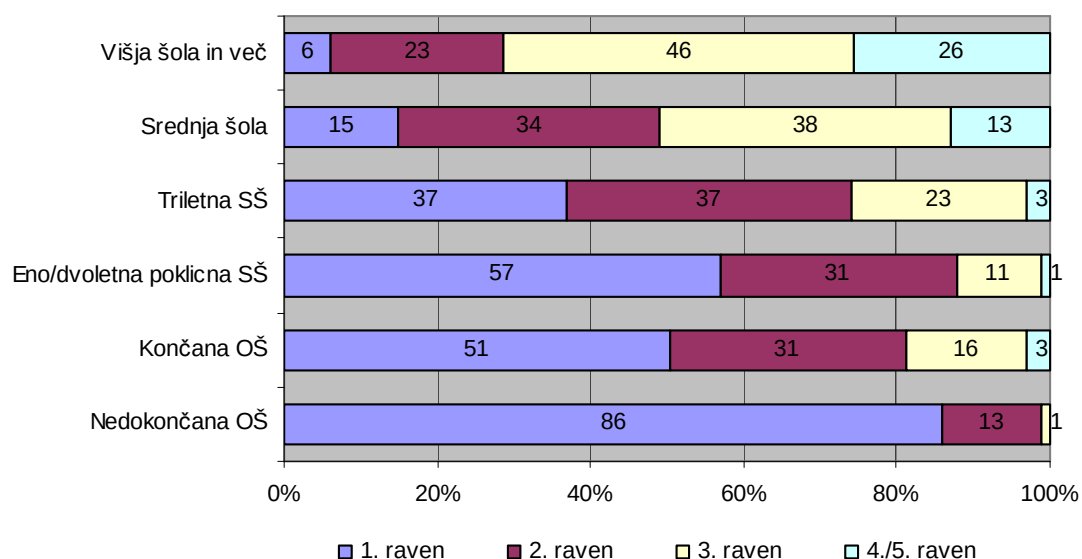
Slika 4: Deleži odraslih na 1. ravni besedilne pismenosti po državah

Vir: Možina, 2000, str. 25

Pisne spretnosti v veliki meri pridobimo v šoli in dosežena izobrazba je najboljši napovedovalec pisnih spretnosti. Pisni dosežki so na posameznih področjih zelo odvisni od stopnje dosežene izobrazbe, z višjo izobrazbo se povečuje delež odraslih na višjih ravneh pismenosti.

Slika 5: Računska pismenost odraslih v Sloveniji po ravneh in končani šoli

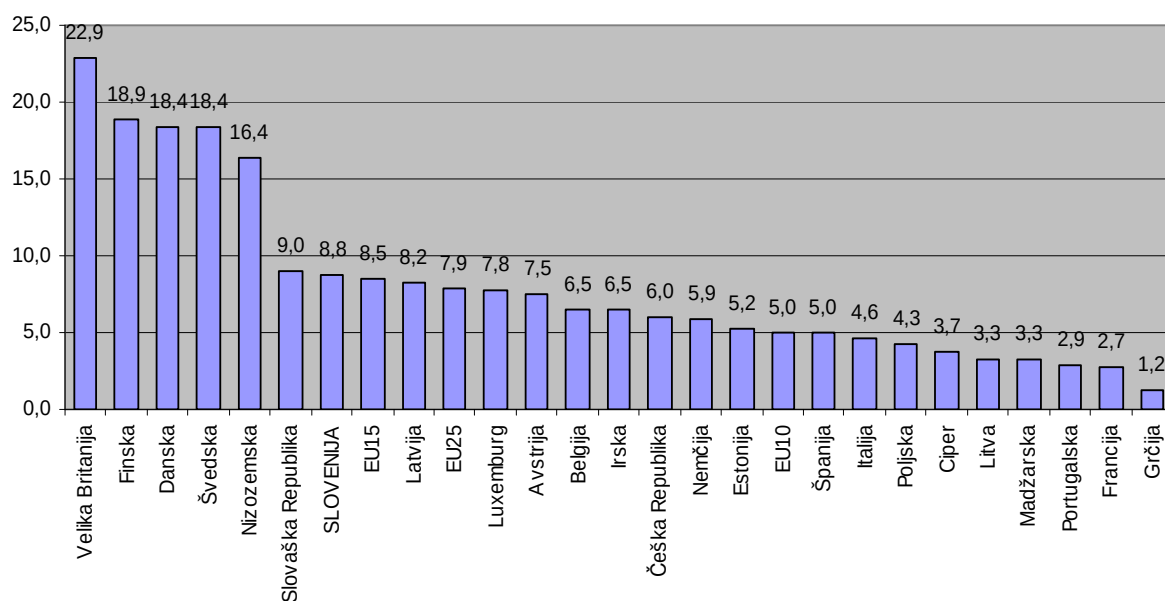

Vir: Možina, 2000, str. 27

1.4.4. Vključenost odraslega prebivalstva v izobraževanje in usposabljanje

V Sloveniji je bilo v letu 2002 vključenih v formalne oblike izobraževanje in usposabljanje 8,8 % prebivalstva v starosti med 25 in 64 let. Glede na povprečje Evropske unije, ki znaša 8,5 %, se uvrščamo nad povprečje. Podatki kažejo, da zaostajamo za skandinavskimi državami, Nizozemsko in Veliko Britanijo, zaostajamo pa tudi za ciljem Evropske Unije, kjer naj bi do leta 2010 dosegli stopnjo udeležbe prebivalstva v vseživljenjskem učenju najmanj 12,5 % (ReNPIO, 2004, str. 8).

Slika 6: Delež prebivalstva v starosti 25-64 let, vključenih v izobraževanje in usposabljanje, v letu 2002

Vir: »Education and training 2010« The success of the Lisbon Strategy hinges on urgent reforms, Draft joint report on the implementation of the detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training system in Europe, Commission of the European Communities, Brussels, 2003, str. 26. Citirano po: ReNPIO, 2004, str. 8

Andragoški center Republike Slovenije je v letu 2004 izpeljal nacionalno raziskavo o udeležbi odraslih v izobraževanju. Rezultati raziskave o udeležbi na ravni celotne populacije, stare od 16 do 65 let, kažejo (zbrani so podatki o vključitvah za obdobje enega leta), da je v izobraževanje vključeno 37 % prebivalstva. V primerjavi z letom 1987 se je približno za 20 % povečala udeležba v izobraževanju odraslih. V formalno izobraževanje je vključenih slabih 8 % opazovane populacije, v neformalno pa manj kot tretjina. Kljub poudarjanju nujnosti vlaganja v razvoj človeških virov je izven izobraževalnih aktivnosti 63 % prebivalstva. Po mednarodni opredelitvi iz raziskave v letu 1998 bo vseživljenjsko učenje stvarnost takrat, ko

bo v učenje in izobraževanje vključeno več kot 50 % vseh prebivalcev (Mohorčič, 2005, str. 5-6).

1.5. Smernice in dokumenti EU

Dolgo časa je proces izobraževanja in usposabljanja potekal na nacionalni ravni. Sistemi so se razvijali v občutni izolaciji drug od drugega. Raznolikost je skupna lastnost vseh Evropejcev. Hkrati narašča tudi potreba po sodelovanju ter mobilnosti v izobraževanju in usposabljanju, tako da bi državljani najbolj izkoristili prednosti, ki izhajajo iz raznolikosti, pri čemer jih ne bi omejevale razlike v izobraževalnih sistemih.

V procesu evropskega povezovanja se je vedno bolj razvijala zavest o potrebi po sodelovanju, saj so se nenazadnje tudi generacije vodilnih političnih osebnosti, učiteljev in učečih iz držav članic Evropske unije srečale s podobnimi izzivi in priložnostmi. Organizacija sistemov in vsebin izobraževanja v Evropski uniji je v pristojnosti držav članic. Načelo »subsidiarnosti« Evropski uniji omogoča, da podpre in dopolni dejavnosti držav članic na določenih področjih izobraževanja in usposabljanja, s čimer se zviša kakovost ter ustvari »evropska dodana vrednost« (Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, 2002, str. 5).

Na evropski ravni sta se razvila dva tipa dejavnosti na področju izobraževanja in usposabljanja (Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, 2002, str. 6):

1. Na področjih, kjer 149. in 150. člen Pogodbe o Evropski uniji opredeljujeta posebne evropske pristojnosti, so sprejeli programe na ravni Evropske unije in jih tudi izvajajo, npr. obsežna programa Socrates in Leonardo da Vinci, kjer vsak program vključuje različne vrste in stopnje izobraževanja in usposabljanja. Sprejetje takšnih skupnih projektov je narekoval skupni sklep Sveta za izobraževanje in Evropskega parlamenta.
2. Poleg teh področij, kjer so jasno opredelili pristojnosti Evropske unije, so na ravni Evropske unije sprožili številne pobude za izobraževanje in usposabljanje, ki temeljijo na političnem sodelovanju med državami članicami. Osnova tega sodelovanja niso direktive Evropske unije, ampak priporočila, sporočila (npr. o uresničevanju koncepta vseživljenjskega učenja ali o sodelovanju s tretjimi državami), posvetovanja ali drugi delovni dokumenti. V preteklih letih se je takšno politično sodelovanje na področju izobraževanja in usposabljanja močno okrepilo. Zagon za razvoj je pomenilo zasedanje Evropskega sveta v Lizboni marca 2000, kjer se je začel proces, ki je v manj kot dveh letih privedel do sprejetja Delovnega programa o ciljih za prihodnost sistemov izobraževanja in usposabljanja.

1.5.1. Lizbonska strategija

Lizbonska strategija, ki jo je Evropski svet sprejel marca leta 2000, predstavlja dolgoročno strategijo, katere cilj je, da postane Evropa do leta 2010 »najbolj konkurenčno in dinamično, na znanju zasnovano gospodarstvo na svetu, sposobno trajnostne gospodarske rasti z več in boljšimi delovnimi mesti ter večjo socialno kohezijo« (Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, 2002, str. 7).

Izobraževanje in raziskave močno vplivajo na gospodarsko rast in zaposlovanje. Voditelji Evropske unije so v Lizboni izjavili, da sta vlaganje v ljudi in razvijanje aktivne ter dinamične socialne države ključnega pomena za gospodarstvo, ki sloni na znanju. To pomeni, da morajo države članice stremeti k povečanju vlaganj v človeške vire in dajati največjo prednost vseživljenskemu učenju, saj razvoj spretnosti poveča zaposljivost [URL: <http://www.elections2004.eu.int/highlights/sl/1001.html>].

Te spremembe niso le silile h korenitim spremembam evropskega gospodarstva, temveč so tudi zastavile izzive pri oblikovanju programov za prenovo socialnega skrbstva in izobraževalnih sistemov. Evropski svet je pozval Svet za izobraževanje (telo na ravni ministrov za šolstvo držav Evropske unije) in Evropsko komisijo, da podata splošno presojo o konkretnih ciljih izobraževalnih sistemov, pri čemer naj se osredotočijo na skupne težave ter upoštevajo nacionalno raznolikost (Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, 2002, str. 7).

Komisija je najprej pripravila osnutek poročila o konkretnih ciljih za prihodnost sistemov izobraževanja in usposabljanja, ki je bil predmet pogajanj med državami članicami. Svet za izobraževanje je sprejel končno poročilo in ga v obravnavo predložil stockholmskemu zasedanju Evropskega sveta marca 2002. V končnem poročilu so opredelili tri dolgoročne strateške cilje. Izboljšanje kakovosti ter učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja v Evropski uniji je prvi cilj, sledita mu še cilj vsem olajšati dostop do izobraževanja in usposabljanja in cilj odpiranje sistemov izobraževanja in usposabljanja v širše okolje (Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, 2002, str. 8).

Prvi cilj se nanaša na izboljšanje kakovosti ter učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja v Evropski uniji. Zvišanje kakovosti učenja in standardov znanja je bistvenega pomena, da Evropa postane bolj konkurenčna in dinamična družba, njeni državljani pa naj bodo sposobni razvijati svoje znanje, spretnosti in usposobljenost in uresničevati svoje zmožnosti kot državljani, člani družbe in gospodarski dejavniki. Ljudje, ki niso pripravljeni na te spremembe, so še posebej v nevarnosti, da bodo v prihodnosti izključeni. Podatki kažejo, da za posameznike brez ustrezne usposobljenosti velja štirikrat večja verjetnost brezposelnosti. Preprečevanje in premagovanje brezposelnosti in socialne izključenosti se začneta z izboljšanjem kakovosti izobraževanja in usposabljanja, ki vključuje tudi učenje z delom (Konkretni cilji za prihodnost sistemov izobraževanja in usposabljanja, 2002, str. 6).

Vsem olajšati dostop do izobraževanja in usposabljanja je drugi cilj. Vsi se strinjajo, da se morajo sistemi izobraževanja in usposabljanja prilagoditi filozofiji vseživljenjskega učenja. Za to potrebujemo vseobsežne in skladne sisteme izobraževanja in usposabljanja privlačne za mladino in odrasle. Potrebujemo tudi strategijo, ki bo presegla tradicionalne meje med posameznimi deli znotraj formalnega izobraževanja in usposabljanja ter med formalnim, neformalnim in priložnostnim učenjem. Bistvenega pomena je zagotoviti temelje zelo kakovostnega osnovnega izobraževanja za vse od ranega otroštva dalje. Zaradi sprememb v demografski strukturi, saj delež mladih v družbi ni bil še nikoli manjši, se krepi tudi pomen spodbujanja starejših generacij k nadaljnjemu učenju (Konkretni cilji za prihodnost sistemov izobraževanja in usposabljanja, 2002, str. 9).

Odpiranje sistemov izobraževanja in usposabljanja v širše okolje je tretji cilj. Splošno sprejeto je, da se morajo sistemi izobraževanja in usposabljanja odpreti vplivom drugih delov družbe na lokalni, državni in mednarodni ravni. Tako povezovanje je potrebno predvsem zaradi vse večje poklicne in zemljepisne mobilnosti posameznikov v njihovem življenju. Nadalje potrebujemo tudi državljane, ki so poleg svojih posebnih poklicnih znanj in spretnosti sposobni delati in komunicirati z drugimi čez državne meje. Na ta način se Evropa tudi spopada z izzivi svetovnega gospodarstva. In končno, vsi državljani bi se morali naučiti spretnosti, ki jih potrebujejo v vse bolj mednarodni in večkulturni družbi (Konkretni cilji za prihodnost sistemov izobraževanja in usposabljanja, 2002, str. 11).

Istočasno se Evropa sooča tudi z izzivom, kako naj doseže konkurenčnost svojih sistemov izobraževanja in usposabljanja. Ljudje se želijo sami odločati, kje bodo končali svoje usposabljanje. Za to so potrebne jasne strategije, kako povečati privlačnost evropskih sistemov izobraževanja in usposabljanja za Evropejce in druge.

Tako so sprejeli poročilo o ciljih, ki je postalo prvi uradni dokument, v katerem so zasnovali osnutek obsežnega ter usklajenega evropskega pristopa na področju nacionalnih politik izobraževanja in usposabljanja Evropske unije. Strinjali so se tudi, da bodo temu poročilu sledile nadaljnje dejavnosti ter da bosta Svet za izobraževanje in Evropska komisija skupaj pripravila podrobni delovni program, ki ga bosta spomladi 2002 predložila na sestanku Evropskega sveta v Barceloni.

Podrobni delovni program o ciljih za prihodnost sistemov izobraževanja in usposabljanja je bil sprejet februarja 2002. Program določa ključna vprašanja, ki se jih je treba lotiti, da bi uresničili tri dolgoročne strateške cilje in 13 ciljev, o katerih so soglašali. Zajema različne dele ter stopnje izobraževanja in usposabljanja, ki segajo od osnovnih znanj in spretnosti do poklicnega in visokošolskega izobraževanja, pri čemer se posebna pozornost posveča načelu vseživljenjskega učenja. Program tudi opredeljuje poglobljena sredstva za spodbujanje in merjenje napredka, pri čemer se uporabi »odprta metoda usklajevanja«, ki so jo določili v Lizboni, tako da bi spodbudili približevanje nacionalnih politik na poti do skupnih ciljev, kar

bi omogočilo primerjavo evropskih dosežkov tako v evropskem kot tudi v svetovnem merilu (Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, 2002, str. 8).

Eden izmed podciljev je tudi »kar najbolje uporabiti vire«. Če naj bi v družbi znanja izpolnili cilj, ki govori o bolj učinkovitem ter smotrnem vseživljenjskem učenju in usposabljanju, je v to področje potrebno vložiti več sredstev. To velja za javno porabo za človeške vire, porabo v zasebnih podjetjih in vlaganja vsakega posameznika. Čeprav v državah Evropske unije disciplina javnih financ postaja vse bolj pomembna, si Evropa ne more privoščiti, da bi na tem področju varčevala (Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, 2002, str. 20).

V zaključkih iz Lizbone so zapisali zahtevo po občutnem vsakoletnem povečanju vlaganj na prebivalca v človeške vire in opozorili, da je prihodnost evropskega gospodarstva v veliki meri odvisna od spretnosti državljanov, saj morajo le-ti vedno znova posodabljati svoje spretnosti, kar je značilno za družbo znanja. Zato mora sektor izobraževanja in usposabljanja na učinkovit način dodeliti ter uporabiti sredstva, ki so na voljo, da se doseže največja stopnja kakovosti (Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, 2002, str. 20).

Ključna vprašanja, ki si jih je treba lotiti za dosego cilja »kar najbolje uporabiti vire«, se nanašajo na povečevanje vlaganj v človeške vire ter istočasnega zagotavljanja pravične in učinkovite porazdelitve razpoložljivih sredstev, da se olajša splošni dostop ter izboljša kakovost izobraževanja in usposabljanja. Hkrati je potrebno zagotoviti podporo razvoju sistemov združljivega zagotavljanja kakovosti, pri čemer se upošteva raznolikost v različnih delih Evrope in razvoj možnost partnerstva med javnim in zasebnim sektorjem (Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, 2002, str. 20).

Evropski svet v Lizboni je odprto metodo usklajevanja opredelil kot način, s katerim se širijo najboljše prakse in doseže večje približevanje na poti do najpomembnejših ciljev Evropske unije. Zasnovali so jo z namenom, da bi državam članicam pomagala pri postopnem oblikovanju lastnih politik. Namen te metode na področju izobraževanja in usposabljanja lahko označimo kot orodje, ki omogoča medsebojno primerjavo in učenje, kar zmanjša tveganja, neločljivo povezana s spremembami ter reformami.

Spremembe in reforme so veliko bolj učinkovite, če lahko črpajo na podlagi najboljših izkušenj pridobljenih v Evropi, pri čemer te izkušnje smiselno primerjamo z ostalimi evropskimi in neevropskimi državami. Poznavanje ključnih dejavnikov, ki so prispevali k uspehu reforme nekje drugje, je temeljnega pomena pri prenosu dobre prakse, ker lahko drugače pride le do propadlega posnemanja dejavnosti, kar pripelje do nerazveseljivih rezultatov. In nenazadnje zavest, da si druge članice Evropske unije ravno tako prizadevajo sprožiti spremembe v dano smer, pospešuje reforme in zmanjšuje s tem povezano politično tveganje. To je tudi bistvo odprte metode usklajevanja, ki zajema skupino enakih kazalcev, standardov, izmenjave dobre prakse, pregled strokovnjakov itd. Gre za postopek, ki ga je

treba sprožiti, da bi se uspešno uresničili delovni programi o ciljih za prihodnost sistemov izobraževanja in usposabljanja (Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, 2002, str. 10).

1.5.2. Memorandum o vseživljenjskem učenju

Tako kot je že bilo navedeno, so predsedniki petnajstih držav Evropske unije na srečanju v Lizboni leta 2000 sprejeli strateški sklep, da se bo Evropa v naslednjih desetih letih razvila v najbolj tekmovalno, dinamično, na znanju osnovano ekonomijo, ki bo zagotavljala trajno ekonomsko rast, več in boljše zaposlitve in večjo socialno povezanost. Izrazili so odločnost, da bodo ta cilj dosegli z udejanjanjem vseživljenjskega učenja za vse.

Na tej osnovi je Evropska komisija pripravila Memorandum o vseživljenjskem učenju. Memorandum je pomemben zato, ker opredeljuje usmeritve in področja delovanja, da bi uveljavili vseživljenjsko učenje za vsakega državljana Evrope in načrtno odpravili ovire, ki preprečujejo učenje velikemu odstotku predvsem odraslih prebivalcev. Temelji na razvojnem modelu, po katerem je človekov razvoj cilj, ekonomski razvoj pa sredstvo za doseganje tega cilja in na prepričanju, da je s skupnim delovanjem mogoče ustvariti Evropo, v kateri bo imel vsak, brez izjeme, enako priložnost za razvoj vseh svojih sposobnosti, za aktivno državljanstvo, vključenost in zaposlitev (Memorandum o vseživljenjskem učenju, 2000, str. 6-7).

Namen memoranduma je bil vzpodbuditi široko razpravo, ki bo omogočila pripravo strategije vseživljenjskega učenja na individualni in institucionalni ravni na vseh področjih javnega in zasebnega življenja. Tudi Slovenija je bila kot kandidatka za članstvo v Evropski uniji zavezana, da pripravi akcijski načrt in izpelje razprave z namenom, da v svoj vzgojno izobraževalni sistem vključi elemente vseživljenjskega učenja in da vnese ključna sporočila memoranduma v prakso (Memorandum o vseživljenjskem učenju, 2000, str. 21-22).

Memorandum definira vseživljenjsko učenje kot vseobsegajočo, trajno učno aktivnost za izboljšanje znanja, spretnosti in veščin, ki so potrebne za aktivno državljanstvo, socialno povezanost in zaposljivost. Vse troje pa je namenjeno polnemu razvoju vsakega posameznika v vseh obdobjih njihovega življenja (Memorandum o vseživljenjskem učenju, 2000, str. 6).

Memorandum (2000, str. 9-10) poudarja dve dimenziji vseživljenjskega učenja. Časovna dimenzija pomeni enakovredno obravnavanje izobraževanja in učenja v začetnem izobraževanju (izobraževanje otrok in mladine) in v nadaljevalnem izobraževanju (izobraževanje odraslih). Vsebinska dimenzija pomeni: enakovredno obravnavanje formalnega, neformalnega in priložnostnega izobraževanja in učenja; enakovredno obravnavanje osebnih, družbenih in podjetniških potreb po izobraževanju; uveljavljanje različnih vsebin in oblik, ki razvijajo vse človekove intelektualne sposobnosti, čustvene,

duhovne, estetske, fizične; razvijanje priložnosti za učenje v družini, lokalni skupnosti in na delovnem mestu.

Obe dimenziji prinašata velike spremembe ne samo pri učenju in izobraževanju vsakega posameznika ampak tudi v delovanju izobraževalnih sistemov in ustanov kakor tudi v delovanju drugih sistemov.

Memorandum tudi poudarja, da je trdnejša integracija učenja v življenju odraslega zelo pomemben del udejanjanja vseživljenjskega učenja, toda kljub temu le del celote. Visoko kvalitetno temeljno izobraževanje za vse, od otrokovih najzgodnejših dni naprej, je bistvena podlaga. Posameznikova motivacija za učenje in raznovrstnost učnih priložnosti so ključni za uspešno uveljavljanje vseživljenjskega učenja. Prvenstveno je potrebno dvigniti tako povpraševanje po učenju kot tudi ponudbo, posebej še za tiste posameznike, ki so doslej imeli najmanj koristi od izobraževanja in usposabljanja (Memorandum o vseživljenjskem učenju, 2000, str. 9).

Države članice priznavajo, da je skupno delo v raznovrstnih partnerstvih temeljno sredstvo za udejanjanje vseživljenjskega učenja v prakso. Partnerstva vključujejo sodelovanja med ministrstvi in javnimi oblastmi pri razvijanju usklajenih politik; sistematično integrirajo socialne partnerje v razvojne in uvajalne procese, v sodelovanju z javnimi in zasebnimi iniciativami. Aktivna udeležba lokalnih in regionalnih organov, organizacij civilne družbe, ki zagotavljajo usluge, ki so državljanom blizu in so bolj prilagojene posebnim potrebam lokalne skupnosti, je izrednega pomena (Memorandum o vseživljenjskem učenju, 2000, str. 11).

Memorandum vsebuje šest ključnih sporočil, ki ponujajo strukturiran okvir za odprto razpravo o uresničevanju vseživljenjskega učenja. Vsako ključno sporočilo vsebuje niz vprašanj. Odgovori naj bi pomagali razjasniti prioriteta področja za nadaljnje aktivnosti.

Ideja ključnih sporočil je (Memorandum o vseživljenjskem učenju, 2000, str. 11-21):

1. ključno sporočilo: Nove temeljne spretnosti za vse

Cilj je zagotoviti splošen in nenehen dostop do učenja za pridobitev in obnovo spretnosti, ki so potrebne za nenehno participacijo v družbi znanja.

Ekonomске in družbene spremembe modificirajo in izboljšujejo profil temeljnih spretnosti, ki bi jih moral imeti vsak kot tisto minimalno, do česar je upravičen in mu omogoča aktivno udeležbo v delovnem, družinskem in skupnostnem življenju, in to na vseh ravneh od lokalne do evropske.

Med temeljne spretnosti so poleg tradicionalnih, kot so besedilna, računska in dokumentacijska pismenost, uvrščene še znanje tujih jezikov, tehnološka kultura, podjetništvo, socialne spretnosti in digitalna pismenost.

Solidno obvladovanje temeljnih spretnosti je ključno za vsakogar, vendar je to le začetek kontinuma učenja vse življenje. Tistim, ki iz kateregakoli razloga niso dosegli praga ustreznih temeljnih spretnosti, morajo biti ponujene nenehne možnosti, da to store, ne glede na to, kako pogosto jim to ni uspelo ali niso izkoristili tega, kar je bilo ponujeno. Dostop, razvoj in posodabljanje temeljnih spretnosti na dogovorjeno najnižjo raven je možen in nujen v formalnem, neformalnem in priložnostnem učenju in izobraževanju. Potrebno je tudi nenehno preverjanje stopnje dogovorjenih temeljnih spretnosti.

2. ključno sporočilo: Večja vlaganja v človeške vire

Cilj je vidno dvigniti raven vlaganj v človeške vire zato, da bi dali prioriteto za Evropo najpomembnejši prednosti – njenim ljudem.

Nobenega dvoma ni, da bi morali na individualni ravni bolj razviti spodbudna merila. Na primer: ideja individualnih izobraževalnih računov; primeri podjetij, ki svojim zaposlenim zagotavljajo določen del časa in denarja za učenje, po želji in izbiri zaposlenih oziroma učenje povezano s poklicem. Na splošno imajo socialni partnerji pomembno vlogo pri dogovarjanju in sklepanju sporazumov za sofinanciranje učenja za zaposlene in za gibkejša oblike delovne ureditve, ki bo dejansko omogočala udeležbo v izobraževanju in usposabljanju. Ustvarjalen in inovativen pristop k vlaganju v človeške vire zahteva premik h kulturi delitve odgovornosti in k jasnejšemu urejanju sofinanciranja udeležbe v vseživljenjsko učenje.

3. ključno sporočilo: Inovacije v poučevanju in učenju

Cilj je razviti učinkovite metode učenja in poučevanja ter vsebine za nenehno učenje vse življenje.

Poučevanje kot profesionalna vloga se v naslednjih desetletjih sooča z odločilno spremembo: učitelji in vzgojitelji postajajo vodniki, mentorji in posredovalci. Njihova ključna vloga je pomagati in podpirati udeležence, ki, kolikor je mogoče, skrbijo za lastno učenje. Aktivno učenje predpostavlja motivacijo za učenje, sposobnost kritičnega ocenjevanja in spretnosti vedenja, kako se učiti.

4. ključno sporočilo: Vrednotenje učenja

Cilj je pomembno izboljšati poti, s katerimi razumemo in ocenjujemo udeležbo in dosežke, še posebej v neformalnem in naključnostnem učenju.

Odprt trg dela in državljske pravice do svobodnega gibanja zaradi naselitve, študija, usposabljanja in dela v vseh državah članicah zahteva, da so znanje, spretnosti in kvalifikacije

lahko razumljive in lahko prenosljive znotraj unije. Obstaja velika stopnja soglasja, da moramo storiti mnogo več na tem področju. Razviti je potrebno kvaliteten sistem ugotavljanja in prepoznavanja predhodnega in izkustvenega učenja.

5. ključno sporočilo: Premislek o usmerjanju in svetovanju

Cilj je zagotoviti, da bo vsak lahko imel enostaven dostop do kvalitetnega informiranja in svetovanja o učnih možnostih po vsej Evropi in skozi vse življenje.

Danes bomo morda lahko vsi potrebovali informacijo in nasvet o tem »kaj storiti potem«, večkrat v življenju in morda popolnoma nenapovedano. V takih okoliščinah je potreben nov pristop, ki predvideva svetovanje kot nenehno dostopno službo za vse. Pristop mora presegati razlikovanje med izobraževanjem, poklicem in osebnim svetovanjem ter doseči novo publiko. To pomeni, da se morajo sistemi preusmeriti od pristopa ponudbe k pristopu povpraševanja tako, da postavijo potrebe in zahteve uporabnikov v središče njihovega zanimanja.

6. ključno sporočilo: Pripeljimo učenje bližje domu

Cilj je zagotoviti možnosti za vseživljenjsko učenje čim bližje učencu, v njihovih lastnih okoljih in s podporo informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Učenje se za večino ljudi od otroštva do starosti odvija lokalno. Aktiviranje virov regionalnih in lokalnih oblasti v podporo vseživljenjskemu učenju je zato bistveno. Prav tako imajo v lokalnem okolju svoje najmočnejše korenine organizacije in združenja civilne družbe.

Lokalno dostopne učne možnosti zagotavljajo, da ljudje niso prisiljeni zapustiti domačega okolja, da bi lahko študirali in se usposabljali. Nekatere skupine niso fizično mobilne. V takih primerih je enakost dostopa do učenja mogoče doseči le s tem, da pripeljemo učenje k učencem samim. Informacijsko-komunikacijska tehnologija ponuja velik potencial pri doseganju razpršenih in izoliranih populacij.

Vključujoča partnerstva in integrirani pristopi lahko najboljše dosežejo udeležence in jasno odgovorijo na njihove učne potrebe in zahteve. Spodbudni projekti in drugi podporni ukrepi lahko spodbudijo aktivne pristope k vseživljenjskemu učenju tako pri samih posameznikih kot tudi v mestih, in regijah in koordinativnih okoljih. Učenje bližje domu bo zahtevalo reorganizacijo in ponovno razmestitev virov za ustanovitev primernih vrst učnih centrov na vsakodnevni lokaciji, kjer se ljudje zbirajo, ne samo v šolah, temveč tudi npr. v mestnih hišah, nakupovalnih središčih, knjižnicah, muzejih, mestih čaščenja, parkih in javnih trgih, vlakih, avtobusih, zdravstvenih domovih in rekreacijskih centrih ter navsezadnje tudi na delovnih mestih.

1.6. Slovenski razvojni dokumenti

Izobraževanje odraslih v Sloveniji je ob njeni vključitvi v Evropsko unijo pred novimi izzivi. Tudi naša država bo morala prispevati svoj delež k uresničitvi lizbonskega cilja. Evropska unija je tako izpostavila soodvisnosti ravni izobraževanja prebivalstva, gospodarske rasti in zaposlovanja oziroma ustvarjanja novih delovnih mest. Izobrazba posameznika torej ni sama sebi namen, ampak je v funkciji aktivnega vključevanja v družbeno življenje, ki se meri predvsem z zmožnostjo aktivne vključitve na trg dela. Tudi v Državnem razvojnem programu Slovenije za obdobje 2001–2006 je poudarjena povezanost znanja in konkurenčnosti.

S sprejemom Zakona o izobraževanju odraslih (Uradni list RS, št. 12/1996) smo v Sloveniji dobili podlago za njegovo sistematično urejanje in za njegov razvojni vzpon. Z ustanavljanjem razvojnih služb, strokovnih organov in organizacij za izobraževanje odraslih, z organiziranim in stalnim obveščanjem javnosti in promocijo vseživljenjskega učenja ter z drugimi razvojnimi spodbudami smo ohranili sistem izobraževanja odraslih tudi v tranzicijskih razmerah. Izobraževalno ponudbo so vsebinsko in kakovostno obogatili tudi programi in dejavnosti zasebnih izobraževalnih organizacij ter podjetniškega izobraževanja in usposabljanja.

Državni zbor je v letu 2002 sprejel Nacionalni program visokega šolstva Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 20/2002), s katerim je določil cilje, ukrepe in okvirna sredstva tudi za visokošolsko izobraževanje oziroma študij odraslih. Zato se Nacionalni program izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji pri pridobivanju javno veljavne izobrazbe omejuje na do-univerzitetno izobraževanje.

Cilji nacionalnega programa izobraževanja odraslih temeljijo na oceni stanja v Republiki Sloveniji, Strategiji gospodarskega razvoja Slovenije 2001–2006 [URL: <http://www.sigov.si/zmar/sgrs/dokument.html>] in Državnem razvojnem programu RS 2001–2006 (2002), Nacionalnem programu razvoja trga dela in zaposlovanja do leta 2006 (Uradni list RS, št. 92/2001), Strategiji RS v informacijski družbi (2003), prioritetah, ki so opredeljene v Strokovnih podlagah za Nacionalni program izobraževanja odraslih (Strokovne podlage za NPIO, Andragoški center Republike Slovenije, 1998), Enotnem programskem dokumentu podpore Evropske skupnosti Sloveniji za obdobje 2004–2006 [URL: <http://www.sigov.si/svrp/3str/1s-3-1.html>] in na usmeritvah in priporočilih Evropske unije (ReNPIO, 2004, str. 2).

V skladu s temi programskimi dokumenti je temeljna usmeritev razvoja izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji, da v socialno partnerskem odnosu spodbudi in omogoči čim večjemu številu odraslih prebivalcev vključevanje v vseživljenjsko učenje.

1.6.1. Strategija razvoja Slovenije

Nova Strategija razvoja Slovenije (SRS) je bila sprejeta na redni seji Vlade RS junija 2005. V njej sta opredeljeni vizija in cilji razvoja Slovenije ter pet razvojnih prioritet z akcijskimi načrti. V ospredju nove strategije je celovita blaginja vsakega posameznika ali posameznice. Strategija se ne osredotoča samo na gospodarska vprašanja, temveč vključuje socialna, zdravstvena, kulturna, okoljska, politična in pravna razmerja. Kot takšna predstavlja strategijo trajnostnega razvoja Slovenije in hkrati pomeni prenos ciljev Lizbonske strategije v nacionalno okolje ob upoštevanju specifičnih razvojnih zaostankov in priložnosti Slovenije (SRS, 2005, str. 7).

Vlada bo pri izvajanju strategije osredotočena na pet ključnih razvojnih prioritet za doseg postavljenih ciljev. Razvojne prioritete in akcijski načrti so sestavljeni tako, da v koherentne celote povezujejo ukrepe iz pristojnosti več resursov in sicer tiste, ki jih je možno najhitreje izvesti in ki lahko kratkoročno največ prispevajo k doseganju ciljev strategije kot celote (SRS, 2005, str. 25).

Druga razvojna prioriteta se nanaša na učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporabo znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta. Usmerjena je v povečanje gospodarske učinkovitosti in obsega vlaganj v raziskave in tehnološki razvoj ter izboljševanje kakovosti izobraževanja in spodbujanje vseživljenjskega učenja (SRS, 2005, str. 29).

Med ukrepe, s katerimi želi izboljšati kakovost izobraževanja in spodbuditi vseživljenjsko učenje, sodi sistematično preoblikovanje programov v podporo večje ustvarjalnosti in inovativnosti z namenom lažjega sprejemanja tehnoloških in organizacijskih novosti in širitve baze potencialnih inovatorjev. Na področju vseživljenjskega učenja je potrebno spodbuditi povpraševanja posameznikov po izobraževanju in usposabljanju ter spodbujati večja vlaganja delodajalcev. Pomembno je zagotoviti privlačnost in dostopnost izobraževanja in usposabljanja ter vzpostavitev in razvoj mehanizmov za priznavanje neformalno in priložnostno pridobljenih znanj na vseh ravneh zahtevnosti predvsem tistih, na podlagi katerih je mogoče zagotoviti delovno silo za nove in hitro razvijajoče se sektorje v skladu s temeljnimi procesi Evropske unije. Ena izmed ključnih nalog je povečanje dostopa do izobraževanja in usposabljanja s pomočjo novih tehnologij. Pri tem mislimo na lokalne točke vseživljenjskega učenja, ki so podprte z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. (SRS, 2004, str. 29-30).

Eden izmed štirih ciljev SRS je doseganje povprečne ekonomske razvitosti Evropske unije do leta 2013 (merjeno v BDP na prebivalca v pariteti kupne moči). Dohitevanje povprečne razvitosti Evropske unije do leta 2013 zahteva, da v obdobju 2006-2013 v povprečju presegamo stopnjo rasti razvitejših članic Evropske unije za tri odstotne točke. Cilj je zelo ambiciozno postavljen in predstavlja zgornjo možno mejo rasti slovenskega gospodarstva, ki

je dosegljiva le ob optimalni implementaciji ukrepov SRS (Ciljni razvojni scenarij SRS, 2005, str. 2).

Ciljni razvojni scenarij SRS (2005, str. 2) kvantificira pot do zastavljenega cilja SRS, to je doseganje povprečne ekonomske razvitosti Evropske unije do leta 2013. Namen scenarija je pokazati, da je takšen cilj možno doseči z ukrepi, ki so predvideni v SRS. Pri tem izhajajo tako iz ocen sposobnosti za rast, ki temeljijo na analizi preteklih dogodkov za Slovenijo, kot tudi iz zgledov nekaterih drugih držav, ki so v preteklosti dosegle podoben razvojni preboj.

Tabela 2: Izobrazbena struktura aktivnega prebivalstva v Sloveniji leta 2003 in 2013

	2003			2013		
	Vsi delovno aktivni	Od tega:		Vsi delovno aktivni	Od tega:	
		Zasebni sektor	Javni sektor		Zasebni sektor	Javni sektor
Izobrazbena struktura v %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
- s podiplomsko izobrazbo	1,3	0,7	4,1	5,7	5,3	7,0
- s končano visoko izobrazbo	11,7	8,0	28,0	18,0	12,4	38,2
- s končano višjo izobrazbo	6,6	4,5	15,4	7,0	6,2	9,8
S terciarno izobrazbo	19,6	13,2	47,5	30,7	23,9	55,0
- s končano strok. ali splošno sr. Izobrazbo	33,9	33,7	34,9	35,7	36,7	32,2
- s končano srednjo poklicno šolo	26,7	30,6	9,6	20,5	23,9	8,3
- s končano nižjo poklicno izobrazbo	2,4	2,7	1,1	1,8	2,2	0,5
- s končano osnovno šolo	15,5	17,5	6,9	10,8	12,7	4,0
- brez končane osnovne šole	1,9	2,3		0,5	0,6	
Število let šolanja:	11,7	11,3	12,9	12,6	12,2	13,7

Vir: Ciljni razvojni scenarij SRS, 2005, str. 6

Podatki o izobrazbeni strukturi aktivnega prebivalstva v tabeli 2 kažejo na veliko razliko v deležu zaposlenih med javnim in zasebnim sektorjem. Tako je bilo na primer s terciarno

izobrazbo leta 2003 v zasebnem sektorju le 13,2 % delovno aktivnih, medtem ko je bil ta delež v javnem sektorju skoraj štirikrat večji, to je 47,5 %.

Visoko zahtevne tehnološke proizvodnje ter storitvene dejavnosti v prihodnje terjajo spremembe v izobrazbeni strukturi oziroma povečanje deleža visoko usposobljenih strokovnjakov v zasebnem sektorju. Predvideno je, da se bo delež zaposlenih s terciarno izobrazbo v zasebnem sektorju v obdobju 2003-2013 podvojil.

Strategija predvideva večji obseg investicij v znanje, zlasti hitro rast izdatkov za raziskave in razvoj ter vlaganja v človeški kapital, kar bo omogočilo prestrukturiranje predelovalnih dejavnosti in krepitev na znanju temelječih storitvenih dejavnosti. Pomembno vlogo pri odgovoru na izzive tehnoloških in strukturnih sprememb in tudi na problem staranja prebivalstva imata izobraževanje in usposabljanje, saj nam lahko le vseživljenjsko učenje omogoča večjo fleksibilnost na trgu dela in dolgo delovno aktivnost. Z oblikovanjem študijskih krožkov in petih novih izobraževalnih središč vseživljenjskega učenja ter uvedbo subvencij za izobraževanje odraslih se bo povečala vključenost odraslih v izobraževanje. Delež odraslih (25-64 let) vključenih v osnovne in srednje šole, se bo povečal z 2,6 % v letu 2004 na okrog 3,5 % leta 2013. Število odraslih, ki so končali osnovno in srednjo šolo, pa se bo v obdobju 2005-2013 podvojilo. Delodajalci bodo deležni spodbud za vlaganja v ljudi, ki bodo delovale v smeri povečanja vključenosti odraslih v izobraževanje in uveljavitve koncepta vseživljenjskega učenja, ki je potrebno tudi za dvig stopnje zaposlenosti starejših (Ciljni razvojni scenarij SRS, 2005, str. 5-6).

Večje zaposlovanje v zasebnem sektorju se bo odrazilo tudi v hitrejši rasti povprečne bruto plače na zaposlenega v tem sektorju. Glede na to, da je donosnost (vpliv izobrazbe na višino plače) predvsem terciarnega izobraževanja v Sloveniji višja kot v drugih državah, se ocenjuje, da bi učinek večjega zaposlovanja terciarno izobraženih v zasebnem sektorju lahko prinesel za okoli eno odstotno točko hitrejšo rast povprečne bruto plače na zaposlenega v zasebnem sektorju v primerjavi z javnim sektorjem (Ciljni razvojni scenarij SRS, 2005, str. 6).

Povprečno število let šolanja delovno aktivnega prebivalstva bi se povečalo z 11,8 v letu 2003 na 12,6 v letu 2013. Diplomanti terciarnega izobraževanja bi se zaposlovali predvsem v zasebnem sektorju. Empirične študije za druge države kažejo, da povečanje povprečnega števila let šolanja za eno leto poveča agregatno produktivnost za 0,45 odstotne točke letno, dolgoročno pa za 13 % (Denis, 2004). Ocene za države OECD za obdobje 1960-1990 pa kažejo, da ima eno dodatno leto šolanja prebivalstva na gospodarsko rast takojšen pozitiven vpliv za okoli 5 % in 2,5 % na dolgi rok (OECD, 2003). Izobraženost prebivalstva je ključna za konkurenčnost gospodarstva. Kvaliteta človeškega kapitala namreč v veliki meri določa konkurenčnost visoko tehnoloških dejavnosti kot tudi obseg neposrednih tujih investicij. Nicolleti in drugi (2003) so npr. izračunali, da povečanje povprečnega števila let šolanja prebivalstva za eno leto povečuje stanje vhodnih neposrednih tujih investicij za 1,9 %. Ker

podatki o izdatkih za izobraževanje kažejo, da so le-ti relativno visoki, bodo spremembe v izobraževalnem sistemu usmerjene predvsem v večjo učinkovitost vlaganj in kvaliteto procesa izobraževanja na vseh ravneh (Ciljni razvojni scenarij SRS, 2005, str. 7).

1.6.2. Strategija razvoja trga dela in zaposlovanja do leta 2006

Učinkovitost politike zaposlovanja in uresničevanje Strategije trga dela in zaposlovanja do leta 2006 (Uradni list RS, št. 92/2001) se bo poleg drugih oblik zagotavljala z aktivno politiko zaposlovanja, s poudarkom na programih izobraževanja in spodbujanja vseživljenjskega učenja. Uvedba programov bo pripomogla k večji zaposljivosti prebivalstva v razmerah demografsko starajoče se družbe.

Razvoj kulture vseživljenjskega učenja se bo pospeševal z uvajanjem novih programov, ki bodo omogočili pridobivanje znanja za zviševanje kvalitete življenja, informiranosti, kulturne in civilizacijske ravni. Ti programi bodo nudili možnosti za izobraževanje za zviševanje izobrazbene ravni na vseh stopnjah. Srednješolska izobrazba bo obvezen izobrazbeni standard. V sodelovanju s socialnimi partnerji naj bi se zagotavljale različne oblike in možnosti izobraževanja zaposlenim in brezposelnim, prednostno pa tistim, ki so slabše izobraženi in usposobljeni za zviševanje dosežene ravni formalne izobrazbe in kvalifikacije. Nadaljnja skrb bo namenjena ohranjanju, posodabljanju, poglobljanju znanja in usposobljenosti ter za razvijanje in uporabo vrhunškega znanja. Uvajali naj bi se različni motivacijski dejavniki za povečevanje izobraženosti in usposobljenosti. Razvoj neformalnih oblik pridobivanja znanja in potrjevanj znanj pridobljenih po neformalnih poteh (certifikati o poklicni oziroma strokovni usposobljenosti) in povečanje kakovosti izobraževanja odraslih naj bi prav tako pospeševal kulturo vseživljenjskega učenja. Spodbujalo naj bi se vlaganje v izobraževanje pri posameznikih, v podjetjih in lokalnih skupnostih. Spodbude in ukrepi za uresničevanje nacionalnega programa izobraževanja odraslih naj bi se usklajevale (Uradni list RS, št. 92/2001).

Eden izmed strateških ciljev razvoja trga dela in zaposlovanja v Sloveniji v obdobju 2001-2006 je dvig izobrazbene ravni aktivnega prebivalstva in njene usposobljenosti. Za doseganje cilja je potrebno povečati število vključenih odraslih v izobraževanje, saj je po vključenosti odraslih Slovenija šele na začetku uveljavljanja koncepta vseživljenjskega učenja. Pri oblikovanju spodbud za povečanje udeležbe zaposlenih in brezposelnih v programih izobraževanja in pridobivanja certifikatov o poklicni oziroma strokovni usposobljenosti je predvideno izboljšano sodelovanje z delodajalci, spodbujanje večje kakovosti pri izvajanju izobraževalnih programov, pripravi predlogov katalogov standardov strokovnih znanj in spretnosti, postopkov potrjevanja in preverjanja strokovnih znanj in spretnosti. Država naj bi bolj intenzivno spodbujala delodajalce za večja vlaganja in večje vključevanje v izobraževanje in usposabljanje vseh zaposlenih ter k ustvarjanju novih delovnih mest. Za

dvigovanje izobrazbene ravni aktivnega prebivalstva pa je pomemben tudi nadaljnji razvoj certificiranega sistema in izvedba načrtovanih sprememb v sistemu poklicnega in strokovnega izobraževanja (Uradni list RS, št. 92/2001).

1.6.3. Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v RS

Državni zbor Republike Slovenije je na podlagi 22. člena Zakona o izobraževanju odraslih (Ur. l. RS, št. 12/96) leta 2004 sprejel Resolucijo o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010 (ReNPIO). Gre za razvojni dokument, s katerim državni zbor Republike Slovenije določa javni interes na tem področju izobraževanja in njegova prednostna področja. Prav tako opredeljuje dejavnosti, ki so potrebne za izvajanje izobraževanja odraslih, hkrati pa je podlaga za njegovo vsakoletno načrtovanje na ravni države.

Nacionalni program izobraževanja odraslih temelji na konceptu vseživljenjskega učenja, ki je vodilo v razvoju izobraževalnih sistemov v Evropi in svetu. Vseživljenjsko učenje na področju izobraževanja odraslih bomo uveljavili tako, da bomo predvsem zagotovili splošen in nenehen dostop do učenj za pridobitev ali obnavljanje znanj in spretnosti, ki so potrebne za sodelovanje v družbi, ki temelji na znanju, posebej upošteva možnosti, ki jih nudijo storitve informacijske družbe. Dvigniti bo potrebno raven vlaganj v človeške vire in razvijati nove modele financiranja s posebnim poudarkom na javno-zasebnih partnerstvih in integriranih regionalnih strategijah. Razviti bo potrebno odprt, prilagodljiv in prehodni sistem izobraževanja in usposabljanja odraslih, ki bo vsakemu posamezniku oziroma skupini v vseh okoljih ponudil različne možnosti za izobraževanje in učenje ter priznavanje formalno, neformalno in priložnostno pridobljenega znanja. Pomemben je razvoj učinkovite metode učenja in poučevanja odraslih. Uporaba informacijsko-komunikacijskih tehnologij in storitev informacijske družbe ter zagotavljanje kakovostnega izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev je prav tako pomembna. Razvijati bo potrebno pristope in modele za ugotavljanje in razvoj kakovosti izobraževanja odraslih na različnih ravneh izobraževalnega sistema. Poskrbeti bo potrebno za zagotavljanje enostavnega dostopa do kakovostnega informiranja in svetovanja o učnih možnostih za vse skupine odraslih v vseh okoljih. Nadalje se mora zagotoviti možnosti za vseživljenjsko učenje čim bližje domu in hkrati zagotavljati možnosti za izobraževanje na daljavo, kjer je to primerno. Potrebno je povezovati razvoj izobraževanja odraslih s potrebami posameznika, lokalnih okolij in regij ter potrebami trga dela ter s tem skrbeti za enakomernejši regionalni razvoj. Nenazadnje je potrebno zagotavljati uresničevanje načela enakosti spolov (ReNPIO, 2004, str. 13).

Z uresničevanjem nacionalnega programoma izobraževanja odraslih želimo v Sloveniji v obdobju do leta 2010 odpraviti največje razvojne zaostanke. Hkrati bomo na njeni podlagi

dosegli in presegli cilje, ki jih na področju izobraževanja in usposabljanja prebivalstva postavlja Evropska unija.

Cilji Resolucije nacionalnega programa izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010 so izboljšati splošno izobraženost odraslih, dvigniti izobrazbeno raven, pri čemer je najmanj 12 let uspešno dokončanega šolanja temeljni izobrazbeni standard, povečati zaposlitvene možnosti, povečati možnosti za učenje in vključenost v izobraževanje (ReNPIO, 2004, str. 14).

Skladno s temi cilji so opredeljena prednostna področja in operativni cilji, razčlenjene dejavnosti, potrebne za izvajanje izobraževanja in predviden globinski obseg javnih sredstev, ki jih bomo v obdobju do leta 2010 namenili za razvoj in delovanje javne službe v izobraževanju odraslih (ReNPIO, 2004, str. 14-15).

Prvo prednostno področje je splošno izobraževanje in učenje odraslih. Odraslim se bodo zagotovile različne oblike in možnosti za vključitev v programe za: aktivno državljanstvo, zdravo življenje, varovanje okolja, razvijanje pisnih spretnosti, pridobivanje novih temeljnih spretnosti, zmanjšanje družbene zapostavljenosti, motiviranje in spodbujanje k učenju in nadaljevanju opuščenega šolanja, ohranjanje kulturne tradicije in narodne identitete.

Drugo prednostno področje je izobraževanje za dvigovanje izobrazbene ravni. Odraslim se bodo zagotovile različne oblike in možnosti za dokončanje osnovnošolske, nižje poklicne, srednje poklicne, strokovne oziroma splošne in višje strokovne izobrazbe.

Tretje prednostno področje je izobraževanje in usposabljanje za potrebe trga dela. Odraslim se bodo zagotovile različne oblike in možnosti vključevanja v programe za dvig ravni pisnih spretnosti in za ohranjanje, obnavljanje in posodabljanje znanja ter usposobljenosti zaradi povečanja zaposlitvenih možnosti ter pridobivanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij po certifikatnem sistemu.

Za uresničitev operativnih ciljev na prednostnih področjih bo potrebno do leta 2010 doseči, da bo delež odraslih z najmanj srednješolsko izobrazbo v starosti od 25 do 64 let dosegel najmanj 85 % in da bo stopnja udeležbe delovno aktivnega prebivalstva v starosti od 25 do 64 let v vseživljenjskem učenju najmanj 15 % (ReNPIO, 2004, str. 15).

Spodbude in ukrepi za uresničevanje ciljev bodo namenjeni povečanju povpraševanja po izobraževanju in usposabljanju pri posameznikih, v podjetjih in lokalnih skupnostih; zagotavljanju večjega vlaganja v izobraževanje in usposabljanje pri posameznikih in socialnih partnerjih; usklajevanju spodbud in ukrepov na nacionalni in na regionalnih ravneh ter med socialnimi partnerji ter razvoju in vzdrževanju temeljne infrastrukture za izobraževanje in

usposabljanje, ki bo odstranjevala ovire za izobraževanje in spodbujala razvoj izobraževalnih potreb (ReNPIO, 2004, str. 20-21).

Za uresničevanje nacionalnega programa bo potrebno več vlaganja v izobraževanje odraslih, tako s strani države in lokalnih skupnosti kot tudi drugih socialnih partnerjev.

2. MODELI FINANCIRANJA VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA V NEKATERIH DRŽAVAH

Koncept vseživljenjskega učenja je vodilo izobraževalnih sistemov v Evropi in svetu. V razvitih državah predstavlja pomemben temelj politike izobraževanja. Eden od ukrepov, kako uveljaviti vseživljenjsko učenje na področju izobraževanja odraslih, je uvedba sistema za dvig ravni vlaganja v človeške vire, ki ga spremlja reforma financiranja izobraževanja. Sistem financiranja izobraževanja naj bi ljudi spodbujal k odločitvi za izobraževanje. Koncept vseživljenjskega izobraževanja naj bo sprejet kot koristen in nujen proces življenja in osebnega razvoja, v katerega bi se ob finančni pomoči države in drugih socialnih partnerjev lažje vključili.

Poudariti moramo, da sta zadostna vlaganja v izobraževanje odraslih in ustrezen sistem financiranja pomembna dejavnika razvoja tega področja. Obseg vlaganj v vseživljenjsko izobraževanje se v nekem trenutku med državami razlikuje v odvisnosti od vrste dejavnikov (dosežena izobraženost prebivalstva oziroma ožje delovne sile, predviden razvoj itn.), predvsem pa zaradi poznavanja družbenoekonomskega pomena izobraževanja in posebej izobraževanja odraslih (Jelenc, 1991b, str. 7).

V nadaljevanju bom predstavila modele financiranja izobraževanja odraslih v razvitih državah.

2.1. Financiranje vseživljenjskega učenja v Veliki Britaniji

Ministrstvo za izobraževanje in zaposlovanje (Department for Education and Employment) v Veliki Britaniji nima oblikovane formalne definicije vseživljenjskega učenja. Vlada verjame, da investicije v izobraževanje in usposabljanje prinašajo ekonomske, socialne in osebne koristi. Izrazila je svojo podporo razvoju »učee se družbe«, v kateri se od vsakogar, ne glede na razmere, pričakuje, da se bo učil in izpolnjeval svoje spretnosti v vsem svojem življenju. Posamezniki, delodajalci in država bi morali prispevati k ceni učenja v življenjskem obdobju, kajti s to investicijo pridobivajo vsi. Posamezniki izboljšujejo svojo zaposljivost in spretnosti, poslovni svet izboljšuje svojo produktivnost, družba pa ima širše socialne in ekonomske koristi (Eurydice, 2002, str. 139).

2.1.1. Individualni izobraževalni račun

Smith (1997) v knjigi z naslovom »Individual lifelong learning accounts« (Individualni vseživljenjski izobraževalni računi, ILA) predstavlja model financiranja vseživljenjskega učenja. Razvili so ga v Veliki Britaniji z namenom, da bi spodbudili željo po izobraževanju med odraslimi in omogočili lažje pokrivanje stroškov, ki ob tem nastanejo. ILA je model vseživljenjskega izobraževanja, ki je osredotočen na posameznika, obenem pa odgovornost in vsa materialna bremena za njegovo izobraževanje porazdeljuje med različne socialne partnerje kot so država in delodajalci.

Idejo o uvedbi ILA so podprli ključni socialni partnerji. Delodajalci so pozdravili večjo odgovornost posameznikov za izobraževanje, ki tako neposredno povečujejo zaposljivost in fleksibilnost na spreminjajočem se trgu dela. Sindikati so ravno tako podprli uvedbo ILA, saj posameznikom omogoča vseživljenjsko učenje in hkrati opozarjajo na potrebo po finančni udeležbi delodajalcev. Osnovni namen ILA kot instrumenta vladne iniciative je bil dvigniti izobrazbeno raven in s strokovno usposobljenostjo britanske delovne sile povečati nacionalno konkurenčnost.

ILA je račun (Smith, 1997, str. 16), ki ga pri banki odpre posameznik prostovoljno. Loči se od drugih posameznikovih osebnih računov in je namenjen izključno za izobraževalne namene. Temeljne finančne funkcije so naslednje (Smith, 1997, str. 16):

1. varčevanje za izobraževanje (save to learn),
2. posojilo za izobraževanje (borrow to learn),
3. poroštvo za izobraževanje (credit to learn).

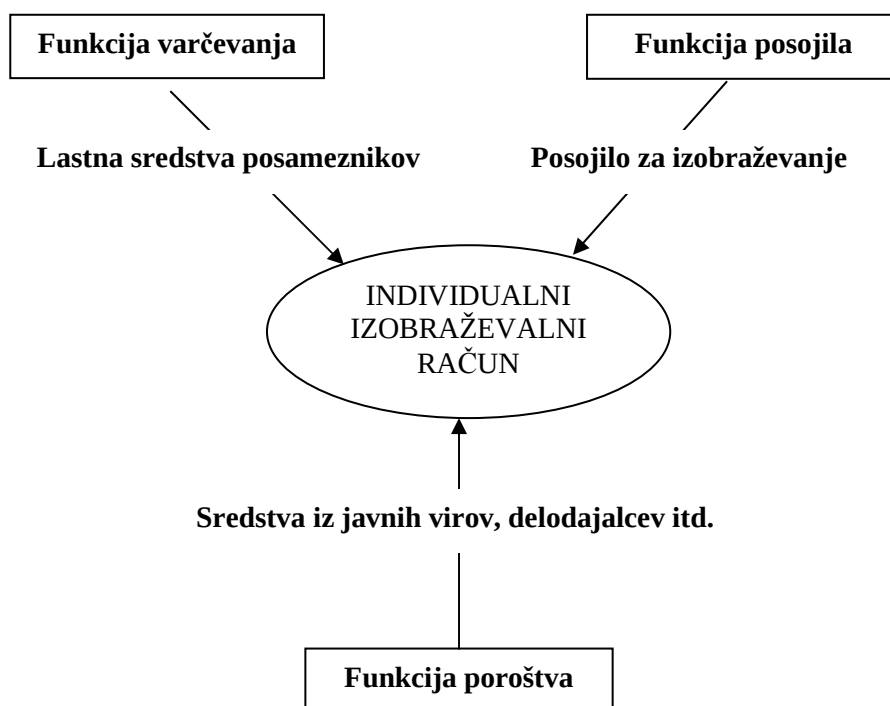
Takoj, ko ima posameznik na banki odprt svoj izobraževalni račun, lahko začne varčevati z lastnimi sredstvi. Denarni pologi so lahko redni ali občasni. Varčevalec dobiva obračunane obresti, ki niso obdavčljive. Na ta račun lahko prispevajo finančna sredstva tudi delodajalci in donatorji, ki so ravno tako deležni ugodnosti. Posameznik lahko koristi finančna sredstva tudi za druge potrebe, vendar brez ugodnosti (Smith, 1997, str. 19).

Posojilo za izobraževanje je državno subvencionirano, saj omogoča, da imetniki računov do njega pridejo in ga odplačujejo pod ugodnejšimi posojilnimi pogoji, kot veljajo za komercialna posojila. Posameznik lahko pridobi posojilo v banki za razvoj kariere oziroma izobraževanje (Smith, 1997, str. 21).

Poroštvo za izobraževanje se veže na dobropis države in delodajalca. Predstavlja obljubo za plačilo izobraževanja. Glede na to, da ima ILA obliko investicijskega računa, posameznik ne more denarnih sredstev dvigniti in potrošiti, ampak lahko s temi denarnimi sredstvi poravnava obveznosti do izobraževalne organizacije. Gre za to, da izobraževalna institucija ali banka ta sredstva aktivira, ko se pogoji ujemajo z vsebino predlaganega programa. Funkcija porošstva

omogoča, da si udeleženec sam izbere izobraževanje. Porok, ki je obljubo dal, pa ima nadzor nad porabo denarja in lahko s pogoji plačila omeji izbiro določenega področja izobraževanja. Tu se pojavlja vprašanje, kateri socialni partner naj plača določeno vsoto za izobraževanje. Vprašanje izhaja iz dejstva, da bi se posameznik in vsi socialni partnerji radi izognili stroškom financiranja izobraževanja (Smith, 1997, str. 23-24).

Slika 7: Temeljne funkcije ILA programa

Vir: Lastna slika

Na splošno velja, da delodajalec plača takrat, ko se izobraževanje veže na potrebe dela. Posameznik plača, ko je izobraževanje povezano z zamenjavo službe, napredovanjem in željo po učenju v prostem času. Država plača, če je posameznik »socialni problem«, lahko pa zagotovi tudi druge možnosti financiranja (Beltram, 2001, str. 37).

Za odobritev sredstev iz javnih virov veljajo vnaprej določeni kriteriji. Prednost imajo osebe z nižjimi dohodki in željo po razvoju, mlajše osebe, brezposelne osebe in pripadniki etičnih skupin.

Brezposelne osebe, ki že prejemajo finančno pomoč iz drugih virov in mladina, ki se redno izobražuje, niso upravičeni do javnih sredstev.

Uvedba ILA omogoča sodelovanje socialnih partnerjev in usmerjanje javnih izdatkov v izobraževanje ter hitrejšo vlaganje v potrebe, ki nastanejo v gospodarstvu. Vsak socialni

partner lahko svoje potrebe izrazi in za njihovo uresničitev, kolikor je mogoče, finančno prispeva. V Veliki Britaniji se zavzemajo za opustitev davka za vse izdatke izobraževanja, podporo posojila za izobraževanje in zagotovitev poročstva za plačila izobraževanja brezposelnih oseb. ILA pomeni možnost neposrednega razpolaganja posameznika s sredstvi brez posrednikov. Posameznikom oziroma udeležencem izobraževanja omogoča sprejemanje avtonomnih izobraževalnih odločitev v okvirih izpolnjevanja pogojev iz obljub plačila. Sistem poroštev povzroči, da posameznikova kupna moč motivira ponudnike, da se prilagodijo pogojem poroštev. Financiranje socialnih partnerjev z obljubami plačila postane vabljivo za udeležence izobraževanja vseh socialnih skupin in tudi za ponudnike izobraževanja. Sredstva, zbrana kot poročstvo, spodbujajo zbiranje sredstev od drugih udeležencev na trgu izobraževanja in posledično krepijo posameznikov in družbeni interes po izobraževanju (Beltram, 2001, str. 38).

Na operativni ravni lahko sistem ILA opišemo takole: »Zaposleni, manj izobraženi, če ste pripravljeni za svoje izobraževanje prispevati vsaj malo (spodnja meja ni nikjer navedena), bo država k vašemu vložku, ki ga boste lahko odšteli od davčne osnove, pritaknila še 150 funtov (velja za prvi milijon vključenih). Če bodo na ta vaš individualni račun kaj prispevali še vaši delodajalci, bodo za ta znesek tudi oni uveljavljali davčne olajšave. Za večino programov, ki jih boste izbrali, vam bomo priznali še 20 % popust. Učite se lahko česarkoli, vendar to ne sme biti neposredno povezano z usposabljanjem za delovno mesto, za kar so v prvi vrsti odgovorni delodajalci in ne država. Če pa boste izbrali med programi, ki so z našega vidika še posebno koristni, vam bo država po uspešnem zaključku vaš vložek v veliki meri tudi povrnila, tja do 80 %.« (Beltram, 2001, str. 38)

ILA program je bil uveden v Veliki Britaniji septembra leta 2000. Oktobra leta 2001 je imel 2,5 milijona članov registriranih v Centru za izobraževalne račune (Learning account centre). Za izvajanje programa je bilo registriranih okoli 9000 izobraževalnih organizacij, vendar pa je zvezni sekretariat oktobra 2001 zaradi evidentiranih zlorab napovedal ukinitve ILA programa. Program so ukinili že naslednji mesec. Minister za usposabljanje odraslih je objavil poročilo na podlagi ocene neodvisne svetovalne institucije. Poročilo je zajemalo pregled pozitivnih in negativnih dejavnikov ILA programa in predloge za uvedbo novega programa (Graham, 2002, str. 1).

Prišli so do ugotovitve, da je nujno potrebno oblikovati nov ILA program. Potrebno je obdržati prednosti starega programa in odpraviti slabosti predvsem glede zlorab koriščenja denarja. Program mora biti jasno usmerjen na usposabljanje posameznika.

Nov ILA program naj bi bil oblikovan tako, da so izobraževalni programi dostopni za vse skupine ljudi. Izvajanje izobraževanja mora biti bolj nadzorovano, prav tako zagotavljanje kvalitetnega izobraževanja, ki vključuje tudi povratne informacije posameznikov. Ljudje morajo biti boljše informirani o novostih izobraževanja, hkrati pa informacije lažje dostopne.

Poudarek naj bi bil na spodbujanju kontinuiranega izobraževanja s tem, da ostaja odgovornost izobraževanja na posamezniku.

Na podlagi anketiranja izvajalcev izobraževanja so ugotovili, da je bila glavna prednost starega ILA programa univerzalnost sheme in prispevek vlade za učenje, glavna slabost pa je bila enostavnost zlorabe s strani nepoštenih izobraževalnih organizacij.

Iz anket uporabnikov izobraževanja so ugotovili, da je pozitivna stran ILA programa predvsem v spodbujanju posameznikov, da investirajo več lastnega denarja v izobraževanje, saj je finančni soudeležba ostalih socialnih partnerjev pomembno pripomogla k odločitvi za izobraževanje. Slabost pa je v tem, da ljudje pred začetkom izobraževanja niso dobili kvalitetnih navodil o različnih možnih izvajalcih izobraževanja (Graham, 2002, str. 2-3).

Na podlagi teh ugotovitev se je vlada odločila, da zavrne ILA program, vendar so bile določene koristi in prednosti ILA programa nesporne. Namesto uvedbe novega nadomestnega programa so se odločili, da bodo vse prednosti starega ILA programa vključili v Strategijo usposabljanja (Skills Strategy). Večjo pozornost so namenili ljudem brez izobrazbe oziroma z minimalno izobrazbo. Druge izboljšave, ki se kažejo v novi strategiji, so predvsem večja podpora uporabnikom izobraževanja, predvsem glede dostopnosti informacij o različnih izvajalcih izobraževanja [URL: <http://www.dfes.gov.uk/ila/strategy.shtml>].

2.1.2. Subvencioniranje izobraževanja odraslih

V okviru Strategije usposabljanja je bil leta 2003 uveden projekt Subvencioniranje izobraževanja odraslih (Adult Learning Grant, ALG). Glavni namen uvedbe tega programa je bil, da se finančno podpre izobraževanje odraslih.

ALG program zajema subvencijo v višini do 30 GBP na teden za redno (full-time) izobraževanje za dosego druge kvalifikacijske stopnje in subvencijo v višini 30 GBP za mlajše odrasle (young adults) za dosego tretje kvalifikacijske stopnje (Elspeth, 2005, str. 1).

Pogoji za vključitev v ALG program so natančno določeni. Kandidat se mora za dosego druge oziroma tretje kvalifikacijske stopnje odločiti za redno študij. Star mora biti najmanj 19 let, če se želi prvič vpisati v izobraževanje za dosego druge kvalifikacijske stopnje. Starost mlajših odraslih, ki se želijo prvič vpisati v izobraževanje za dosego tretje kvalifikacijske stopnje, je 19 do 30 let. Letni dohodek kandidata, ki živi brez partnerja, ne sme presegati 19.000 GBP. V primeru, da kandidat živi s partnerjem, njun skupni dohodek ne sme presegati 30.000 GBP. Zagotovljena mora biti določena evidentirana prisotnost na študiju, sicer se subvencije zmanjšajo. Kandidati ne smejo prejemati subvencij kot dodatke izven dela (Elspeth, 2005, str. 2-3).

Cilj in namen ALG programa je povečati udeležbo odraslih v rednem izobraževanju za pridobitev druge oziroma tretje kvalifikacijske stopnje. Spodbujati se želi dvig izobrazbene ravni z druge na tretjo kvalifikacijsko stopnjo in povečati odstotek uspešnosti zaključka študija.

Leta 2003 je bil v okviru Sveta za izobraževanje in usposabljanje (Learning and Skills Council, LSC) izpeljan prvi pilotski projekt v desetih manj razvitih lokalnih področjih. Naslednje leto je bil projekt razširjen na novih 9 področij.

Center za raziskovanje in socialno politiko (Centre for Research and Social Policy, CRSP) je na podlagi raziskav prišel do nekaterih zanimivih ključnih ugotovitev. Vpis je bil v prvem poskusnem letu manjši, vendar se je kasneje povečal. Če ne bi bilo ALG programa, se 13 % ljudi ne bi udeležilo izobraževanja. Program ALG že zaključuje 90 % ljudi, izobraževanje izven ALG programa pa bo zaključilo le 68 % ljudi. Mlajših od 22 let je 70 % ljudi. Istočasno študira in dela 56 % ljudi. Kar 39 % ljudi se je zaradi ALG programa raje odločilo za redno, kot pa za izreden študij. Če ne bi bilo na razpolago ALG programa, bi se 43 % ljudi raje odločilo za izredno izobraževanje (Elspeth, 2005, str. 1-2).

Merljivi cilji ALG program za triletno obdobje so pridobiti dodatnih 10 % novih udeležencev, 20 % udeležencev naj bi napredovalo iz druge na tretjo kvalifikacijsko stopnjo, 80 % udeležencev pa naj bi zaključilo šolanje.

Program ALG je bil vpeljan z namenom, da omogoči odraslim osebam, da se vpišejo v redno izobraževanje. Na ta način lahko pridobijo svojo izobrazbo v najkrajšem možnem roku. Želeli so zagotoviti pomoč tistim, ki imajo nizke dohodke.

Tabela 3 prikazuje vpis po lokalnih področjih za šolski leti 2003/2004 in 2004/2005. V letu 2003/2004 je bilo v prvotnih desetih območjih vpisanih 2235 udeležencev, v šolskem letu 2004/2005 je število že doseglo 3430 ljudi, kar predstavlja 86 % zastavljenih ciljev. V nasprotju s temi rezultati vpisa pa je bilo v novih devetih regijah v letu 2004/2005 vpisanih le 829 ljudi, kar je le 26 % od pričakovanega. Slab vpis v novih območjih se lahko primerja s podobno situacijo kot v prvotnih desetih področjih. ALG kot nov program potrebuje nekaj časa, da se uveljavi in da ga udeleženci sprejmejo ter prepoznajo njegove koristi (Elspeth, 2005, str. 3).

Tabela 3: Vpis študentov ALG programa po lokalnih območjih za 2003/04 in 2004/05

Območni sveti za izobraževanje in usposabljanje	število vpisanih v 2003/04	število vpisanih v 2004/05 na dan 7.3.2005	pričakovan vpis 2004/05 na junij 2005	število vpisanih glede na pričakovan vpis 2004/05
Beds & Luton	112	216	199	109 %
Durham	150	161	176	91 %
Devon & Cornwall	384	547	597	92 %
Humberside	215	398	532	75 %
Lancashire	363	710	604	118 %
Leicestershire	196	315	307	103 %
London West	220	261	590	44 %
Shropshire	72	121	109	111 %
South Yorkshire	348	433	447	97 %
The Back Country	173	268	446	60 %
Prvotnih 10 področij skupaj	2235	3430	4007	86 %
Nuthumberland		8	54	15 %
Tyne in Wear		131	473	28 %
Tees Vally		127	487	26 %
Berkshire		28	246	11 %
Hampshire and IOW		149	526	28 %
MK, Ox in Bucks		64	262	24 %
Surrey		23	199	12 %
Kent in Medwey		161	518	31 %
Sussex		138	558	25 %
Dodatnih 9 področij skupaj		829	3323	26 %
Skupaj	2235	4259	7330	58 %

Vir: Elspeth, 2005, str. 4

ALG program je bil uveden julija 2003, kar je bilo prepozno, da bi imel vpliv na študente, ki so se vpisovali septembra v šolsko leto 2003/2004. Kar 93 % udeležencev ob vpisu ni nič vedelo o ALG programu. Tudi v letu 2004/2005 je bilo še vedno 82 % študentov, ki so se prijavili na študij ne da bi kaj vedeli o ALG programu. Dodatno k temu je potrebno povedati, da se 13 % študentov zagotovo ne bi vpisalo, če ne bi bilo ALG programa (Elspeth, 2005, str. 4).

Oceno o učinkovitosti ALG programa izvaja konzorcij, ki ga vodi Center za raziskovanje in socialno politiko. Glavni cilji ocene so izmeriti, v kolikšnem obsegu ALG program dviga uspešnost in doseganje želene stopnje izobrazbe študentov. Ugotoviti želijo, ali študenti ALG

programa nadaljujejo z izobraževanjem, ali pa se zaposlijo. Zanima jih tudi, kako ALG program izboljšuje posameznikovo zaposljivost na trgu dela. Hkrati tudi želijo ugotoviti vpliv ALG programa na odločitev posameznikov glede izbrane stopnje in vrste študija. Prav tako spremljajo razlike v izvedbi programa med posameznimi pilotskimi področji. Nadaljnji cilj je tudi raziskati implementacijo ALG programa na lokalnem nivoju in poiskati primere dobre prakse (Elsbeth, 2005, str. 11).

2.1.3. Posojila za razvoj kariere

Posojila za razvoj kariere (Career Development Loans, CDL) so bančna posojila z odloženim plačilom, ki posamezniku pomagajo financirati njegovo poklicno izobraževanje.

Značilnosti CDL [URL: <http://www.lifelonglearning.co.uk/cdl/>]:

1. višina posojila se giblje od 300 do 8.000 GBP in pomaga pri financiranju dvoletnega izobraževanja in enoletnega praktičnega usposabljanja;
2. Svet za izobraževanje in usposabljanje (Learning and Skills Council, LSC) plača obresti na posojilo med potekom študija;
3. črpanje posojil je omogočeno preko treh določenih bank.

Za posojilo lahko zaprosi vsak posameznik, ki je star 18 let ali več, ima stalno bivališče v Veliki Britaniji ali neomejeno pravico ostati v tej državi. Pogoj je, da se zaposli v Evropski Uniji, Islandiji, Norveški ali Lichtensteinu. Posameznik ni upravičen do CDL, če že koristi druge oblike sofinanciranja izobraževanja .

CDL se lahko koristi za financiranje rednega ali izrednega izobraževanja kakor tudi za izobraževanje na daljavo. Izobraževanje mora biti poklicno in ne sme trajati več kot dve leti [URL: <http://www.lifelonglearning.co.uk/cdl/>].

2.2. Financiranje vseživljenjskega učenja v Avstriji

Avstrijski izobraževalni sistem razlaga koncept vseživljenjskega učenja kot nadaljevalno izobraževanje, ki vključuje večjo ponudbo za izobraževanje in usposabljanje, boljši dostop do različnih programov in čedalje večjo prepustnost sistema. V skladu z načelom vseživljenjskega učenja je cilj izobraževanja odraslih in cilj nadaljnjega poklicnega usposabljanja omogočiti učečim izpolnitev njihove kvalifikacije, izboljšati njihovo znanje in kompetence ter še naprej razvijati njihovo individualno nadarjenost. Posamezniku bi to omogočilo večjo zaposljivost in jih usposobilo za delo po njihovih interesih (Eurydice, 2002, str. 105-111).

2.2.1. Izobraževalna garancija Delavske zbornice na Dunaju

Delavska zbornica na Dunaju je zakonit predstavnik vseh avstrijskih delavcev. Članstvo v njej je obvezno. Že vrsto let Delavska zbornica financira brezplačna izobraževanja oziroma organizira izobraževanja z minimalno šolnino. Ti tečaji vključujejo osnovna znanja iz zgodovine, geografije, političnih ved itd. Razvijanje različnih novih programov izobraževanj, kot so tečaji informacijske tehnologije in tečaji tujih jezikov, so vodili v uvedbo novega koncepta tako imenovanih izobraževalnih garancij. Bistvo uvedbe garancij je, da ima vsak posameznik zagotovljeno možnost izobraževanja in usposabljanja (Co-financing Lifelong Learning, 2004, str. 92).

Vsaka posamezna Delavska zbornica vodi svoje lastne izobraževalne garancije. Ne glede na to pa imajo vse garancije iste cilje. Prav tako imajo vse garancije več ali manj enako vrednost.

Avstrija oziroma avstrijsko Ministrstvo za izobraževanje, znanost in kulturo drastično zmanjšuje proračun za financiranje izobraževanja odraslih. V primerjavi z drugimi zahodno evropskimi državami porabi Avstrija manj denarja za izobraževanje odraslih.

Prav zaradi tega se je Delavska zbornica odločila, da bo več sredstev namenila za poklicno izobraževanje. Z uvedbo garancij nudi možnost izobraževanja vsem svojim članom (tudi nezaposlenim). Raziskava je potrdila, da imajo prav ljudje, ki najbolj potrebujejo dodatno izobraževanje, podpovprečno možnost dostopa do izobraževanja. Delavska zbornica je zato usmerjena k zaposlenim z najnižjimi dohodki, ki se izobražujejo izven svojega delovnega časa na svoje lastne stroške (Co-financing Lifelong Learning, 2004, str. 92).

V skladu z Lizbonsko strategijo in Memorandumom o vseživljenjskem učenju se danes izobraževanje za informacijsko tehnologijo in tuje jezike smatra kot osnovno potrebno znanje. Tudi zaradi tega jih je zbornica uvrstila v svoje redne izobraževalne programe. Prvotno so bile garancije namenjene za posebne tečaje informacijsko-komunikacijske tehnologije in jezikovne tečaje, katere so izvajale le določene izobraževalne organizacije.

Vlada garancij ne subvencionira, garancije so financirane samo s strani Delavske zbornice. Ne glede na to pa se garancije lahko kombinirajo z drugimi izobraževalnimi računi. Danes imajo avstrijske regije različne vrste izobraževalnih računov za zaposlene in brezposelne.

Delavska zbornica direktno vodi garancije, katere so naslovljene na vsakega posameznika in niso prenosljive na tretje osebe. Trenutna garancija je 100 EUR za eno šolsko obdobje. Garancije se izvajajo v obliki kuponov s sledečimi vrednostmi: 2 x 50 EUR, 2 x 20 EUR, 1 x 10 EUR. Osebe na porodniškem dopustu so upravičene do dodatnih 50 EUR garancije v sledečih kuponih: 1 x 20 EUR in 3 x 10 EUR (Co-financing Lifelong Learning, 2004, str. 93).

Posameznik uporabi garancijo za delno plačilo šolnine izvajalcu izobraževanja. Le-ta pošlje garancije Delavski zbornici, ki jim povrne znesek garancije. V proces ni vključena nobena banka, zbornica popolnoma samostojno vodi proces plačevanja. Od uvedbe garancij leta 2002 do konca leta 2003 je bilo v Avstriji uporabljenih več kot 100.000 garancij, od tega 20.000 na Dunaju (Co-financing Lifelong Learning, 2004, str. 93).

Ocena sistema izobraževalnih garancij je prišla do naslednjih ugotovitev. Prvič se je vključilo v izobraževanje 18 % vseh udeležencev. Kar 45 % vseh udeležencev se ne bi odločilo za izobraževanje, če ne bilo garancij. Na porodniškem dopustu se je 12 % vseh zaposlenih udeležilo teh tečajev. Da se bo zagotovo udeležilo novega tečaja je potrdilo 71 % udeležencev (Co-financing Lifelong Learning, 2004, str. 93).

Ti rezultati so spodbudili zbornico, da je v letu 2003 razširila svoje programe. Ponujenih je bilo več jezikovnih tečajev. Prav tako zbornica nudi programe, ki omogočajo razvoj usposabljanja, kot tudi dolgoročne programe za doseg višje stopnje formalne izobrazbe.

2.2.2. Individualni izobraževalni računi

Od sredine 90. let so posamezne regije oblikovale različne instrumente za financiranje izobraževanja. Shema izobraževalnih računov, ki je bila uvedena leta 1994 v Zgornji Avstriji, nudi finančno pomoč zaposlenim, da se lahko udeležijo dodatnega izobraževanja. Glavni namen izobraževalnih računov je, da se ponudi pomoč zaposlenim in brezposelnim osebam z nizko stopnjo izobrazbe (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 94).

Ločijo dve vrsti izobraževalnih računov:

1. Splošni izobraževalni račun se nanaša na tečaje za doseganje dodatne strokovne izobrazbe. Udeleženci morejo predložiti dokazilo o udeležbi tečaja.
2. Posebni izobraževalni računi pokrivajo izobraževanja za doseg priznane poklicne izobrazbe. Da bi se zagotovila kvaliteta izobraževanja, lahko tečaje izvajajo samo registrirani in priznani izvajalci izobraževalnih programov.

Shema ne zajema računov v strogem pomenu, ampak predstavlja bolj denarno pomoč, ki jo nudi država. Splošni izobraževalni računi povrnejo 50 % stroškov izobraževanja oziroma maksimalno 726 EUR. Posebni izobraževalni računi krijejo stroške izobraževanja do zneska 1.450 EUR pod pogojem, da so vsi izpiti narejeni (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 94).

Ocena prvega petletnega obdobja je pokazala, da je večina udeležencev že imela končano poklicno izobrazbo. Manj kot 2 % udeležencev ni imelo nobene izobrazbe. Moških udeležencev je bilo 67 %. Več kot 50 % jih je bilo starih manj kot 30 let. Posebne

izobraževalne račune, z namenom doseči priznano izobrazbo, je koristilo 60 % vseh udeležencev (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 95).

2.2.3. Stroški izobraževanja kot davčne olajšave

Stroški za izobraževanje so v okviru posameznikove davčne napovedi upoštevani pri zmanjšanju davčne osnove. Ta instrument, ki je določen z državno davčno zakonodajo, je bil leta 2003 uveden na pobudo Delavske zbornice. Glavni namen je, da se posameznika motivira k investiranju v izobraževanje in da se s tem vsaj delno pokrivajo vse višji stroški izobraževanja. Ta oblika vzpodbude je namenjena vsem zaposlenim kot tudi samozaposlenim.

Do nedavnega so bili pogoji zelo strogi, saj so bili priznani samo stroški za izobraževanje, ki so namenjeni za ohranitev obstoječega delovnega mesta. Danes pa že obstaja fleksibilnejši pristop, kjer se priznajo stroški za izobraževanje za dosego višje izobrazbe in stroški za izobraževanje za prekvalifikacijo (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 93-94).

Stroški izobraževanja so torej odšteti od davčne osnove posameznika. Prav tako se odštejejo stroški nastanitve in potni stroški.

Prvenstveni namen upoštevanja davčne olajšave podjetjem za namene izobraževanja je bil doseči zainteresiranost podjetij za investiranje v človeški kapital s ciljem, da se poveča državna in mednarodna konkurenčnost avstrijskih podjetij. Združenje avstrijske industrije je prvo predlagalo ta ukrep in uspešno vložilo zahtevek za spremembo davčne zakonodaje. Gospodarska zbornica Avstrije je prav tako podprla ta predlog, ki je bil sprejet leta 2000 (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 95).

Vsako avstrijsko podjetje lahko uveljavlja stroške izobraževanja kot davčno olajšavo. Delodajalec prijavi stroške izobraževanja za vse svoje zaposlene, ne glede na njihovo delovno mesto, starost in potrebe izobraževanja. V znižanje davka so zajeti stroški izobraževanja, katere financira podjetje z namenom povečati strokovno usposobljenost. V davčno olajšavo so zajeta tako zunanja kot tudi interna izobraževanja.

Taka davčna olajšava spodbuja podjetja, da investirajo v izobraževanje svojih zaposlenih. Ta spodbuda izobraževanja, ki je regulirana z državno davčno zakonodajo, se smatra kot dodaten odbitek od obdavčljivih dobičkov. Avstrijska vlada izvaja te ukrepe preko Finančnega urada.

Delodajalci se lahko odločijo za davčno olajšavo (odbitek v višini 20 % dejanskih stroškov izobraževanja) ali za direktno izobraževalno spodbudo v višini 6 % dejanskih stroškov izobraževanja (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 95).

Davčna olajšava v primeru zunanjih izobraževanj se priznava pod določenimi pogoji. Izobraževanje mora izvajati izobraževalna organizacija, ki ni delodajalec kateri prijavlja davčno olajšavo. Udeleženci izobraževanja morajo biti zaposleni v podjetju, ki uveljavlja davčno olajšavo. Izobraževanje naj bo v interesu podjetja, ki v celoti krije vse stroške izobraževanja.

Pogoji za davčno olajšavo v primeru internih izobraževanj so ravno tako določeni. Stroške izobraževanja je potrebno natančno voditi. Potrebna je določena neodvisnost in organizacijska avtonomnost oddelka, ki izvaja to izobraževanje. Izobraževanje mora biti v formalni obliki (npr. tečaj, seminar) in mora biti dokazljivo (dokazila o vabilih, listi prisotnosti, učnih načrtih). Maksimalni dnevni znesek, ki se šteje kot osnova za davčno olajšavo, je 2.000 EUR ne glede na število udeležencev (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 95-96).

Pogoji za izobraževalno spodbudo v višini 6 % stroškov izobraževanja so enaki kot pri davčni olajšavi za zunanje izobraževanje. Ta instrument je bil uveden z namenom, da omogoča prejemanje spodbud podjetjem, ki nimajo dovolj dobička za koriščenje davčne olajšave. Delodajalci lahko prejmejo direktno izobraževalno spodbudo v višini 6 % dejanskih izobraževalnih stroškov le, če niso prijavili izobraževanje kot davčno olajšavo. Direktna izobraževalna spodbuda mora biti prijavljena v davčni napovedi podjetja in se odbije od davčnih obveznosti (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 96).

Ko so ta ukrep uvedli leta 2000, je bila davčna olajšava samo v višini 9 % stroškov zunanjega izobraževanja. Od leta 2003 naprej davčna olajšava upošteva 20 % vseh stroškov izobraževanja, v olajšavo so zajeti tudi stroški internega izobraževanja.

Ta ukrep omogoča podjetjem, da celotne stroške izobraževanja prikažejo kot poslovne stroške, ki znižujejo obdavčljivi dohodek podjetja, 20 % vseh stroškov izobraževanja pa prijavijo za davčno olajšavo. To pomeni, da je davčna osnova znižana za 120 % stroškov izobraževanja (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 96).

Glede na to, da so bili ti ukrepi uvedeni v prakso šele pred kratkim, ni nobenih ocen o uspešnosti le-teh. Vsekakor ta instrument zagotavlja podjetjem investiranje v izobraževanje brez birokratskih ovir. Trenutna slabost se kaže v tem, da so avstrijska podjetja premalo seznanjena s temi oblikami spodbud. Prav zaradi tega se izobraževalne organizacije trudijo predstaviti vse prednosti različnih oblik spodbujanja financiranja v izobraževanje.

2.3. Financiranje vseživljenjskega učenja v Kanadi

Kanada je zvezna država z 10 provincami in 2 teritorijema, ki imajo na nek način vsaka svoj izobraževalni sistem. Kanada vlaga v celotno izobraževanje več kot večina drugih razvitih držav. Sredi 90 let se je delež teh naložb v BDP približal 8 %. Za izobraževanje in usposabljanje odraslih obstaja veliko finančnih virov (Bevc, 1998, str. 34).

V Kanadi je za mnoge trajno izobraževanje način življenja. Po statističnih podatkih se vsak peti odrasel prebivalec star nad 17 let organizirano izobražuje kot izredni slušatelj. Mnogim udeležencem trajno izobraževanje daje večje možnosti za zaposlitev če se na različnih stopnjah izobražujejo vso delovno dobo (Lipužič, 1995, str. 95).

2.3.1. Vseživljenjski izobraževalni načrt

Vladni Vseživljenjski izobraževalni načrt (Lifelong Learning Plan, LLP) je bil uveden leta 1999. Ljudem omogoča dostop do neobdavčljivih prihrankov preko njihovih Registriranih pokojninsko varčevalnih načrtov (Registered Retirement Savings Plans, RRSP). Sredstva iz RRSP se ne smejo uporabljati za financiranje otrokovega izobraževanja. Če ima upravičenec odprtih več RRSP, lahko dviguje sredstva iz vseh. Maksimalen znesek dviga sredstev za izobraževanje je 20.000 CAD oziroma 10.000 CAD v enem koledarskem letu. Šele ko so vsa dvignjena sredstva vrnjena v RRSP, je posameznik upravičen, da se ponovno udeleži LLP. Dvignjena sredstva morajo biti vrnjena v roku desetih let. Na splošno se razume, da študent vsako leto vrne eno desetino dvignjenih sredstev dokler v celoti ne plača vsega zneska. Obresti v znesku vračanja finančnih sredstev niso vključene. Vsako leto študent prejme finančno obvestilo, ki prikazuje znesek vseh dvigov, znesek že vrnjenih sredstev, bilanco in znesek za vračilo v naslednjem letu. Datum začetka plačevanja je odvisen od statusa študenta. Na primer: študent, ki redno izpolnjuje vse predpisane pogoje izobraževanja, začne z odplačevanjem šele v petem letu od prvega dviga iz RRSP (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 99-100).

Vsi Kanadčani, ki so vključeni v RRSP, lahko koristijo LLP. Ta program je usmerjen na vseživljenjske študente, ki so s svojo službo predhodno zbrali določene pokojninske prihranke.

Pogoji za vključitev v program so stalno bivališče v Kanadi, vpis v redni izobraževalni program oziroma v izredni izobraževalni program za invalidne študente, vpis v izobraževalni program, ki ga izvajajo verificirane izobraževalne organizacije in omejitev starosti študentov do 69 let [URL: <http://www.cra-arc.gc.ca/tax/individuals/topics/rrsp/withdrawals/llp/conditions/menu-e.html>].

V primeru neizpolnjevanja pogojev za vključitev v LLP so ta sredstva obdavčena in jih je potrebno upoštevati kot dohodek pri davčni napovedi.

Če upravičenec izpolnjuje pogoje in dvigne sredstva iz svojega RRSP, ima na voljo različne možnosti. LLP lahko koristi večkrat pod pogojem, da so predhodna dvignjena sredstva v celoti vrnjena. Upravičenec lahko vpiše v izobraževanje istočasno tudi svojega zakonskega ali izvenzakonskega partnerja. V primeru, da upravičenec sodeluje tudi v okviru stanovanjske varčevalne sheme (Home Buyers Plan), lahko dvigne sredstva iz RRSP za financiranje LLP četudi še ni v celoti vrnil vseh sredstev [URL: <http://www.cra-arc.gc.ca/tax/individuals/topics/rrsp/withdrawals/llp/conditions/menu-e.html>].

Izobraževalni program mora trajati najmanj tri mesece zapored in zahteva od študenta najmanj 10 ur tedenske prisotnosti. Program vključuje vse oblike direktnega pouka kot so predavanja, praktično usposabljanje ali laboratorijsko delo. Prav tako se upošteva tudi čas, ki ga podiplomski študentje porabijo za raziskovalno delo ali pisanje diplome. Določena izobraževalna organizacija je lahko univerza ali druga višješolska institucija, kot tudi institucija, ki je verificirana s strani Ministrstva za razvoj človeških virov in izvaja različna strokovna usposabljanja. Izobraževalna organizacija mora izvajati programe, ki predstavljajo nadgradnjo srednješolske izobrazbe. Izobraževalna organizacija določi, kdaj so udeleženci vpisani v program in kdaj niso vpisani. Običajno se razume, da so vpisani takrat, ko delno ali v celoti plačajo svojo šolnino (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 100).

Sredstva, ki se porabijo za LLP izobraževanje iz RRSP, niso obdavčljiva. Omogočanje dostopa do RRSP prihrankov za potrebe izobraževanja so posredna oblika davčne olajšave. Ostali dvigi iz RRSP so všteti v dohodek in so predmet redne obdavčitve (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 100).

LLP vodi finančna uprava Kanade. Ocena uspešnosti programa še ni bila izvedena.

2.3.2. Registriran načrt izobraževalnega varčevanja in njegovo subvencioniranje

Kanadska subvencija izobraževalnega varčevanja (Canada Education Saving Grant, CESG) je subvencija, katero kanadska vlada plača direktno varčevalcu v Registriranem načrtu izobraževalnega varčevanja (Registered Education Saving Plan, RESP). Namen CESG je spodbujati ljudi, da z varčevanjem v RESP varčujejo za otrokovo višješolsko izobraževanje. RESP je oblika varčevalnega računa kjer vloge niso obdavčene, dokler se otrok ne vključi v višješolsko izobraževanje. Privarčevani oziroma investirani denar se obrestuje (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 100-101).

Prednosti RESP varčevanja so neobdavčeni dvigi do začetka šolanja otroka in možnost prijave v CESC. Maksimalni znesek v RESP je 4.000 CAD letno. [URL: <http://www.hrsdc.gc.ca/en/hip/lld/cesg/publicsectio/files/CESG-E-brochure.pdf>].

Višina CESC je odvisna od višine družinskega prihodka. Nižji prihodek pomeni višjo spodbudo države. Če je neto družinski dohodek [URL: <http://www.hrsdc.gc.ca/en/hip/lld/cesg/publicsectio/files/CESG-E-brochure.pdf>]:

1. manjši kot 35.595 CAD, bo znašala subvencija 40 % na prvih privarčevanih 500 CAD,
2. manjši kot 71.190 CAD, bo znašala subvencija 30 % na prvih privarčevanih 500 CAD,
3. večji kot 71.190 CAD, bo znašala subvencija 20 % na prvih privarčevanih 500 CAD.

Ne glede na višino družinskega prihodka, pa država na vsa RESP vplačila preko 500 CAD odobri CESC v višini 20 %, vendar maksimalno 500 CAD na posameznika letno. Skupni maksimalni znesek CESC subvencije do dopolnjenega 17 leta starosti otroka je 7.200 CAD. Kdorkoli (starši, stari starši, sorodniki ali prijatelji) lahko prispeva k individualnemu varčevanju za otroka, vnuka ali nečaka.

V primeru, da denar ni porabljen v 26 letih od odprtja RESP, se privarčevani denar vrne varčevalcu. V tem primeru se CESC lahko tudi porabi za izobraževanje drugega otroka.

Višješolska izobraževalna organizacija je lahko univerza ali druga izobraževalna institucija v okviru kanadskega zakona o študentskih posojilih, ki je imenovana s strani ustreznega urada na podlagi zakona o finančni pomoči študentom ali imenovana s strani Ministra za izobraževanje province Quebec na podlagi zakona o finančni pomoči za izobraževanje. Lahko je tudi izobraževalna institucija verificirana s strani Ministrstva za razvoj človeških virov, ki izvaja izobraževanja, ki se ločijo od univerzitetnega izobraževanja predvsem v tem, da izboljšujejo človeške sposobnosti. Univerza, fakulteta ali druga izobraževalna institucija izven Kanade, ki izvaja višješolsko izobraževanje in kjer se uporabniki vpisujejo v program, ki ne sme trajati manj kot 13 zaporednih tednov je tudi lahko višješolska izobraževalna organizacija (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 101).

RESP je oblika varčevanja, ki je oproščena davkov, dokler se otrok ne odloči za višješolsko izobraževanje. Ko se otrok odloči koristiti prihranke RESP za izobraževanje, postanejo vsi zbrani dohodki in tudi subvencije obdavčljivi. Glede na to, da imajo študentje običajno nizke prihodke, posledično plačujejo malo davka na RESP prihodke. V stroške izobraževanja se prištevajo tudi stroški prebivanja, prevoza in prehrane za študente, ki med študijem ne živijo doma (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 101).

2.3.3. Učiti se varčevati

Nacionalni program Učiti se varčevati (Learn Save, LS) poteka od leta 2000 dalje. Program nudi praktične oblike vseživljenjskega izobraževanja vsem posameznikom, ki imajo nizke dohodke. Vzpodbuja in pomaga jim varčevati za lastno izobraževanje in usposabljanje. Udeleženci tega programa prihajajo iz vseh skupin z nizkimi prihodki kot so revni delavci, pravkar priseljeni, brezposelni in prejemniki socialne pomoči. Omejitve se nanašajo na 21 do 65 let starosti in izobraževalni status, ki ne vključuje rednih študentov (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 101-102).

Priprava udeležencev na usposabljanje se je začela junija 2001 in končala decembra 2003. Uporabniki so odprli posebne račune in varčevali v razmerju tri proti ena. To pomeni, da vsak vložen dolar s strani posameznika ustreza štirim dolarjem za izobraževanje, usposabljanje ali razvoj malih podjetij. Maksimalen možen znesek varčevanja v triletnem obdobju je 1.500 CAD, kar pomeni upravičenost posameznika do maksimalnega zneska 6.000 CAD. Ta spodbuda je namenjena za financiranje višješolskega izobraževanja, financiranje razvoja spretnosti, kapitalizacijo podjetij samozaposlenih in za pomoč pri šolanju (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 102).

Oseba, ki se vključi v varčevalni program, tri leta varčuje in nato v enem letu porabi sredstva. Za upravičence se pričakuje, da bodo varčevali najmanj 12 mesecev, preden bodo lahko dvignili pripadajoča sredstva.

Program LS vodi vlada, neprofitne organizacije in finančne institucije, kjer so odprti posebni varčevalni računi. LS program je devetletni razvojni eksperiment s 4827 udeleženci, ki prihajajo iz desetih skupnosti širom Kanade. Planirano je, da se bo program zaključil leta 2009.

Udeleženci LS eksperimenta se izrazito razlikujejo od populacije, ki je vključena v druge oblike izobraževanja. Skoraj polovica udeležencev je samskih v primerjavi s samo eno četrtno samskih v drugih programih. Med udeleženci je večji delež mladih, 39 % je starih od 21 do 40 let v primerjavi z 22 % mladih iz drugih programov. Kar 94 % udeležencev je ima zaključeno srednjo šolo v primerjavi z nekaj pod 75 % iz drugih programov. Skoraj 50% udeležencev ima najmanj višješolsko izobrazbo v primerjavi z le 20 % iz drugih programov. Priseljencev je 50 % v primerjavi z le 20 % priseljencev iz ostalih programov. Tretjina vpisanih je rojenih na Kitajskem, kar je trikrat več v primerjavi z ostalimi (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 102).

Ključne ugotovitve o aktivnosti udeležencev na stanje v februarju 2004 so sledeče. Do konca julija 2003 je 68 % vseh udeležencev odprlo račun. Po prejemu odobritve za vključitev v LS program so udeleženci potrebovali približno en mesec, da so odprli svoj račun. Povprečna

mesečna vloga je znašala 54 CAD, skupno preko 2,3 milijona CAD prihrankov vseh udeležencev, kar je predstavljalo okoli 7 milijonov CAD ustreznih odobrenih kreditov in če seštejemo, je skupni znesek vseh prihrankov in kreditov 9,3 milijonov CAD. Od vseh udeležencev jih je 65 % varčevalo za izobraževanje, 13 % za usposabljanje in 22 % za razvoj malih podjetij (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 103).

Raziskovanje in ocena LS programa je bila izvedena z namenom, da se preverijo določene hipoteze glede posledic, ki lahko nastanejo na podlagi izvajanja LS programa. Postavljene hipoteze vodijo do končnih rezultatov. Izvedbena hipoteza se nanaša na skrb za izvajanje učnih ur in storitve opravljanja programa, ki bodo povečale verjetnost, da bodo naslednje hipoteze potrjene. Vedenjska hipoteza trdi, da bodo udeleženci bolj usmerjeni v prihodnost in bodo bolj vrednotili izobraževanje in usposabljanje kot pa tisti, ki niso bili udeleženi v tem programu. Varčevalna hipoteza se nanaša na več varčevanja in zbiranje sredstev brez dodatnega truda. Hipoteza razvoja izobraževanja in razvoja malih podjetij pomeni, da bodo udeleženci zaključili več tečajev in začeli odpirati več manjših podjetij. Hipoteza zaposlitve in prihrankov trdi, da bodo udeleženci imeli večje možnosti zaposlitve in večje prihranke (Co-Financing Lifelong Learning, 2004, str. 103).

3. FINANCIRANJE VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA V SLOVENIJI

Eden od odločilnih dejavnikov, ki posameznika motivira za vključitev v izobraževalni program, je zmožnost financiranja izobraževanja. Zanj je pomembno, ali je sposoben izobraževanje plačati sam oziroma ima možnost, da mu ga plača nekdo drug.

Temeljni okvir oblikovanja politike izobraževanja odraslih predstavlja način financiranja, ki pogosto predstavlja omejitev razvoja tega izobraževanja. Financiranje ima neposreden vpliv na vsebino programov in način njihovega izvajanja, vrsto izvajalcev in stopnjo sodelovanja med njimi.

Ureditev izobraževanja odraslih je v Sloveniji opredeljena na osnovi Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 12/96a) in Zakona o izobraževanju odraslih (Uradni list RS, št. 12/96b). Zakon o izobraževanju odraslih določa udeležence izobraževanja, izobraževalne programe, pogoje za opravljanje izobraževanja in način financiranja.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 12/96a) ureja pogoje za upravljanje ter določa način upravljanja in financiranja vzgoje in izobraževanja na področjih: predšolske vzgoje, osnovnošolskega izobraževanja, vzgoje in izobraževanja otrok, mladoletnikov in mlajših polnoletnih oseb s posebnimi potrebami, osnovnega glasbenega izobraževanja, nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja, srednjega strokovnega in

tehničnega izobraževanja, srednjega splošnega izobraževanja, višjega strokovnega izobraževanja, vzgoje in izobraževanja v domovih za učence in v dijaških domovih ter izobraževanja odraslih.

Sredstva za financiranje izobraževanja odraslih se lahko zagotavljajo iz državnega proračuna, proračunov lokalnih skupnosti, skladov za izobraževanje odraslih, sredstev delodajalcev, dotacij, donacij in daril ter iz prispevkov udeležencev izobraževanja (šolnin) [URL: <http://www.mszs.si/slo/solstvo/odrasli.asp#financiranje>].

V nadaljevanju bom nekoliko bolj podrobno opisala financiranje izobraževanja odraslih iz treh glavnih virov države, lokalnih skupnosti, delodajalcev in posameznikov.

3.1. Financiranje izobraževanja iz javnih virov

Veljavni sistem financiranja izobraževanja obravnava ločeno financiranje izobraževanja mladine oziroma rednega izobraževanja in financiranje izobraževanja odraslih.

V Sloveniji se redno izobraževanje v javnih ustanovah financira skoraj v celoti iz javnih sredstev. Šolnin v rednem izobraževanju v teh ustanovah za slovenske državljane uradno ni na nobeni ravni oziroma stopnji izobraževanja (Uradni list RS, št.12/96). V srednjem in osnovnem izobraževanju pa šole marsikje zaračunavajo neuradno šolnino (prostovoljni prispevek staršev).

Posebno področje je financiranje dodiplomskega visokega izobraževanja. Za redni študij ni šolnine, za izredni študij je šolnina v višini polnih stroškov poučevanja oziroma popolna odsotnost financiranja tega študija s strani države (Uradni list RS, št. 100/2004).

Po zadnjih razpoložljivih podatkih so evropske države namenjale za izobraževanje leta 2002 v povprečju 5,2 % bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP). V primerjavi s prejšnjimi leti je odstotek naraščal. Primerjava deleža javnih sredstev, ki jih je Slovenija namenila za izobraževanje leta 2002, z drugimi evropskimi državami kaže na to, da smo s 6,0 % nad evropskim povprečjem [URL: <http://www.stat.si/wap>].

Tabela 4: Javni izdatki za izobraževanje kot % BDP po državah za obdobje 2000-2002

Odstotek javnih sredstev za izobraževanje kot % BDP			
	2000	2001	2002
EU 25	4,9	5,1	5,2
Slovenija	-	6,1	6,0
Belgija	-	6,1	6,2
Danska	8,3	8,5	8,5
Nemčija	4,5	4,5	4,7
Grčija	3,7	3,9	3,9
Španija	4,4	4,4	4,4
Francija	5,8	5,7	5,8
Irska	4,3	4,3	4,3
Italija	4,5	4,9	4,7
Nizozemska	4,8	4,9	5,0
Avstrija	5,6	5,7	5,6
Portugalska	5,7	5,9	5,8
Finska	6,1	6,2	6,3
Švedska	7,3	7,3	7,6
Velika Britanija	4,5	4,6	5,2
Češka	4,0	4,1	4,4
Estonija	5,5	5,4	5,6
Ciper	5,6	6,2	6,8
Latvija	5,4	5,7	5,8
Litva	5,6	5,9	5,8
Madžarska	4,5	5,1	5,5
Malta	4,5	4,4	4,5
Poljska	5,0	5,5	5,6
Romunija	2,8	3,2	3,5
Slovaška	4,1	4,0	4,3
Hrvaška	-	-	2
Združene države Amerike	4,9	5,0	5,3
Japonska	3,5	3,3	3,6

Vir: URL: <http://www.stat.si/wap>

V tabeli 5 so prikazani vsi javni izdatki za izobraževanje v BDP, ki so razvrščeni po osnovnih ravneh izobraževanja. Javni izdatki za izobraževanje zajemajo vse proračunske izdatke za formalno-stopenjsko izobraževanje mladine in odraslih na ravni države in občin. Vključeni so javni izdatki neposredno za izobraževalne ustanove ter transferi in plačila gospodinjstvom in drugim zasebnim entitetam. Med izdatke za terciarno izobraževanje so vključeni tudi izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost.

Tabela 5: Delež javnih izdatkov v Sloveniji za formalno-stopenjsko izobraževanje v BDP po ravneh izobraževanja za obdobje 2001-2003

	Delež v BDP po ravneh izobraževanja					
leto	skupaj	predšolsko	osnovnošolsko	srednješolsko	terciarno	nerazporejeno
2001	6,13	0,59	2,51	1,69	1,33	0,01
2002	6,02	0,59	2,62	1,48	1,33	0,00
2003*	6,09	0,56	2,69	1,48	1,36	0,00

*ocena

Vir: URL: http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=413

Javni izdatki za izobraževalne ustanove vključujejo neposredne proračunske izdatke za poučevalne izobraževalne ustanove kot so vrtci, osnovne šole, srednje šole, ustanove, ki izvajajo terciarno izobraževanje, ustanove za izobraževanje odraslih, v delu, ki se nanaša na formalno-stopenjsko izobraževanje. Javni izdatki vključujejo tudi proračunske izdatke za nepoučevalne izobraževalne ustanove kot so Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, dijaške in študentske domove, Center šolskih in obšolskih dejavnosti, Državni izpitni center, Zavod za šolstvo, Šolo za ravnatelje, Slovenski šolski muzej, Andragoški center, Center za poklicno izobraževanje, v delu, ki se nanaša na formalno-stopenjsko izobraževanje [URL: http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=413].

Javni transferi gospodinjstvom in drugim zasebnim entitetam vključujejo transfere in plačila gospodinjstvom (republiške in Zoisove štipendije, vladne in občinske kadrovske štipendije, štipendije za izobraževanje brezposelnih, otroške dodatke v delu, kjer je dodaten pogoj za izplačilo vključenost v izobraževanje, subvencije za šolo v naravi ipd.) in transfere drugim zasebnim entitetam (subvencije prevoznim podjetjem za nižje cene vozovnic za učence, dijake in študente, subvencije za učbenike, učno tehnologijo in strokovno literaturo, izdatki za kurikularno prenovu in evalvacije ipd.) [URL: http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=413].

Transferi oz. pomoči gospodinjstvom in drugim zasebnim entitetam niso vključeni v končni izračun celotnih izdatkov za izobraževanje, saj so hkrati del (vir sredstev) zasebnih izdatkov za izobraževalne ustanove.

Iz podatkov v tabeli 6 je razvidno, da predstavlja osnovnošolsko izobraževanje najvišji javni izdatek, sledita mu srednješolsko in terciarno izobraževanje. Terciarno izobraževanje predstavlja v primerjavi z drugimi ravni izobraževanja najvišji izdatek za transfere plačila gospodinjstvom in drugim zasebnim entitetam.

Tabela 6: Javni izdatki za formalno-stopenjsko izobraževanje po ravneh izobraževanja in namenu porabe v Sloveniji za leto 2003

Javni izdatki v mio SIT*	Ravni izobraževanja					
	skupaj	pred-šolsko	osnovno-šolsko	srednje-šolsko	terciarno	nerazporejeno
Skupaj	350.062,4	32.331,6	154.382,9	84.912,8	78.162,2	272,9
Neposredna poraba za izobraževalne ustanove	316.218,3	32.331,4	154.174,3	71.166,6	58.273,1	272,9
Transferi, plačila gospodinjstvom in drugim zasebnim entitetam	33.844,1	0,2	208,6	13.746,2	19.889,1	0,0

*ocena

Vir: URL: http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=413

3.2. Financiranje vseživljenjskega učenja odraslih iz javnih virov

Izobraževanje odraslih obsega izobraževanje, izpopolnjevanje, usposabljanje in učenje oseb, ki so izpolnile šolsko obveznost in si želijo pridobiti, posodobiti, razširiti in poglobiti znanje, pri tem pa nimajo statusa učenca, dijaka ali študenta. Osebe, ki se vključijo v izobraževanje odraslih, pridobijo status udeležencev izobraževanja odraslih (Šolska zakonodaja, 1996, str. 199).

Sredstva iz državnega proračuna so lahko zagotovljena le na podlagi javnega razpisa. O tem, za katere namene in koliko sredstev bo za dalj časa zagotovljenih v državnem proračunu, odloči Državni zbor ob sprejetju nacionalnega programa izobraževanja odraslih, za posamezno proračunsko leto pa Vlada Republike Slovenije, ko določi letni program izobraževanja odraslih. S tema dvema dokumentoma je določeno tisto izobraževanje odraslih, ki je v javnem interesu. Pri tem mora vlada za predlog nacionalnega programa in določitev letnega programa pridobiti mnenje Strokovnega sveta Republike Slovenije za izobraževanje odraslih [URL: <http://www.mszs.si/slo/solstvo/odrasli.asp#financiranje>].

Po Zakonu o izobraževanju odraslih (Uradni list RS, št. 12/96) letni program določa izobraževalne programe, ki se financirajo iz javnih sredstev, obseg in vrsto dejavnosti,

potrebnih za njihovo uresničevanje, obseg sredstev, ki se zagotovijo v državnem proračunu, in ministrstva, pristojna za izvedbo programa.

V okviru izobraževanja odraslih, ki se v celoti financira z javnimi sredstvi, od udeležencev izobraževanja ni mogoče zahtevati njihovega prispevka za pokritje stroškov. To velja za tisto izobraževanje odraslih, ki je zagotovljeno z zakonom (takšen primer je osnovna šola za odrasle) ali drugim predpisom oziroma letnim programom (takšni primeri so zdaj izobraževanje brezposelnih oseb, izobraževanje po programih »Usposabljanje za življenjsko uspešnost« in »Projektno učenje mladih«). Za izobraževanje odraslih, ki se sofinancirajo iz javnih sredstev, je treba prispevke udeležencev znižati za sorazmerni delež [URL: <http://www.mszs.si/slo/solstvo/odrasli.asp#financiranje>]. V tabeli 7 so prikazana javna sredstva za izobraževanje odraslih od leta 1999 do 2003.

Tabela 7: Javna sredstva za izobraževanje odraslih v Sloveniji v obdobju 1999-2003

Javna sredstva za izobraževanje odraslih po tekočih cenah v mio SIT					
Vir sredstev	1999	2000	2001	2002	2003
MŠZŠ	1.292,4	1.482,8	1.482,1	1.779,2	1.605,3
MDDSZ	4.591,3	2.288,4	3.430,0	5.598,0	2.404,4
DRUGA MINISTRSTVA*	ni podatka	ni podatka	138,2	31,1	155,0
OBČINE*	ni podatka	ni podatka	210,1	229,0	235,0
EU	42,6	10,4	22,2	25,0	334,8
SKUPAJ	5.926,3	3.781,6	5.282,6	4.662,3	4.734,5

* podatki iz ankete MŠZŠ

Legenda: MŠZŠ – Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport

MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

Vir: Nacionalni program izobraževanja odraslih, 2004, str. 33

Uradni izračuni, kolikšen delež v BDP predstavljajo javna sredstva za izobraževanje odraslih ali kolikšen je njihov delež v vsakoletnem državnem proračunu, ne obstajajo. V obdobju od leta 2004 do 2010 bi morali za uresničitev ciljev, določenih z Resolucijo o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji, zagotoviti v javnih financah (državni proračun in proračun lokalnih skupnosti ter sredstva evropskih skladov) 71.924,5 mio SIT, od tega za (ReNPIO, 2004, str. 18-19):

- prvo prednostno področje 19.924,5 mio SIT,
- drugo prednostno področje 28.188,5 mio SIT,
- tretje prednostno področje 12.536,8 mio SIT,
- za dejavnosti, potrebne za izvajanje izobraževanja 11.644,7 mio SIT.

Tabela 8 prikazuje podrobnejšo projekcijo potrebnih javnih sredstev po posameznih področjih in letih.

Tabela 8: Projekcija potrebnih javnih sredstev za uresničevanje nacionalnega programa izobraževanja odraslih v Sloveniji za obdobje 2004-2010

Projekcija potrebnih javnih sredstev po tekočih cenah 2003, v mio SIT									
Prednostno področje	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	SKUPAJ*
I.	1.000,0	2.740,0	2.805,1	2.703,4	2.507,2	2.784,0	2.929,2	3.085,6	19.554,5
II.	2.614,8	3402,3	3.820,8	3.720,0	3.609,9	4.141,2	4.526,7	4.967,6	28.188,5
III.	330,7	865,5	1.032,8	1.491,0	1.674,0	2.157,8	2.485,5	2.830,3	12.536,8
Infra-struktura	789,1	1.383,2	1.466,3	1.517,4	1.492,7	1.751,1	1.922,8	2.111,2	11.644,7
SKUPAJ	4.734,5	8.391,0	9.124,9	9.431,8	9.283,8	10.834,1	11.864,2	12.994,7	71.924,5

*obdobje 2004-2010

Vir: ReNPIO, 2004, str. 19

Projekcije potrebnih sredstev za leti 2004 in 2005 so že usklajene in realizirane s sprejetima državnima proračunoma, za naslednja leta pa je načrtovana povprečno 6,2 % letna realna rast javnih sredstev. Uresničevanje nacionalnega programa bo terjalo več vlaganja v izobraževanje odraslih tako s strani države in lokalnih skupnosti kot tudi drugih socialnih partnerjev.

Tabela 9 prikazuje vire javnih sredstev in dinamiko njihovega zagotavljanja. Sredstva iz programa Phare in Evropskega socialnega sklada so potrjena do leta 2006, od leta 2007 naprej so ocenjena. Lastna sredstva so od leta 2006 do leta 2010 tudi projekcija.

Viri sredstev, potrebni za uresničevanje tega programa, bodo izhajali iz državnega proračuna in proračuna lokalnih skupnosti. Prav tako so v financiranje vključena sredstva podjetij, sredstva udeležencev, mednarodni viri in drugo (ReNPIO, 2004, str. 19).

Tabela 9: Javna sredstva za izobraževanje odraslih v Sloveniji za obdobje 2004-2010

Javna sredstva za izobraževanje odraslih po cenah iz leta 2003, v mio SIT								
VIR	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	SKUPAJ
MŠZŠ – lastna sredstva (1)	1.652,9	1.698,5	1.806,0	1.986,6	2.185,3	2.403,8	2.644,2	14.377,3
MŠZŠ – lastna udeležba skupaj (2)	166,8	293,1	263,7	290,0	319,0	351,0	386,0	2.069,6
MŠZŠ – skupaj	1.819,7	1.991,6	2.069,7	2.276,6	2.504,3	2.754,8	3.030,2	16.446,9
MDDSZ – lastna sredstva (1)	2.487,3	2.504,9	2.755,4	3.030,9	3.334,0	3.667,4	4.034,1	21.814,0
MDDSZ – lastna udeležba skupaj (2)	572,4	688,5	722,7	530,5	742,5	816,8	898,4	4.971,8
MDDSZ – skupaj	3.059,7	3.193,4	3.478,1	3.561,4	4.076,5	4.484,2	4.932,5	26.785,8
MŠZŠ – sredstva EU	503,1	806,4	791,0	870,1	957,1	1.052,9	1.158,1	6.138,7
MDDSZ – sredstva EU	1.926,6	2.277,3	2.168,1	1.591,6	2.250,0	2.475,0	2.722,5	15.411,1
Sredstva EU – Skupaj	2.429,7	3.083,7	2.959,1	2.461,7	3.207,1	3.527,9	3.880,6	21.549,8
Drugi programi EU	91,8	327,5	327,5	327,5	327,5	3.027,5	327,5	2.056,8
DRUGA MINISTRSTVA	386,4	206,4	233,2	256,2	280,5	300,5	321,5	1.984,7
OBČINE	603,7	322,5	364,4	400,2	438,2	469,6	502,3	3.100,9
SKUPAJ	8.391,0	9.125,0	9.431,9	9.283,7	10.834,2	11.864,3	12.994,4	71.924,5

Legenda:

(1) sredstva integralnega proračuna iz katerih se v celoti ali delno krijejo programi iz ReNPIO

(2) sredstva integralnega proračuna, ki predstavljajo delež državnega sofinanciranja k sredstvom Evropske unije
MŠZŠ – Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport

MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

Vir: ReNPIO, 2004, str. 19-20

Nacionalni program izobraževanja odraslih vsebuje izdelana merila za sofinanciranje po posameznih prednostnih področjih. V letnih programih izobraževanja odraslih se lahko za posamezne programe določijo drugačna razmerja sofinanciranja.

Sredstva za prvo prednostno področje se bodo praviloma zagotavljala v razmerju: tretjina iz državnih virov, tretjina iz sredstev lokalne skupnosti in tretjina iz sredstev posameznika. V letnih programih izobraževanja odraslih se bo za posamezne programe na tem prednostnem

področju lahko določilo tudi, da se v celoti financirajo iz javnih sredstev (ReNPIO, 2004, str. 20).

Sredstva za drugo prednostno področje se bodo zagotavljala v razmerjih glede na izobraževalne programe. Za pridobivanje osnovnošolske izobrazbe se zagotavljajo sredstva za kritje stroškov šolanja v celoti iz javnih sredstev (državna in lokalna raven). Za pridobivanje poklicne, srednje strokovne in gimnazijske izobrazbe se zagotovi sredstva za kritje ene tretjine stroškov iz javnih virov, za brezposelne osebe ter osebe, ki so zaposlene v delovno intenzivnih panogah z nizko dodano vrednostjo in katerih delovna mesta so ogrožena, pa se iz javnih sredstev krije tudi razlika do celotnih stroškov. Za pridobivanje višješolske izobrazbe se zagotovi praviloma sredstva za kritje ene četrte stroškov iz javnih virov, za brezposelne osebe ter osebe, ki so zaposlene v delovno intenzivnih panogah z nizko dodano vrednostjo in katerih delovna mesta so ogrožena, pa se iz javnih sredstev krije tudi razlika do celotnih stroškov (ReNPIO, 2004, str. 20).

Sredstva za tretje prednostno področje kamor sodi pridobivanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij po certifikatnem sistemu se zagotovi praviloma v višini ene tretjine stroškov iz javnih virov, za brezposelne osebe, ter osebe, ki so zaposlene v delovno intenzivnih panogah z nizko dodano vrednostjo in katerih delovna mesta so ogrožena, pa se iz javnih sredstev krije tudi razlika do celotnih stroškov. Za usposabljanje brezposelnih oseb se stroški v celoti krijejo iz javnih sredstev. Za zaposlene, ki jim bo delovno mesto ogroženo zaradi nizke stopnje poklicne izobrazbe, se praviloma zagotovi del sredstev za kritje stroškov iz javnih virov (ReNPIO, 2004, str. 20).

Iz državnega proračuna Republike Slovenije se za izvajanje letnega programa za leto 2005 zagotovi 9.613.112.000 SIT, od tega pri proračunskem uporabniku Ministrstvu za šolstvo in šport 2.957.912.000 SIT, pri proračunskem uporabniku Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve pa 6.655.2000.000 SIT (Letni program izobraževanja odraslih v RS za leto 2005, 2005, str. 3).

Sredstva bodo namenjena:

- 2.037.772.000 SIT ali 21,5 % za splošno izobraževanje odraslih,
- 3.902.444.000 SIT ali 40,6 % za izobraževanje za dvig izobrazbene ravni,
- 2.372.215.000 SIT ali 24,7 % za izobraževanje in usposabljanje za potrebe dela,
- 1.264.681.000 SIT ali 13,2 % za dejavnosti.

S sredstvi iz integralnega državnega proračuna in sredstvi Evropske unije ter lastne udeležbe se v letu 2005 sofinancira izvajanje različnih izobraževalnih programov in dejavnosti, ki so razvidne iz priloge.

Šolska zakonodaja nalaga občinam le obveznosti za osnovnošolsko izobraževanje odraslih. Sprejemanje letnih načrtov izobraževanja lokalnih skupnosti je možnost, ki jo ponuja zakon o izobraževanju odraslih, odločitev pa je prepuščena občinam samim. V večini držav OECD je občinam naloženo, da iz svojih virov prispevajo za vzdrževanje omrežij institucij in programov za neformalno, osnovno in ponekod tudi za sekundarno izobraževanje odraslih. Pri izvajanju izobraževanja za socialno povezanost, osebnostni razvoj, širjenje svobode izbire in spoštovanje kulturnih značilnosti in različnosti, opravljajo nenadomestljivo vlogo (Drofenik, 1998a, str. 38).

Rezultati ankete, ki jo je leta 1992 opravil Andragoški center Republike Slovenije, so pokazali, da skoraj 70 % občin ne spodbuja izobraževanje odraslih, saj je le 25 %, občin imelo določenega strokovnega delavca, ki se je ukvarjal z izobraževanjem odraslih (Drofenik, 1998a, str. 39).

Številni ukrepi za pospeševanje izobraževanja odraslih ostajajo na državni ravni in v okviru aktivne politike zaposlovanja manj učinkoviti, saj so usmerjeni centralistično, brez sodelovanja lokalnih oblasti. Ravno lokalne oblasti bi morale najbolj poznati svoje potrebe in razvojne možnosti, ki bi jih lahko uresničile s svojimi viri. Praviloma izpolnjujejo le svoje obveznosti pri financiranju osnovnošolskega izobraževanja odraslih. Med občinami najdemo tudi izjeme, vendar so te bolj posledica osebne pripadnosti posameznikov, ki imajo družbeno moč ali ugled. Enote Republiškega zavoda za zaposlovanje so deloma prevzele vlogo občin. S svojimi programi spodbujajo različne oblike izobraževanja, ki vodi v zaposlitev ali samozaposlitev. Vse skupaj pa bi bilo lahko bolj učinkovito le v sodelovanju z drugimi projekti lokalnega razvoja, ki aktivirajo ljudi za lokalni razvoj (Drofenik, 1998a, str. 40).

3.3. Financiranje izobraževanja odraslih v podjetjih in organizacijah

Stroški za izobraževanje zaposlenih v podjetjih in drugih organizacijah so v letu 2000 znašali 21.965.000.000,00 SIT. Povprečni stroški na zaposleno osebo so znašali 26.139,00 SIT (Statistični letopis Republike Slovenije 2003, 2004, str. 133). Skupni stroški za izobraževanje in usposabljanje zaposlenih v letu 2000 predstavljajo 0,5 % BDP. V primerjavi z javnimi stroški za izobraževanje odraslih v istem letu so 5,8 krat višji. Navedeni podatki kažejo, da so glavni vir financiranja izobraževanja odraslih podjetja in organizacije.

Tabela 10: Podjetja in zaposleni, ki se izobražujejo in usposablajo ter porabljen delovni čas za izobraževanje v % za leto 2000

Dejavnost	Podjetja in druge organizacije, ki se izobražujejo in usposablajo	Zaposleni, ki se udeležujejo izobraževanja in usposabljanja (1)	Poraba delovnega časa za izobraževanje in usposabljanje (2)
SKUPAJ	67,3	34,2	0,6
Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	67,8	14,7	0,2
Rudarstvo	68,2	32,8	0,4
Prid. energetskih surovin	100,0	32,3	0,2
Predelovalne dejavnosti	65,6	36,1	0,5
Proiz. hrane, pijač, tobačnih izdelkov	73,9	31,1	0,3
Proiz. tekstila, tekstilnih krznenih izdelkov	65,6	45,4	0,7
Proiz. usnja, usnjenih izdelkov	68,3	8,6	0,2
Proiz. kokosa, naftnih derivatov, jedrskega goriva	100,0	34,9	1,5
Proiz. kemikalij, kemičnih izd., umetnih vlaken	93,2	40,3	0,3
Proiz. izdelkov iz gume in plastičnih mas	56,0	32,7	0,6
Proiz. kovin in kovinskih izdelkov	63,1	37,6	0,7
Proiz. strojev in naprav	63,0	39,7	0,5
Proiz. električne, optične opreme	79,2	36,2	0,5
Proiz. vozil in plovil	76,2	65,4	1,3
Oskrba z elektriko, plinom, vodo	64,5	41,6	1,5
Trgovina, popravila motornih vozil	60	21,3	0,2
Gostinstvo	58,3	25,9	0,3
Finančno posredništvo	73,5	48,1	0,9
Nepremičnine, najem, poslovne storitve	59,1	28,3	0,6
Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	86,9	30	0,7
Izobraževanje	87,1	44,8	0,8
Zdravstvo, socialno varstvo	91,7	46,3	1,2

1) Odstotek vseh zaposlenih po dejavnostih, ki se udeležujejo izobraževanja in usposabljanja.

2) Odstotek plačanega delovnega časa porabljenega za izobraževanje in usposabljanje glede na opravljene delovne ure.

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2003, 2004, str. 130

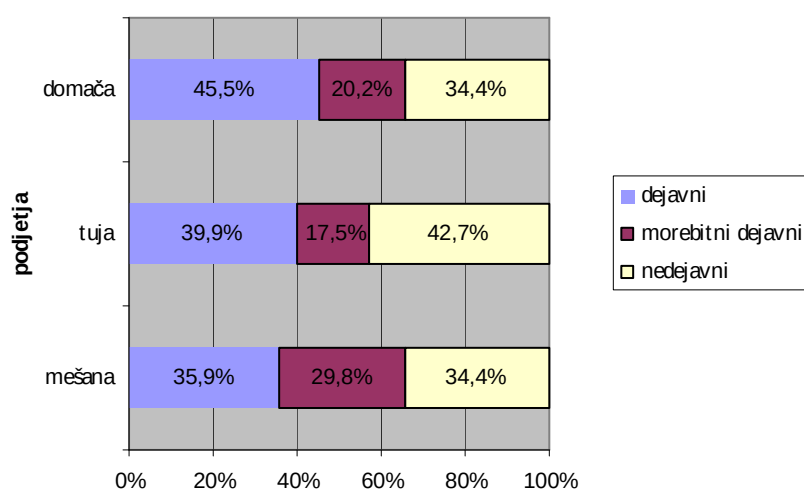
V dejavnostih predelava energetskih surovin in proizvodnja kokosa, naftnih derivatov in jedrskega goriva vsa podjetja oziroma organizacije izobražujejo in usposablajo svoje zaposlene. Nadpovprečni odstotek podjetij in organizacij beležimo še v naslednjih panogah: proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vlaken, izobraževanje, zdravstvo, socialno varstvo.

Nadpovprečni odstotek zaposlenih, ki se udeležujejo izobraževanja in usposabljanja je predvsem v dejavnostih: proizvodnje vozil in plovil, finančnega posredništva, zdravstva in socialnega varstva, izobraževanja in nekaterih drugih.

Izrazito veliko plačanega delovnega časa v primerjavi s povprečjem porabijo na področju proizvodnje kokosa, naftnih derivatov, jedrskega goriva, proizvodnje vozil in goriv, oskrbe z elektriko, plinom in vodo ter področju zdravstva in socialnega varstva.

Andragoški center Republike Slovenije je v letu 2005 izvedel raziskavo, v kateri je preučil vpliv lastninskega položaja nasproti vključitvi v izobraževanje. Tuja podjetja in podjetja v mešani lasti manj spodbujajo izobraževanje zaposlenih. Lahko predpostavljamo, da si zaradi naraščajoče tekmovalnosti domači lastniki bolj prizadevajo za čim boljšo usposobljenost in strokovnost zaposlenih. Izstopa visok delež morebitno udeleženih v izobraževanju zaposlenih v podjetju z mešano lastniško sestavo. Podatki so pokazali, da sta pripravljenost delodajalcev, da podpirajo posameznikove učne dejavnosti in pripravljenost posameznika, da se izobražuje, v veliki meri odvisna od možnosti za uporabo pridobljenih spretnosti in znanja pri delu (Mirčeva, 2005, str. 23-25).

Slika 8: Izobrazbena dejavnost odraslih glede na tip lastnine v % v letu 2004

Vir: Mirčeva, 2005, str. 23-25

3.4. Primer dobre prakse

Družba Gorenje d.d. ima na področju izdelave in prodaje gospodinjskih aparatov več kot petdesetletno tradicijo in je ena izmed osmih največjih proizvajalcev gospodinjskih aparatov v Evropi. Podjetje spada med največje slovenske neto izvoznike.

Nedvomno je, da so v dosežene rezultate Gorenja vključena vlaganja v razvoj človeških zmogljivosti, v strokovno izobraževanje zaposlenih in usposabljanje menedžerjev. V podjetju se zavedajo, da delujejo v razmeroma zreli panogi, kjer je mogoče zmagovati le z znanjem, inovativnostjo, s sodelovanjem z univerzami in inštituti ter s pripadnimi in kreativnimi

sodelavci. Zaposleni predstavljajo podjetju največjo vrednoto. Njihova pripadnost je zaradi dobrih delovnih razmer, zanesljivosti zaposlitve, možnosti izobraževanja in usposabljanja, zelo visoka. Zato je tudi kakovost dela zaposlenih lahko kos visokim zahtevam, ki jih narekuje vse večja konkurenca [URL: <http://gorenje.si/12>].

V podjetju Gorenje si za izobraževanje vseh zaposlenih nenehno prizadevajo. V zadnjih letih namenjajo veliko pozornosti mlajšim kadrom. Ti se preko poslovodnih šol in drugih načinov menedžerskega in poslovnega izobraževanja usposabljujejo za prevzem najodgovornejših del v podjetju. Usmerjeno delujejo na izpopolnjevanje kadrov, ki zagotavlja odličnost pri delu in osebno rast vsakega posameznika [URL: <http://gorenje.si/12>].

Leto 2002 je bilo za Izobraževalni center skorajda prelomno, kar se tiče števila različnih izobraževalnih aktivnosti oziroma oblik izobraževanj, ki so jih organizirali in izvedli tekom leta. Močno je poraslo tudi število udeležencev izobraževanj. Pri realizaciji glavnega cilja, ki je bil zastavljen v planu 2002, da bodo poskušali v izobraževanje in usposabljanje pritegniti slehernega zaposlenega, so bili dokaj uspešni, saj se je izobraževanja udeležilo 83,96 % zaposlenih. Delež interno organiziranih programov izobraževanja in usposabljanja še nadalje potrjuje njihovo usmerjenost, da z ustrezno organizacijo in z izobraževanjem »doma« znižujejo stroške usposabljanj, ki za leto 2002 znašajo 94,2 %. Interno izpopolnjevanje in usposabljanje je stroškovno, časovno in krajevno ugodnejše, med zaposlenimi pa vzpodbuja prenos znanja in vzpostavlja pozitivno naravnost zaposlenih k ideji vseživljenjskega izobraževanja (Jelčič, 2004, str. 37).

V letu 2002 so namenili 74801 ur za izpopolnjevanje znanja in usposabljanja. Na zaposlenega znaša povprečno 13,99 šolskih ur, ki jih v podjetju namenijo izobraževanju in usposabljanju. Na udeleženca izobraževalnih akcij (seminarjev, tečajev, posvetov) pa znaša povprečno 9,1 ur. Usposabljanje ponavadi poteka izven delovnega časa, med delovnim časom, v prostih sobotah in kombinirano. V letno število ur za izpopolnjevanje znanja in usposabljanja niso vštete ure študijskega dopusta študentov ob delu (Jelčič, 2004, str. 37).

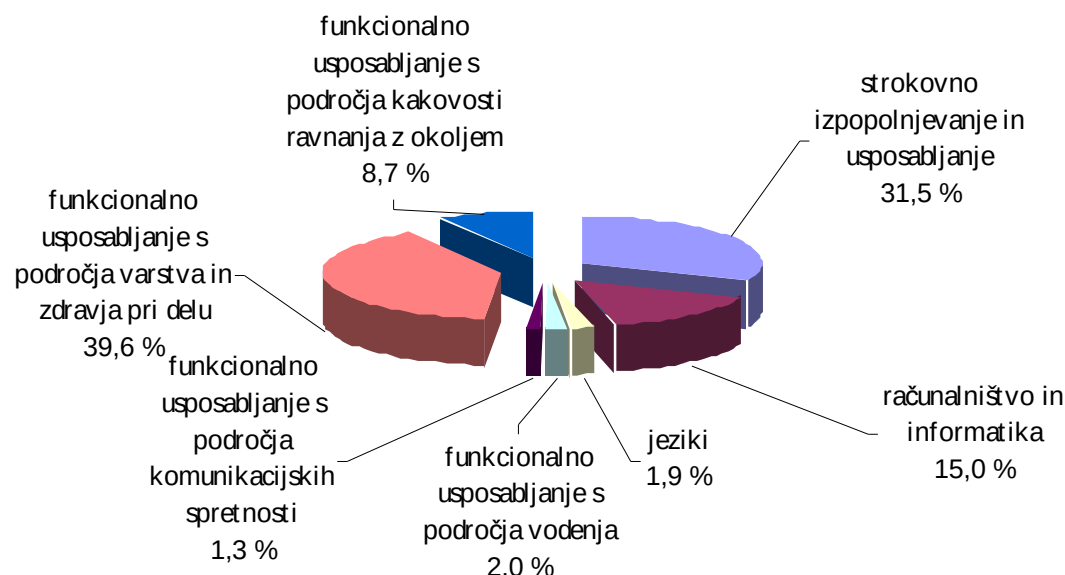
V letu 2002 so v Gorenju namenili 41.020,00 SIT sredstev za izobraževanje in usposabljanje na zaposlenega. K stroškom izobraževanja in usposabljanja se štejejo kotizacije, potni stroški, dnevnice, šolnine, gradiva, štipendije. V ta strošek se ne štejejo nadomestila osebnega dohodka za čas odsotnosti zaradi izobraževanja, študija ob delu ter samoizobraževanja. V tem primeru bi znašal skupni strošek 81.005,00 SIT (Jelčič, 2004, str. 38).

Deleži izobraževanja po področjih (Jelčič, 2004, str. 38):

- 31,5 % je bilo namenjeno strokovnemu izpopolnjevanju in usposabljanju. Ta podatek kaže, da v Gorenju sledijo trendom, razvoju in zahtevam na področju novih znanj.
- Za izpopolnjevanje in usposabljanje na področju varnosti in zdravja pri delu je bilo namenjenih 39,6 % vseh sredstev za izobraževanje.

- 8,7 % delež za programe kakovosti in ravnanja z okoljem kaže, da sprejemajo zahteve standarda kakovosti kot lasten način poslovanja in delovanja.
- Ker informacijska doba in nova organiziranost podjetij, ki temeljijo na dobro usposobljenih delavcih, zahteva znanje s področja komuniciranja, so temu področju namenili 1,3 % delež.
- Dobro vodenje, kot funkcija managementa, je ključni element uspeha podjetja. Programom za vodenje so namenili 2,0 % vseh usposabljanj.
- 1,9 % delež za tečaje tujih jezikov je posledica poslovanja podjetja na tujih trgih.
- 15,0 % delež znaša izpopolnjevanje in usposabljanje s področja računalništva. Delež je v primerjavi s prejšnjimi leti precej narastel, kar je posledica uvajanja informacijskega sistema SAP.

Slika 9: Deleži izobraževanja v Gorenju po področjih za leto 2002

Vir: Jelčič, 2004, str. 38

Tabeli 11 in 12 prikazujeta pregled vseh štipendistov in vseh študentov ob delu po stopnjah izobrazbe in usmeritvah v letu 2002. Podatki kažejo, da se je v podjetju izobraževalo ob delu 6,2 % zaposlenih.

Tabela 11: Pregled vseh štipendistov v Gorenju po stopnjah in usmeritvah v letu 2002

Usmeritev	Redni študij					
	Stopnja strokovne izobrazbe					
	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	skupaj
Elektro	4	8	2	25		39
Strojništvo	4	5	2	25		36
Gimnazija		1				1
Ekonomija				14	1	15
Računalništvo				5		5
Ostalo	2	3		6	1	12
Skupaj	10	17	4	75	2	108

Vir: Jelčić, 2004, str. 39

Tabela 12: Pregled študentov ob delu v Gorenju po stopnjah in usmeritvah za leto 2002

Usmeritev	Študij ob delu					
	Stopnja strokovne izobrazbe					
	IV.	V.	VI.	VII.	Podipl.	skupaj
Elektro	11	18	34	5	2	70
Strojna	26	55	49	15	10	155
Kemija		1		3		4
Ekonomija	3	9		29	14	55
Organizacija				25	1	26
Komerciala			7			7
Poslovni sekretar			5			5
Pravo				1		1
Ostalo			1	7	3	11
skupaj	40	83	96	85	30	334

Vir: Jelčić, 2004, str. 39

3.5. Davčna politika

Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (Uradni list RS, št. 17/2005) v 20. členu natančno določa, kaj spada med odhodke. Za ugotavljanje dobička se priznajo odhodki, potrebni za pridobitev prihodkov, ki so obdavčeni po tem zakonu. Odhodki, ki niso potrebni za pridobitev prihodkov, so odhodki, za katere glede na dejstva in okoliščine izhaja, da: niso neposredni pogoj za opravljanje dejavnosti in niso posledica opravljanja dejavnosti, imajo značaj privatnosti in niso skladni z običajno poslovno prakso.

Odhodki niso skladni z običajno poslovno prakso, če niso običajni pri poslovanju v posamezni dejavnosti glede na pretekle in druge izkušnje in primerjavo z drugimi dejavnostmi ter dejstvi in okoliščinami.

Prvi odstavek 21. člena tega zakona določa različne vrste odhodkov, ki se ne priznajo kot davčni odhodki. Mednje spadajo tudi stroški, ki se nanašajo na privatno življenje, na primer za zabavo, oddih, šport in rekreacijo, vključno s pripadajočim davkom na dodano vrednost. Ti stroški so v drugem odstavku istega člena natančno določeni. Gre za stroške, ki se nanašajo na zasebno življenje lastnikov in povezanih oseb, vključno s stroški sredstev v lasti ali najemu zavezanca, ki se nanašajo na zasebno življenje teh oseb. Mednje spadajo tudi stroški, ki se nanašajo na zasebno življenje drugih oseb, vključno s stroški sredstev v lasti ali najemu zavezanca, ki se nanašajo na zasebno življenje teh oseb. Prav tako tudi stroški ugodnosti, ki jih delavcem zagotavlja delodajalec (bonitete).

Podrobneje so bonitete navedene v tretjem odstavku 21. člena obravnavanega zakona. Navedene bonitete pa niso popolnoma identične, kot jih navaja zakon o dohodnini. V zakonu o dohodnini so bonitete zaposlenim navedene in opisane v 27. členu. V splošnem je boniteta vsaka ugodnost v obliki izdelka, storitve ali druge ugodnosti v naravi, ki jo delojemalcu ali njegovemu družinskemu članu zagotovi delodajalec ali druga oseba v zvezi z zaposlitvijo. Poleg ostalih je kot boniteta navedeno plačilo izobraževanja delojemalca, ki ni povezano z dejavnostjo zavezanca, ali plačilo za njegovega družinskega člana (Horvat, 2004, str. 69).

Bonitete, ki jih delodajalec delojemalcu ne zagotavlja redno ali pogosto, se ne vključujejo v davčno osnovo delojemalca, če vrednost vseh bonitet v mesecu ne presega 3.000,00 SIT. Določba velja le za bonitete iz delovnega razmerja (Horvat, 2004, str. 70).

Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (Uradni list RS, št. 17/2005) ne priznava olajšav za financiranje izobraževanja zaposlenih. Uveljavljanja zmanjšanja davčne osnove za zaposlovanje so navedene v 50. členu tega zakona za določene primere. V nadaljevanju bom navedla le nekaj primerov olajšav za zaposlovanje.

Zavezanec, ki v davčnem obdobju za nedoločen čas in najmanj za dve leti zaposli pripravnika ali drugega delavca, ki prvič sklene delovno razmerje, ali delavca, ki je bil pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi najmanj 12 mesecev prijavljen pri Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje, lahko uveljavlja zmanjšanje davčne osnove v višini 30 % plače tega delavca, in sicer največ za prvih 12 mesecev zaposlitve teh oseb, vendar največ v višini davčne osnove (Horvat, 2004, str. 123).

Zavezanec, gospodarska družba, ki v davčnem obdobju za nedoločen čas in najmanj za dve leti zaposli osebo, ki ima doktorat znanosti in pred tem ni bila zaposlena v gospodarski družbi, lahko uveljavlja zmanjšanje davčne osnove v višini 30 % plače te osebe, in sicer za

prvih 12 mesecev zaposlitve teh oseb, vendar največ v višini davčne osnove (Horvat, 2004, str. 123-124). S tem ukrepom naj bi se spodbudila zaposlitev oseb z visoko izobrazbo, s širokim znanjem, da svoje znanje prenesejo tudi v gospodarstvo. Smisel spodbude je torej zaposlitev v gospodarstvu, zato je ta olajšava dodeljena izključno gospodarskim družbam.

Zavezanec, ki zaposluje invalide skladno z določbami Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list, št. 63/2004), lahko uveljavlja zmanjšanje davčne osnove v zakonsko določeni višini odstotkov plač te osebe (Horvat, 2004, str. 124).

Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 70/2005) ureja sistem in uvaja obveznost plačevanja dohodnine. Dohodnina je davek od dohodkov fizičnih oseb – zavezancev. Dohodnina se ugotavlja po določbah zakona, ki velja na dan 1. januarja leta, za katero se dohodnina odmerja, če ni s tem zakonom drugače določeno.

Posebne osebne olajšave v 107. členu Zakona o dohodnini rezidentu, ki se izobražuje in ima status dijaka ali študenta in njegovi dohodki, ki so predmet obdavčitve po tem zakonu, v letu, za katero se odmerja dohodnina, ne presegajo 1.600.000,00 SIT, se do dopolnjenega 26. leta starosti prizna zmanjšanje davčne osnove od dohodka za opravljeno začasno ali občasno delo na podlagi napotnice pooblaščne organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom, v skladu s predpisi s področja zaposlovanja, v višini 1.200.000,00 SIT letno. Navedena olajšava se prizna tudi osebi, ki izpolnjuje pogoje iz prejšnjega stavka in je starejša od 26 let, če se vpiše na študij do 26. leta starosti, in sicer za dodiplomski študij za dobo največ šest let od dneva vpisa in za podiplomski študij za največ štiri leta od dneva vpisa.

V 112. členu Zakona o dohodnini so navedene olajšave za posebne namene. Letna davčna osnova zavezanca, ki je rezident, se poleg ostalih olajšav zmanjša za plačane šolnine in zneske za nakup učbenikov in strokovne literature v zvezi z izobraževanjem po javno priznanih izobraževalnih programih (tudi za vzdrževane otroke). Zmanjšanje letne davčne osnove po tem členu se zavezancu prizna pod pogojem, da so bila plačila dokazana z dokumenti, ki se glasijo na njegovo ime.

3.6. Lastno financiranje izobraževanja

Spremljajo se statistični podatki o državnih izdatkih za izobraževanje odraslih in izdatki podjetij. V statistikah o porabi gospodinjstev se izdatki za izobraževanje sicer zbirajo, vendar ne ločeno za otroke oziroma mladino in odrasle. Najvišji izdatki so na področju predšolskega in osnovnošolskega izobraževanja zaradi upoštevanih stroškov otroškega varstva v vrtcih. Na drugem mestu so izdatki za fakultetno izobraževanje.

Glede na izdatke gospodinjstev za končno potrošnjo na domačem trgu so se izdatki za izobraževanje od leta 1999 do leta 2003 povečali za 0,14 odstotne točke. Leta 1999 so znašali 0,82 % izdatkov gospodinjstev, leta 2000 0,87 %, leta 2001 0,89 %, leta 2002 0,94 % in 2003 leta 0,96 % [URL: http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=27&leto=2004&jezik=si]. Podatki zadnjega popisa prebivalcev leta 2002 navajajo 684.847 gospodinjstev, ki so potrošila za izobraževanje v povprečju 40.976 tolarjev. Preračunani skupni znesek izdatkov izobraževanja je 28.062 milijonov tolarjev, ali 0,53 bruto domačega proizvoda v tem letu, ki se za ostala bistveno ne spreminja.

Če primerjamo izdatke gospodinjstev za izobraževanje za leto 2003 z javnimi sredstvi za izobraževanje odraslih lahko ugotovimo, da so izdatki gospodinjstev za 6,5 krat višji. Seveda pa moramo upoštevati, da imamo za oceno potrošenih lastnih sredstev na razpolago samo en podatek, v katerem so zajeta potrošena sredstva za izobraževanje odraslih in mladine.

Tabela 13: Izdatki gospodinjstev za končno potrošnjo za izobraževanje po namenu

Vrsta izobraževanja	Izdatki gospodinjstev za izobraževanje v mio SIT					
	1995	1999	2000	2001	2002	2003
Predšolsko in osnovnošolsko	4.633	6.785	7.844	8.260	9.119	10.177
Srednješolsko	1.278	1.872	2.177	2.337	2.770	3.213
Fakultetno	3.977	5.824	6.966	7.937	9.468	10.528
Breznivojsko	2.961	4.337	5.019	6.084	6.705	7.116
SKUPAJ	12.849	18.818	22.005	24.618	28.062	31.033

Vir: URL: http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=27&leto=2004&jezik=si

V primerjavi z Evropsko unijo beležimo majhen zaostanek potrošnje gospodinjstev za izobraževanje. Od povprečja Evropske unije zaostajamo za 0,1 odstotne točke v odstotku deleža BDP.

Tabela 14: Izdatki gospodinjstev v Sloveniji in Evropski uniji leta 2003

	Izdatki gospodinjstev za izobraževanje v BDP v %
SLO	0,5
EU-25	0,6

Vir: Ciljni razvojni scenarij SRS, 2005, str. 17

4. MODEL FINANCIRANJA VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA

Slovenski sistem, ki ureja financiranje izobraževanje odraslih vključuje v financiranje sredstva države, lokalnih skupnosti, podjetij in posameznikov. Tako kot v večini evropskih razvitih držav je financiranje izobraževanja in usposabljanja odraslega prebivalstva usmerjena predvsem k brezposelnim, v izobraževanje in usposabljanje zaposlenih pa v manjši meri. Težnja podjetij po eksternalizaciji proizvodnje in staranje prebivalstva močno povečujeta potrebo po prekvalifikacijah in dodatnem izobraževanju zaposlenih za potrebe dela. Povečane izobraževalne potrebe zahtevajo spremembe na področju financiranja izobraževanja odraslih, pri čemer morajo institucije, organizacije in posamezniki prevzeti različno velika bremena za izobraževanje.

Država mora poiskati pozitivne spodbude, s katerimi bi motivirala delodajalce in posameznike k večjemu vlaganju v izobraževanje svojih zaposlenih. Razviti bi morala zakonske poti, ki bi obvezovale lokalne skupnosti k razvijanju ponudbe in povpraševanja po izobraževanju.

Uresničevanje strategije vseživljenjskega učenja le z javnimi sredstvi ni mogoče, zato zahteva reforme na področju financiranja. Pridobivanje drugih denarnih sredstev postaja vedno bolj pomembno. Pojavljajo se vprašanja financiranja, ki se nanašajo na razdeljevanje sredstev in na primerne spodbude vseh, ki so zainteresirani za izobraževanje in usposabljanje, kot so država, lokalna skupnost, delodajalci, posamezniki in izobraževalne organizacije. Sistem financiranja izobraževanja in usposabljanja naj bi bil oblikovan tako, da bi vsi kar najbolj razvili svoje zmožnosti z vseživljenjskim učenjem.

Strategija vseživljenjskega učenja se je v dosedanjem obravnavanju izkazala kot dobra naložba. Finančni donosi in drugi rezultati presegajo naložbe v vseživljenjsko učenje. Pri tem je treba paziti, da se ohrani obseg vlaganja na družbeno sprejemljivi ravni. Vseživljenjsko učenje se mora financirati tako, da se doseže razumno ravnotežje med koristmi in vlaganji posameznih partnerjev (Drofenik, 1998b, str. 106-107).

V nadaljevanju bom predstavila le osnovno idejo modela financiranja vseživljenjskega učenja. Model naj bi služil kot predlog oziroma smernice razvojnim institucijam in socialnim partnerjem v državi za nadaljnje korake v smeri uvajanja novih modelov financiranja.

4.1. Varčevanje za izobraževanje

Varčevanje za izobraževanje predstavlja samostojno odločitev vsakega zaposlenega posameznika. Varčevanje bi se izvajalo po naložbenem načelu z mesečnimi vplačili na osebni varčevalno izobraževalni račun ter z oprostitvijo davka. Gre za to, da se dovoli nakazovanje sredstev na izobraževalni račun iz posameznikove bruto plače. Za varčevalca to pomeni, da se denarna vsota, ki se odšteje od bruto plače, ne obdavči. Varčevalec v tem primeru pridobi, država pa z oprostitvijo davka posameznika stimulira k varčevanju za izobraževalne namene. Izračuni pokažejo, da za večino davkoplačevalcev to pomeni, da na vsakih privarčevanih 1.000,00 SIT pridobijo približno 300,00 SIT, ker je znesek, ki se vplača na osebni varčevalni izobraževalni račun, neobdavčen.

Višina mesečne premije je omejena navzdol, navzgor pa na tak način, da se nad določenim zneskom vplačane premije ne upošteva oprostitvev davka. Najnižja premija, ki je omejena navzdol, znaša 3.000,00 SIT bruto plače. Maksimalni neobdavčeni znesek premije je 30.000,00 SIT. Za premije, ki so višje od 30.000,00 SIT, se obračuna davek. Varčevalec sicer lahko plačuje več, vendar se višje plačana premija upošteva le pri uveljavljanju 3 % splošne olajšave.

Denar, ki bi se zbiral na tem računu, lahko imetnik dvigne prvič po preteku treh let varčevanja. Ta sredstva lahko uporabi za plačilo lastnega izobraževanja, izobraževanja zakonskega partnerja ali izobraževanja svojih otrok.

V primeru, da posameznik privarčevana sredstva ne izkoristi za izobraževalne namene, lahko po izteku desetih let ta sredstva iz računa dvigne. Od privarčevane vsote pa mora plačati vse davke, kateri so bili v procesu varčevanja oproščeni plačila.

Posamezniki se bodo odločili za tako obliko varčevanja samo pod pogojem, da imajo nekaj več, kot če imajo denar na svojih varčevalnih knjižicah oziroma osebnih računih. Osebnostne varčevalne izobraževalne račune bi vodila in upravljala banka, ki bi poleg drugih funkcij skrbela tudi za donose privarčevanih sredstev. Za vplačane zneske posameznika si upravljalec obračuna provizijo, tako da na račun posameznika ne gre celoten vplačan znesek. Zaračunajo se tudi stroški upravljanja. Obračunavajo se tako, da se posamezniku zmanjša donos v posameznem letu. V primeru izstopa oziroma dviga celotnega zneska iz računa, se zaračunajo tudi izstopni stroški v določenem odstotku od vrednosti dvignjenih sredstev iz računa.

Varčevalec ima od osebnega varčevalno izobraževalnega računa naslednje koristi:

1. varčevanje je v vsakem primeru dobra naložba, bodisi ali bo sredstva uporabil za izobraževanje ali pa jih bo po desetih letih dvignil iz računa,
2. oprostitvev plačila davka na vplačano mesečno premijo,
3. možnost najetja posojila pod ugodnejšimi pogoji,
4. večje možnosti za pridobitev subvencij s strani države, lokalne skupnosti in delodajalca.

4.2. Izobraževalno posojilo

Imetnik osebnega varčevalnega izobraževalnega računa bi imel možnost, da najame pri banki posojilo za namene izobraževanja. Banka bi imetnikom nudila ugodnejše posojilne pogoje.

Tako posojilo bi se lahko koristilo za:

- plačilo šolnin formalnih oblik izobraževanja,
- plačilo stroškov, ki so s šolanjem povezani (potni stroški, stroški bivanja, stroški nakupa knjig in učnih pripomočkov).

Posojilo bi se lahko koristilo za osebne izobraževalne potrebe, potrebe zakonskega partnerja ali potrebe lastnih otrok.

Nadzor nad potekom financiranja je nujno potreben. V primeru posojila, ki bi se koristilo za plačilo šolnin, bi banka nakazovala finančna sredstva direktno izobraževalni organizaciji. Za posojila, ki bodo najeta za plačevanje stroškov povezanih s šolanjem, pa bo moral posameznik za pogodbeno dogovorjena obračunska obdobja predložiti banki račune, s katerimi bo opravičil dano posojilo pod ugodnejšimi posojilnimi pogoji.

4.3. Subvencije s strani države, lokalnih skupnosti in delodajalcev

Podlaga za pridobitev subvencije s strani države je osebni varčevalno izobraževalni račun. Posameznik pridobi na podlagi določenih pogojev obljube plačila oziroma subvencije, ki pa jih ne prejme neposredno sam, ampak izobraževalna organizacija, v kateri se bo izvajal izobraževalni proces.

Obljube plačila s strani države prihajajo v določenih zneskih za točno vnaprej določene izobraževalne programe. Programi so določeni z letnim programom izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji, ki ga sprejme Vlada Republike Slovenije. Vlada z njim določi izobraževalne programe, ki se sofinancirajo iz javnih sredstev. Prav tako določi obseg in vrsto

dejavnosti, potrebnih za uresničevanje programov kakor tudi obseg sredstev, ki se zagotavljajo iz državnega proračuna in ministrstva za izvedbo programa.

V tem primeru posameznik izbira le med programi izobraževanja in usposabljanja, ki so bili določeni z letnim programom izobraževanja odraslih.

Lokalne skupnosti bi se morale z letnimi programi izobraževanja zavezati, da iz svojih virov prispevajo za izobraževanje odraslih. Ravno tako bi morale biti zakonsko zavezane za financiranje tistih delov izobraževanja, ki so predvideni v letnem nacionalnem programu izobraževanja odraslih. Tako kot v primeru financiranja s strani države, so tudi tu pogoji in načini poteka financiranja enaki.

Prav tako bodo delodajalci imetnikom varčevalno izobraževalnih računov subvencionirali izobraževanje z obljubo plačila. V kolikšni meri bo delodajalec prispeval za izobraževanje je njegova interna odločitev, ki naj bi temeljila na letnih izobraževalnih načrtih, ki izhajajo iz potreb dela v organizaciji.

Delodajalci bodo dodatno motivirani za financiranje izobraževanja in usposabljanje svojih zaposlenih z davčnimi olajšavami. Davčna olajšava bo priznana samo v primeru, ko bo potekalo izobraževanje za zaposlenega, ki ima osebni varčevalno izobraževalni račun. Delodajalec torej lahko financira celotno izobraževanje in s tem koristi davčno olajšavo, vendar samo v primeru, da ima zaposleni odprti račun.

Davčne olajšave za izobraževanje in usposabljanje:

1. Davčna olajšava se priznava samo za stroške izobraževanja imetnikom osebno varčevalno izobraževalnega računa. Davčne olajšave se načeloma upoštevajo le za izobraževanja, ki so v skladu s potrebami podjetja. Višina davčne olajšave je odvisna od števila zaposlenih, ki so imetniki računov.
2. Delodajalcu se prizna davčna olajšava v višini 40 % vseh stroškov letnega izobraževanja, če so vsi zaposleni imetniki osebnih varčevalno izobraževalnih računov.
3. Če je v izobraževanje vključeno več kot 60 % zaposlenih, ki so imetniki osebno varčevalno izobraževalnih računov, se delodajalcu prizna davčna olajšava v višini 30 % vseh stroškov letnega izobraževanja.
4. Če je v izobraževanje vključeno manj kot 60 % zaposlenih, ki so imetniki osebno varčevalno izobraževalnih računov, se delodajalcu prizna davčna olajšava v višini 20 % vseh stroškov letnega izobraževanja.

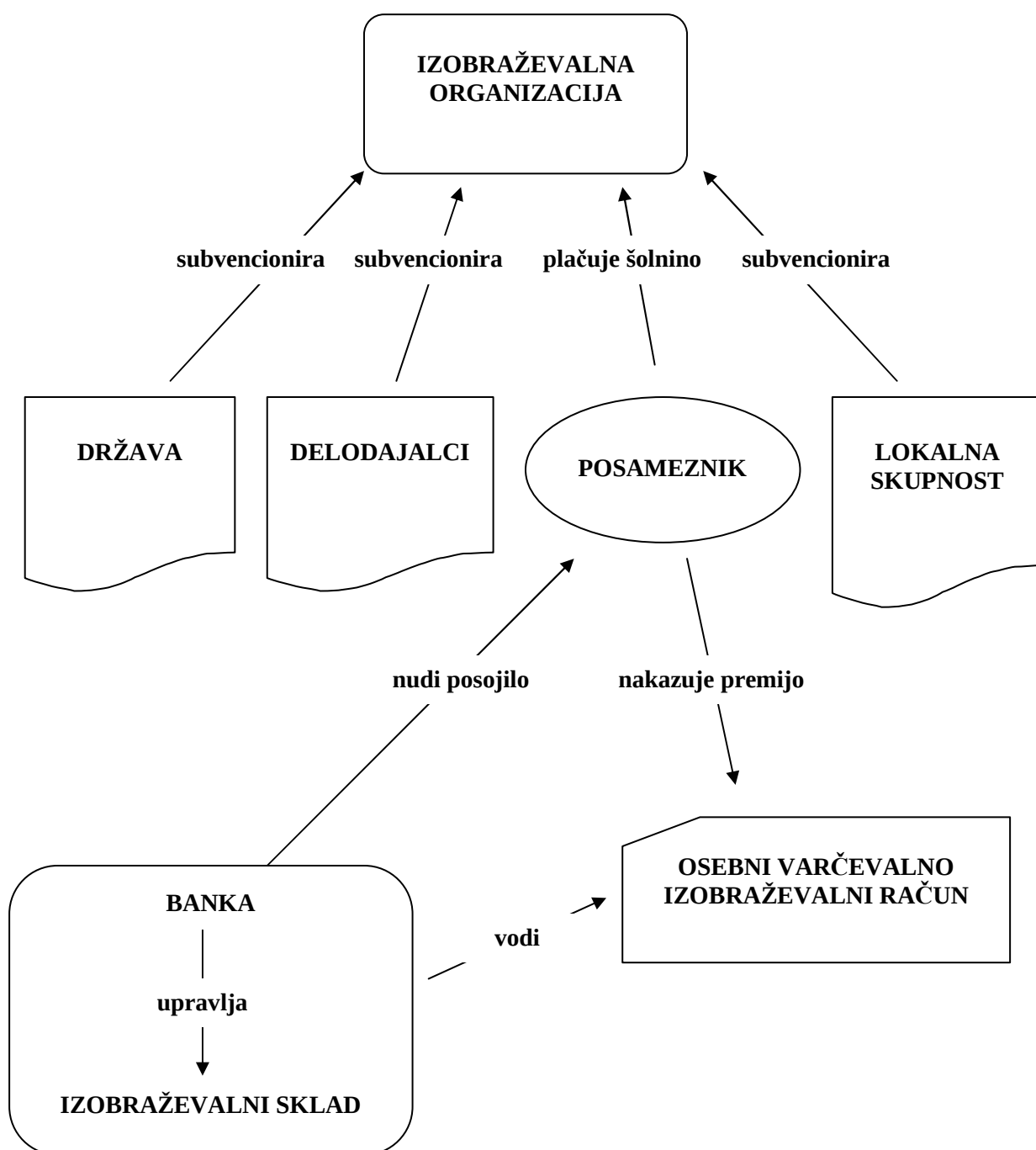
5. Delodajalcu se prizna davčna olajšava v vseh navedenih primerih pod pogojem, da je minimalni letni znesek izobraževanja na zaposlenega 50.000,00 SIT.
6. Zaposlenemu, ki ima osebni varčevalno izobraževalni račun in ga delodajalec ne more vključiti v izobraževanje v okviru potreb podjetja, mu je na njegovo osebno željo dolžno financirati oziroma doplačati katero koli drugo izobraževanje na formalno veljavnih programih, v znesku največ 30.000,00 SIT. V tem primeru delodajalec lahko uveljavi olajšavo v višini 5 % stroškov izobraževanja.
7. Delodajalec uveljavlja davčne olajšave z verodostojnimi knjigovodskimi listinami; s pogodbami in z drugo dokumentacijo, ki jih izdajajo izobraževalne organizacije.

Pri obljubah plačila gre za to, da socialni partnerji plačajo stroške izobraževanja direktno izobraževalni organizaciji. Obljube plačila predstavljajo nekatere prednosti. Stroški za izdajalca obljube plačila so manjši, saj se plačilni nalogi lahko izvedejo z enostavnimi načini bančnega plačilnega prometa, hkrati pa sami obdržijo obresti za denar, ki še ni bil porabljen. Glede na to, da se sredstva za izobraževanje nakažejo direktno izobraževalni organizaciji, je kontrola nad porabo teh sredstev nekoliko lažja. Hkrati ta način podpira skupne obljube plačila, kjer lahko eno samo naložbo v izobraževanje podpira več različnih strank kot so država, lokalna skupnost, delodajalci, ponudniki izobraževanja, posameznik sam ali drugi posamezniki.

Organizacija nadzora nad potekom financiranja izobraževanja je nujno potrebna. Socialni partnerji plačajo stroške na začetku izvajanja izobraževalnega procesa. Izobraževalna organizacija je obvezana, da jim po zaključku izobraževanja posreduje podatke o posameznikih, ki programa niso uspešno zaključili. V primeru, da udeleženec izobraževanja nima opravičljivih razlogov za neuspešen rezultat, mora finančna sredstva vrniti.

Slika 10 prikazuje potek financiranja vseživljenjskega učenja. V središču dogajanja je posameznik, ki varčuje za izobraževanje. Denar vlaga v izobraževalni sklad, katerega upravlja banka in vodi osebni varčevalno izobraževalni račun. Banka nudi posojila za namene izobraževanja pod ugodnimi posojilnimi pogoji. Izobraževanje lahko subvencionirajo država, delodajalci in lokalne skupnosti, pri čemer imajo vsi socialni partnerji neko korist.

Slika 10: Financiranje vseživljenjskega izobraževanja

Vir: Lastna slika

Tabela 15 prikazuje vse prednosti in slabosti osebnih varčevalno izobraževalnih računov za varčevalca, državo, delodajalca in izobraževalno organizacijo.

Tabela 15: Prednosti in slabosti izobraževalnih računov

	PREDNOSTI	SLABOSTI
VARČEVALEC	- oprostitve davkov - naložba premoženja - varčuje za lastno izobraževanje, izobraževanje otrok oz. zakonskega partnerja - možnost najema kredita pod ugodnimi pogoji	- osebe z nižjimi dohodki manj vlagajo in zato so deležne nižjega skupnega zneska olajšav
DRŽAVA	- usmerjeno vlaganje v razvoj človeških virov - motiviranje posameznikov za vlaganje v izobraževanje - motiviranje delodajalcev za vlaganje v izobraževanje - izobraženi državljani	- dodatna obremenitev proračuna
DELODAJALEC	- pogoj za koriščenje davčnih olajšav - večja motivacija zaposlenih za vlaganje v izobraževanje	
IZOBRAŽEVALNA ORGANIZACIJA	- povečano povpraševanje po izobraževalnih programih	

Vir: Lastna tabela

4.4. Izobraževalni sklad

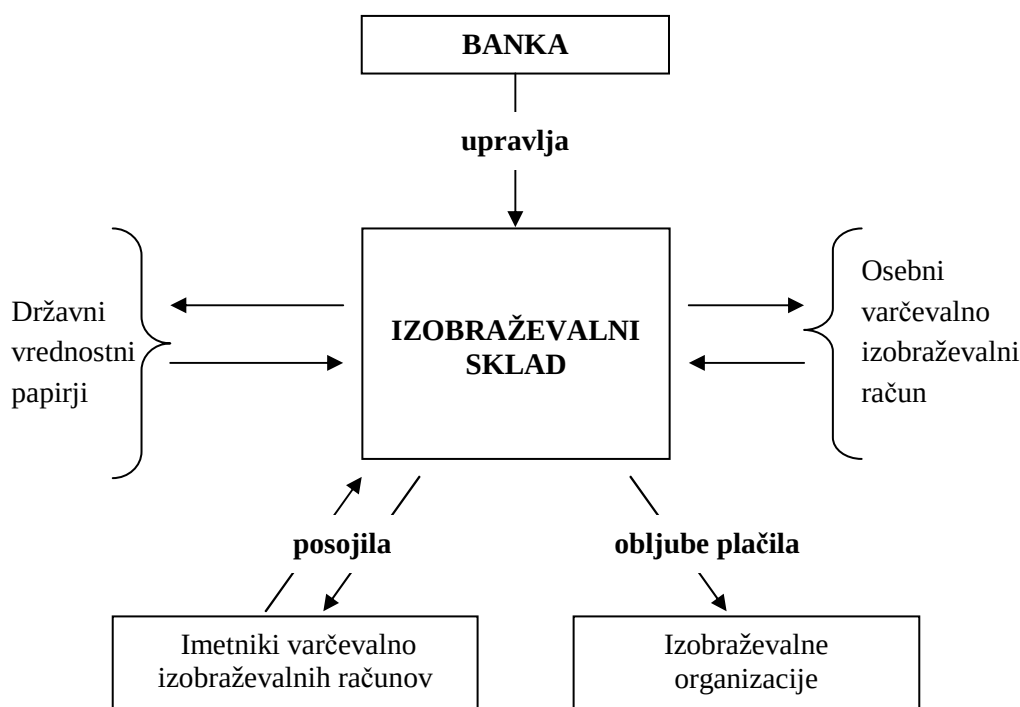
Izobraževalni sklad naj bi se ustanovil kot vzajemni sklad. Vzajemni sklad je premoženje, ki ga sestavljajo naložbe v prenosljive vrednostne papirje in ki je financirano z denarjem fizičnih oseb. Vzajemni sklad ni pravna oseba, temveč zgolj skup premoženja. Na tem premoženju obstoji solastniška pravica fizičnih oseb, ki so v sklad vložile denar (Žnidaršič, 1999, str. 60). Sklad deluje izključno v korist vlagateljev. Glede na to, da sklad ni pravna oseba, mora imeti upravljalca, ki bi bila v tem primeru določena banka.

Varčevalec bi pri prostovoljnem izobraževalnem varčevanju sam prevzel naložbeno tveganje z zjamčenim donosom na vplačano čisto premijo (premijo brez vstopnih stroškov). Na plačano čisto premijo bi banka jamčila minimalni letni donos v višini 50 % povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom. Pravila za izračun povprečnega donosa državnih vrednostnih papirjev določi minister za finance.

Osnovne funkcije izobraževalnega sklada:

1. vodenje in upravljanje varčevalno izobraževalnih računov,
2. izvajanje plačilnih transakcij po nalogu varčevalcev izvajalcem izobraževanja,
3. kreditiranje imetnikov varčevalno izobraževalnih računov za potrebe izobraževanja.

Slika 11: Delovanje izobraževalnega sklada

Vir: Lastna slika

4.5. Vzporedne aktivnosti za realizacijo modela in razvoj vseživljenjskega učenja

Prikazana je le osnovna ideja modela financiranja vseživljenjskega učenja. Pred njeno realizacijo bi bilo potrebno narediti podrobnejše izračune, ki bi pokazali, kaj s finančnega stališča to pomeni za državo in podjetja. Ravno tako bi bilo potrebno spremeniti nekatera določila davčne zakonodaje, predvsem na področju davčnih olajšav oziroma oprostitev

davkov za pravne in fizične osebe. Izobraževanje odraslih bi morali umestiti v temeljne pristojnosti in obveznosti lokalnih skupnosti.

Spodbujanje razvoja vseživljenjskega učenja z vpeljevanjem novih modelov financiranja bo uspešen le z uresničevanjem nekaterih zahtev, v katere so vključeni posamezniki, delodajalci, izobraževalne organizacije, vlada, lokalne skupnosti in mediji.

Prvi pogoj za svoje učenje je motivacija posameznika, ki se širi na druge in vodi v »učečo se družbo«. Prevzeti morajo osebno odgovornost za svoje učenje. Vsak se za to mora odločiti sam in nihče se ne more učiti namesto drugega. Drug drugemu pa lahko pomagamo razviti željo po učenju tako, da se spodbujamo in iščemo dobre zgleda za uspešnosti.

Delodajalci morajo oblikovati programe za razvoj učnih navad vseh zaposlenih in sestaviti seznam znanja za vsakega zaposlenega glede na potrebe njegovega zdajšnjega in prihodnjega dela in življenja. V podjetju naj določijo osebo ali skupino ljudi, ki bi bili odgovorni za izvajanje aktivnosti na področju izobraževanja.

Vsaka izobraževalna organizacija mora sodelovati v razvoju svetovnega kurikuluma za vseživljenjsko učenje. Pomembno je povezovanje z organizacijami iz gospodarstva in tako spremljati potrebe, ki izhajajo iz zahtev dela. Predvsem bi morale upoštevati zahteve vseživljenjskega učenja, ko spodbujajo in vpeljujejo nove sodelavce, vpeljevati programe, ki omogočajo ugotavljanje poprejšnjega znanja in na tem gradijo novo znanje, in usmerjati izobraževanje tako, da bo podpiralo tistega, ki se uči.

Vlada mora določiti cilje in spremljati njihovo evalvacijo, spodbujati razvoj vseživljenjskega učenja, zagotavljati ponudbo ustreznih programov vseživljenjskega učenja, dostopnim vsem ljudem ter zagotavljati, da se različne učne poti strnejo v povezan in enotni kurikulum. Spodbujati mora razvoj učnih mest in razvijati sistem njihovega priznavanja.

Lokalne skupnosti bi morale resno pristopiti k načrtovanju razvoja in vlaganja v izobraževanje. Vseživljenjsko učenje mora biti temeljna pristojnost in obveznost vseh regij. Ustanovil naj bi se odbor za vseživljenjsko učenje na lokalnih ravneh. Potekalo naj bi svetovanje in informiranje lokalnih skupnosti za ugotavljanje, razvijanje in zadovoljevanje potreb po izobraževanju odraslih. Usklajevanje spodbud in ukrepov za uresničevanje letnih programov izobraževanja odraslih naj bi potekalo vzporedno z določanjem letnih programov izobraževanja odraslih na lokalni ravni. Izobraževanje odraslih bi moralo biti temeljna pristojnost in obveznost vseh lokalnih skupnosti. Opravljale naj bi nenadomestljivo vlogo pri razvijanju izobraževanja za potrebe lokalnih skupnosti.

Mediji bi morali prispevati k širjenju koncepta vseživljenjskega učenja ter v ljudeh zbuditi željo po znanju. Izdajale naj bi se brošure, ki bi ljudi in delodajalce seznanjale o možnosti in prednosti uporabe osebnega varčevalno izobraževalnega računa.

ZAKLJUČEK

Hiter tehnološki in gospodarski razvoj, globalna konkurenčnost ter visoka stopnja brezposelnosti so glavni razlogi, da se družba vedno bolj zaveda družbenega in ekonomskega pomena vseživljenjskega učenja. Posamezniki, ki se ne bodo udeležili vseživljenjskega učenja, bodo težko našli zaposlitev. Organizacije, ki ne bodo postale organizacije kjer se uči, bodo počasi propadale. Šole in univerze, ki ne bodo sledile novim zahtevam znanja za potrebe dela, bodo za družbo nekoristne in po njihovih izobraževalnih programih ne bo povpraševanja.

Slovenija se pomena vseživljenjskega učenja vse bolj zaveda, saj bo morala prispevati k uresničevanju lizbonskega cilja, po katerem bi morala Evropa postati »najbolj konkurenčno in dinamično gospodarstvo na svetu, sposobno trajnostne gospodarske rasti, z več in boljšimi delovnimi mesti ter večjo socialno kohezijo«. Slovenski razvojni dokumenti pomen in nujnost vseživljenjskega učenja v svojih vsebinah z vso resnostjo obravnavajo.

Izobraževanje in usposabljanje imata pomembno vlogo pri odgovoru na izzive tehnoloških in strukturnih sprememb in na problem staranja prebivalstva, saj nam lahko vseživljenjsko učenje poveča fleksibilnost na trgu dela in dolgo delovno aktivnost. Slovenija se prepočasi in ne dovolj uspešno odziva na tako imenovano »cenovno konkurenčnost«. Proizvajanje in ponudba tehnološko zahtevnejših in boljše plačanih proizvodov in storitev z višjo dodano vrednostjo je rešitev, ki zahteva večji obseg investicij v znanje.

Analiza stanja zaloge kapitala izobrazbe v Sloveniji je pokazala, da na nekaterih področjih zaostajamo za razvitejšimi državami. Podatek, da je imelo leta 2002 v Sloveniji 59 % prebivalcev starih od 25 do 64 let končano srednjo izobrazbo je manj ugoden, saj ima od tega 53 % prebivalstva doseženo le nižjo in srednjo poklicno izobrazbo, torej nimajo pogojev za vključitev v terciarno izobraževanje. Brez povečanja tega deleža ne bomo mogli povečati deleža s terciarno izobrazbo, kjer močno zaostajamo za razvitimi državami.

Zaskrbljujoči so podatki raziskave o pismenosti, ki kažejo veliko zaostajanje Slovenije za razvitimi državami. Večina odraslih, starih od 16 do 65 let, se je uvrstila na najnižje ravni pismenosti. Glede na to, da je za potrebe tehnološko razvite družbe potrebno znanje in spretnosti na najmanj 3. ravni pismenosti, se postavlja vprašanje, kako bo Slovenija s takšnim človekovim kapitalom zagotovila informacijski in gospodarski razvoj, ki temelji na znanju. Res je, da pisne spretnosti v veliki meri pridobimo v šoli in je dosežena izobrazba najboljši

napovedovalec pisnih spretnosti, vendar raziskava beleži nizke pisne spretnosti tudi na višjih izobrazbenih ravneh.

Vključenost odraslega prebivalstva starega med 25 in 64 let v formalne oblike izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji je bila leta 2002 8,5 % in je presegla evropsko povprečje. Raziskava, ki je preučevala vključenost prebivalstva, starega med 16 in 65 let, v formalne in neformalne oblike izobraževanja v letu 2004, je pokazala, da se kar 63 % prebivalstva ne izobražuje. Po mednarodni opredelitvi bo vseživljenjsko izobraževanje učinkovito takrat, ko bo v učenje vključenih več kot 50 % prebivalstva. Izdelane raziskave kažejo, da želja po izobraževanju narašča z doseženo stopnjo začetne izobrazbe. Višja je izobrazba, bolj so se ljudje pripravljani izobraževati.

Uresničevanje strategije vseživljenjskega učenja pa zahteva dovolj finančnih sredstev. Slovenski javni izdatki za izobraževanje s svojimi 6 % bruto domačega proizvoda presegajo povprečje Evropske unije. Sredstva namenjena izobraževanju odraslih hitro naraščajo, vendar pa je teh sredstev v primerjavi s skupnimi izdatki za izobraževanje malo. Predvideni viri sredstev za uresničevanje nacionalnega programa izobraževanja odraslih so iz državnega proračuna, proračuna lokalnih skupnosti, sredstev podjetij, sredstev udeležencev in mednarodni viri. Lokalne skupnosti praviloma izpolnjujejo le svoje obveznosti pri financiranju osnovnošolskega izobraževanja odraslih. Odločitev o sprejemanju letnih načrtov o izobraževanju odraslih pa je prepuščena lokalnim skupnostim samim in med njimi najdemo le izjeme, ki financirajo programe izobraževanja odraslih. Pogostokrat je tudi problem v financiranju izobraževanj s strani posameznika in delodajalca.

Financiranje vseživljenjskega učenja v državah, ki sem jih obravnavala, je različno sistemsko urejeno. Na način in udeležbo v financiranju vseživljenjskega učenja pomembno vpliva zavest države, lokalne skupnosti, posameznika in delodajalca. Države uvajajo različne spodbude z namenom motivirati socialne partnerje, da varčujejo in več vlagajo v vseživljenjsko učenje. V drugih državah imajo interesne organizacije delavcev in delodajalcev pomembno vlogo pri spodbujanju razvoja izobraževanja zaposlenih in brezposelnih. Različne programe izobraževanja in usposabljanja načrtno podpirajo delodajalci in lokalne skupnosti

Eno izmed izhodišč Resolucije nacionalnega programa izobraževanja odraslih v RS za uveljavitev vseživljenjskega učenja je v dvigovanju ravni vlaganj v človeške vire in razvoju modelov financiranja s posebnim poudarkom na javno-zasebnih partnerstvih in integriranih regionalnih strategijah. Navedeno izhodišče bi bilo potrebno upoštevati pri oblikovanju dopolnjenega oziroma novega sistema financiranja izobraževanja odraslih, ki bi zagotovo prispeval k večji udeležbi v vseživljenjskem učenju. Izobraževanje namenjeno brezposelnim osebam je v Sloveniji boljše urejeno.

Po mojem mnenju bi morala država oblikovati instrumente spodbujanj, s katerimi bi motivirala delodajalce in posameznike k večjemu vlaganju v izobraževanje in usposabljanje. Hkrati bi morala urediti zakonske predpise, s katerimi bi obvezovala lokalne skupnosti k razvijanju in financiranju programov vseživljenjskega izobraževanja.

Model, ki sem ga predlagala, postavlja v ospredje osebni varčevalno izobraževalni račun, ki ga upravlja in vodi izobraževalni sklad. Za posameznega varčevalca, državo, delodajalca in izobraževalno organizacijo prinaša mnoge prednosti. Varčevalec je deležen davčne olajšave, premoženje nalaga, varčuje za izobraževanje in lahko najame kredit za namene izobraževanja pod ugodnejšimi kreditnimi pogoji. Država na ta način motivira posameznike in delodajalce in usmerjeno vlaga v razvoj človeških virov. Delodajalec lahko na podlagi izobraževalnih računov uveljavlja davčne olajšave. Izobraževalne organizacije pa bi bile deležne povečanega povpraševanja po izobraževalnih programih.

V nalogi sem predstavila le osnovno idejo modela financiranja vseživljenjskega učenja. Njegova realizacija naj bi temeljila na študijah, ki bi preučile učinke financiranja takega sistema izobraževanja na državo, posameznika in delodajalca. Potrebno bi bilo preučiti posledice, ki bi jih prinesla spremenjena davčna politika. Vemo, da so finančni viri omejeni, zato je smiselno postaviti omejitve, do kam vlade, delodajalci in posamezniki širijo izobraževalne zmogljivosti. Porazdelitev sredstev mora biti jasna in mora uresničevati razvojne in strateške načrte družbe glede gospodarskega, socialnega in kulturnega razvoja. Sistem financiranja brez zavedanja pomembnosti in nujnosti vseživljenjskega učenja za obstoj in razvoj ne bo dosegel pričakovanih rezultatov.

Raziskava v magistrskem delu bi lahko služila kot predlog oziroma smernice razvojnim institucijam in socialnim partnerjem v državi za nadaljnje korake v smeri uvajanja novih modelov financiranja. Ocenjujem, da bi z uvajanjem nekaterih novih načinov spodbujanja in izdelanih instrumentov lahko pozitivno vplivali na večjo motiviranost za vseživljenjsko učenje. Gre predvsem za povečanje zavedanja zaposlenih glede lastne odgovornosti za osebni razvoj in širše gledano za razvoj celotne družbe.

Gre za novost v financiranju izobraževanja odraslih, v kateri bo posameznik načrtoval svoje izobraževanje. Domnevam, da bi tak instrument pospešil vlaganje posameznikov v svoje izobraževanje, vlaganje delodajalcev v delovno silo, vlaganje države v izobraževanje in povečanje ter izboljšanje izobraževalnih možnosti. Država bi morala oblikovati, sprejemati in financirati tudi take programe izobraževanja, ki bodo povečevali konkurenčnost slovenskih podjetij pri ustvarjanje višje dodane vrednosti.

LITERATURA

1. Bashier Roger: Introduction to Adult Education. Canada: The University of British Columbia. 1996. 312 str.
2. Beltram Peter: Individualni izobraževalni račun. Andragoška spoznanja, prva slovenska revija za izobraževanje odraslih. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 2001, 2, str. 32-40
3. Bevc Milena: Ekonomski pomen izobraževanja. Radovljica: Didakta, 1991. 273 str.
4. Bevc Milena: Financiranje izobraževanja odraslih v šestih razvitih državah in Sloveniji. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja, 1998. 64 str.
5. Bevc Milena: Financiranje, učinkovitost in razvoj izobraževanja. Radovljica: Didakta, 1999. 277 str.
6. Bevc Milena: Analiza pravičnosti državnega financiranja izobraževanja v Sloveniji in možnosti za njeno povečanje. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja, 2001. 108 str.
7. Blažič Marjan: Uvod v izobraževalno tehnologijo. Novo Mesto: Pedagoška obzorja, 1993. 160 str.
8. Cropley Arthur J.: Towards a system of lifelong education: Some practical considerations. Hamburg: Unesco Institute for Education, Oxford: Pergam Press, 1980. 219 str.
9. Černetič Metod: Izbrana poglavja ekonomike izobraževanja. Kranj: Moderna organizacija, 1987. 149 str.
10. Delors Jacques et al.: Učenje - skriti zaklad: poročilo Mednarodne komisije o izobraževanju za enaindvajseto stoletje, pripravljeno za UNESCO. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 1996. 261 str.
11. Dewey John: Democracy and Education. New York: The Free Press. 1997, 378 str.
12. Drofenik Olga: Položaj in smeri razvoja izobraževanja odraslih v Sloveniji. Nacionalni program izobraževanja odraslih, 1. zvezek, strokovne podlage. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1998a, str. 32-64
13. Drofenik Olga, Zvonka Pangerc Pahernik: Odločitveni dejavniki razvoja Evrope po letu 1992. Nacionalni program izobraževanja odraslih, 1. zvezek, strokovne podlage. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1998b, str. 75-123
14. Drucker Peter: Post-Capitalist Society. New York: Harper Business, 1994. 204 str.
15. Elspeth Pound et al.: »Quantitative evaluation of the first year of the adult learning grant pilots 2003/04« – Summary. [URL: http://www.dfes.gov.uk/skillsstrategy/_pdfs/whitePaper_PDFID100.pdf], 2005
16. Faure Edgar: Learning to be. The world of education today and tomorrow. Paris: UNESCO, 1972. 313 str.
17. Goddard Bill et al.: Literacy Within Lifelong Learning. Elements of good practice in five European countries. Supported by the European Union. Ljubljana: National Education Institute Ljubljana, 2000. 168 str.

18. Graham Tom et al.: Individual Learning Accounts: A consultation Exercise on a New ILA Style Scheme - Final Report to the Department for Education and Skills. [URL: <http://www.dfes.gov.uk/research/data/uploadfiles/RR339.doc>], 2002
19. Horvat Tatjana et al.: Uporaba zakona o davku od dohodkov pravnih oseb v praksi. Kako optimirati davek od dobička in kakšne so pri tem naše pravice in dolžnosti? Ljubljana: Časnik Finance. [URL: <http://www.finance-on.net/dobiček>], 2004
20. Jelčič Jasna: Izobraževanje kadrov v podjetju Gorenje d.d.. Diplomsko delo. Kranj: Fakulteta za organizacijske vede, 2004. 58 str.
21. Jelenc Zoran et al.: Družbenoekonomski pomen in financiranje izobraževanja odraslih. Ljubljana: Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani, 1991b. 204 str.
22. Jelenc Zoran: Terminologija izobraževanja odraslih. Ljubljana: Pedagoški inštitut pri univerzi v Ljubljani, 1991a. 104 str.
23. Jelenc Krašovec Sabina: Univerza za učečo se družbo, kako univerza sledi tokovom sodobnega izobraževanja. Ljubljana: Sophia, 2003. 199 str.
24. Jelenc Sabina: ABC izobraževanja odraslih. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1996, 101 str.
25. Jereb Janez: Strokovno izobraževanje in razvoj kadrov. Kranj: Moderna organizacija, 1989. 198 str.
26. Jereb Janez: Teoretične osnove izobraževanja. Kranj: Moderna organizacija. 1998. 155 str.
27. Kraigher Tomaž: Ocenjevanje in projekcija izobrazbenih tokov in izobrazbene sestave prebivalstva. Delovni zvezki Urada za makroekonomske analize in razvoj, št. 3, letnik X/2001. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2001. 61 str.
28. Lipičnik Bogdan et al.: Ravnanje z ljudmi pri delu. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1998. 27 str.
29. Lipužič Boris: Izobraževanje kot razvojni dejavnik. Šolski sistem Združenih držav Amerike, Kanade, in Nove Zelandije. Nova Gorica: Educa, 1995. 149 str.
30. Lobada Alenka: Na poti do znanja, izobraževanje kot nagrada zaposlenim. Novičke, Andragoški center Republike Slovenije, Ljubljana, 2005, april, str. 11-12
31. Longworth Norman: Lifelong Learning. London: Kogan Page, 1996. 179 str.
32. Mirčeva Jasmina: Kako »delo« podpira udeležbo odraslih v izobraževanju? Novičke, Andragoški center Republike Slovenije, Ljubljana, 2005, julij-avgust, str. 23-25
33. Mohorčič Špolar Vida: Udeležba odraslih v izobraževanju 2004. Novičke, Andragoški center Republike Slovenije, Ljubljana, 2005, junij, str. 5-6
34. Možina Ester: Pismenost odraslih v Sloveniji – pozabljeni kapital. Pismenost, participacija in družba znanja, 4 andragoški kolokviji. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 2000, str. 18-41
35. Nonaka Ikujiro et. al.: The Knowledge-Creating Company. Oxford: Oxford University Press, 1995. 284 str.
36. Pivec Josip: Šola v svetu sprememb. Nova Gorica: Educa, 1995. 135 str.

37. Potokar Franci et al.: Analiza strategij izobraževanja odraslih posameznih držav evropske skupnosti in Slovenije. Zbornik 22. mednarodne znanstvene konference o razvoju organizacijskih ved, 1. knjiga. Kranj: Fakulteta za organizacijske vede, 2003, str. 194-205
38. Ratković Marija: Efikasnost investiranja u obrazovanje. Beograd: Institut ekonomskih nauka, 1983. 159 str.
39. Rečnik Ferdo et al.: Pedagoško-andragoško usposabljanje. Priročnik za usposabljanje izobraževalcev. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2004. 169 str.
40. Sečan Lojze: Aktualna vprašanja izobraževanja odraslih v Sloveniji. Nacionalni program izobraževanja odraslih, 2. zvezek, strokovne podlage. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1999, str. 9-30
41. Sešel Bojan: Znanje za prihodnost. Kranj: Organizacija, 1997, 4, str. 227-231
42. Smith Jim et al.: Individual lifelong learning accounts, towards a learning revolution. Leicester: NIACE, 1997. 85 str.
43. Steward David et al.: Vseživljenjsko učenje razvija človeške zmogljivosti. Vseživljenjsko učenje. Koncept preživetja in akcijski načrt za 21. stoletje. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1995, str. 31-45
44. Tancig Peter: Vseživljenjsko učenje in družbeni razvoj. Delo, Ljubljana, 1995, 37, str. 11
45. Žnidaršič Kranjc Alenka: Investicijski skladi v Sloveniji – (ne)uspeh in za koga. Postojna: Dej, 1999. 421 str.

VIRI

1. Canada Revenue Agency. Lifelong Learning Plan. [URL: <http://www.cra-arc.gc.ca/tax/individuals/topics/rrsp/withdrawals/lp/conditions/menu-e.html>], 10. 9. 2005
2. Career Development Loans. [URL: <http://www.lifelonglearning.co.uk/cdl/>], 21. 8. 2005
3. Ciljni razvojni scenarij Strategije razvoja Slovenije. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2005. 25 str.
4. Co-Financing Lifelong Learning. Towards a systemic approach. OECD, 2004. 143 str.
5. Državni razvojni program RS 2001-2006, povzetek predloga. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarstvo, 2002. 63 str.
6. Education at a Glance, OECD indicators 2004, OECD Organisation for economic co-operation and development, 2004. 459 str.
7. Education and skills. [URL: <http://www.dfes.gov.uk/ila/strategy.shtml>], 21. 8. 2005
8. Enotni programski dokument podpore Evropske skupnosti Sloveniji za obdobje 2004-2006. [URL: <http://www.sigov.si/svrp/3str/1s-3-1.html>], 21. 8. 2005
9. Eurydice, rezultati študije. Vseživljenjsko učenje: prispevek izobraževalnih sistemov v državah članicah Evropske unije. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 2002. 162 str.
10. Get money now for your child's education after high school. [URL: <http://www.hrsdc.gc.ca/en/hip/lld/cesg/publicsectio/files/CESG-E-brochure.pdf>], 21. 8. 2005

11. Izhodišča za pripravo strategije vseživljenjskega učenja. Interno gradivo. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad za razvoj šolstva, 2005. 7 str.
12. Izobraževanje in usposabljanje v Evropi: različni sistemi, skupni cilji za 2010. Luksemburg: Urad za uradne objave Evropske skupnosti, 2002. 38. str.
13. Konkretni cilji za prihodnost sistemov izobraževanja in usposabljanja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. [URL: <http://www.mszs.si/slo/ministrstvo/mednarodno/solstvo/pdf/Prevod%20Konkretnih%20ciljev.pdf>], 13. 5. 2005
14. Letni program izobraževanja odraslih za leto 2005. Sklep Vlade RS, št. 30302-1/2005/4, 2005. 7 str.
15. Lifelong learning for all. Meeting of the Education Committee at ministerial level. Paris: OECD, 1996. 338 str.
16. Memorandum o vseživljenjskem učenju. Delovno gradivo. Bruselj: Komisija evropske skupnosti, 2000. 31 str.
17. Nacionalni program razvoja trga dela in zaposlovanja do leta 2006 (Uradni list RS, št. 92/2001)
18. Nacionalni program izobraževanja odraslih. Interno gradivo. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 2004. str. 33
19. Nacionalni program visokega šolstva Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 20/2002)
20. News room. Evropski parlament v akciji. Pomembni dosežki 1999-2004. [URL: <http://www.elections2004.eu.int/highlights/sl/1001.html>], 13. 5. 2005
21. Poročilo o razvoju. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2005. 171 str.
22. Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010. Zbirke Državnega zbora RS – sprejeti akti, 2004. 24 str.
23. Skupina Gorenje. [URL: <http://gorenje.si/12>], 1. 9. 2005
24. Statistični letopis Republike Slovenije 2003. Ljubljana: Statistični urad RS, 2004
25. Statistični urad Republike Slovenije. [URL: http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=413], 14. 7. 2005
26. Statistični urad Republike Slovenije. [URL: http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=27&leto=2004&jezik=si], 14. 7. 2005
27. Statistični urad Republike Slovenije. [URL: <http://www.stat.si/wap>], 11. 8. 2005
28. Strategija razvoja trga dela in zaposlovanja do leta 2006. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 2001. 26 str.
29. Strategija gospodarskega razvoja Slovenije 2001-2006. [URL: <http://www.sigov.si/zmar/sgrs/dokument.html>], 13. 5. 2005
30. Strategija razvoja Slovenije. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj. [URL: <http://www.sigov.si/zmar/projekti/srs/StrategijarazvojaSlovenije.pdf>], 1. 5. 2005
31. Šolska zakonodaja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 1996. 219 str.
32. Teaching and Learning – Towards the Learning Society: White Paper on Education and Training. Brussels: European Commission, 1995.

33. Urad za makroekonomske analize in razvoj. [URL: <http://www.sigov.si/zmar/sgrs/dokument.html>), 10. 5. 2005
34. Vseživljenjsko učenje. Koncept preživetja in akcijski načrt za 21. Stoletje. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1995. 46 str.
35. Zakon o davku od dohodka pravnih oseb (Uradni list RS, št. 17/2005)
36. Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 70/2005)
37. Zakon o izobraževanju odraslih (Uradni list RS, št. 12/96)
38. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 12/96)
39. Zakon o visokem šolstvu (Uradni list RS št. 100/204)
40. Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 63/2004)

SLOVARČEK SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV

- Adult Learning Grant, ALG	Subvencioniranje izobraževanja odraslih
- Borrow to Learn	Posojilo za izobraževanje
- Canada Education Saving Grant, CESG	Kanadska subvencija izobraževalnega varčevanja
- Career Development Loans, CDL	Posojilo za razvoj kariere
- Centre for Research and Social Policy, CRSP	Center za raziskovanje in socialno politiko
- Credit to Learn	Poroštvo za izobraževanje
- Department for Education and Employment, DEF	Ministrstvo za izobraževanje in zaposlovanje
- full-time	Redno (izobraževanje)
- Home Buyers Plan	Stanovanjska varčevalna shema
- Individual Lifelong Learning Account, ILA	Individuialni vseživljenjski izobraževalni račun
- Learn Save, LS	Učiti se varčevati
- Learning Account Centre	Center za izobraževalne račune
- Learning and Skills Council, LSC	Svet za izobraževanje in usposabljanje
- Lifelong Learning	Vseživljenjsko učenje
- Lifelong Learning Plan, LLP	Vseživljenjski izobraževalni načrt
- part-time	Izredno (izobraževanje)

- Registered Education Saving Plan, RESP	Registriran načrt izobraževalnega varčevanja
- Registered Retirement Savings Plans, RRSP	Registrirani pokojninsko varčevalni načrti
- Save to Learn	Varčevanje za izobraževanje
- Skills Strategy	Strategija usposabljanja
- young adults	Mlajši odrasli

PRILOGE

Priloga 1: Pregled financiranja aktivnosti iz proračuna Ministrstva za šolstvo in šport za leto 2005

PRORAČUNSKA POSTAVKA	SREDSTVA 2005 (v tisoč SIT)	PROGRAMI IN AKTIVNOSTI	SREDSTVA 2005 (v tisoč SIT)
6672 – Dejavnost osnovnega šolstva	600.150	- Osnovna šola za odrasle	600.150
5780 – Izobraževanje in usposabljanje nezaposlenih	249.465	- Izobraževanje brezposelnih oseb	181.065
		- Izobraževanje strokovnih delavcev	10.400
		- Učna pomoč	58.000
4367 – Strukturni skladi EPD 2.3 – Izobraževanje brezposelnih - EU sredstva	165.000	- Izobraževanje brezposelnih oseb - srednja izobrazba	220.000
4368 – Strukturni skladi EPD 2.3 – Izobraževanje brezposelnih – lastna udeležba	55.000	- Izobraževanje brezposelnih oseb – srednja izobrazba	
6247 – Projektno učenje za mlajše odrasle	161.286	- Projektno učenje za mlajše odrasle PUM	161.286
7229 – Dejavnost izobraževanja odraslih	560.239	- Program Most do izobrazbe	20.576
		- Program Beremo in pišemo skupaj	11.692
		- Študijski krožki	47.500
		- Izobraževanje za aktivno državljanstvo	12.600
		- Posebne potrebe	10.000
		- Manjšine in Romi	4.000
		- Tretje življenjsko obdobje	18.900
		- Borza znanja	39.099
		- Točke vseživljenjskega učenja	82.311
		- Razvoj	171.250
		- Svetovalna dejavnost	80.442
		- Dejavnost združenj	15.000
		- Promocija in animacija	13.000
		- Pokritje ESS 04 in mater. stroški	33.869
4482 – Izobraževanje odraslih – računalniško opismenjevanje in informatika	49.400	- Nakup in gradnja osnovnih sredstev	49.400
4831 – Tuji jeziki	31.000	- Izpiti pri jezikih	13.200
		- Pomoč pri učenju jezikov	17.800
9140 – Mreža javnih zavodov za izobraževanje odraslih	179.816	- Poplačilo plač	179.816

PRORAČUNSKA POSTAVKA	SREDSTVA 2005 (v tisoč SIT)	PROGRAMI IN AKTIVNOSTI	SREDSTVA 2005 (v tisoč SIT)
4379 – Strukturni skladi – tuja udeležba – EPD 2.3.: izobraževanje odraslih, razvoj mreže svetovalnih središč	174.000	- Razvoj in delovanje mrež - Razvoj in izvajanje izobraževalnih programov za strokovne delavce	212.000
4380 - Strukturni skladi – lastna udeležba – EPD 2.3.: izobraževanje odraslih, razvoj mreže svetovalnih središč	58.000		20.000
4303 – Odpravljanje izobrazbenega primanjkljaja	27.126	- Dvigovanje izobrazbene ravni zaposlenih – višja izobrazba	27.126
4439 - Strukturni skladi – tuja udeležba – EPD 2.3.: Izobraževanje odraslih za zmanjšanje izobrazbenega primanjkljaja	405.000	- Razvoj - Usposabljanje strokovnih delavcev - UŽU – MI - UŽU – BIPS - UŽU – Pismenost na podežlju - UŽU – Pismenost na delovnem mestu - IKT - PUM - Dvigovanje izobrazbene ravni zaposlenih – srednja izobrazba - Kakovost - POKI	95.836.558
4435 - Strukturni skladi – lastna udeležba – EPD 2.3.: Izobraževanje odraslih za zmanjšanje izobrazbenega primanjkljaja	135.000		35.820.248
			69.957.142
			34.101.648
			21.435.322
			45.266.386
			71.598.000
			79.465.933
			66.768.763
			19.750.000
4350 – Phare – lastna udeležba – 2003 vseživljenjsko učenje – izobraževalni primanjkljaj	45.060	- Spodbujanje vseživljenjskega učenja - VŽU	45.060
7230 – Phare CFCU – 2003 vseživljenjsko učenje – izobraževalni primanjkljaj	62.370	- Spodbujanje vseživljenjskega učenja - VŽU	62.370
SKUPAJ	2.957.912		2.957.912

Vir: Letni program izobraževanja odraslih v RS za leto 2005, 2005, str. 4-5

Priloga 2: Pregled financiranja aktivnosti iz proračuna Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve za leto 2005

PRORAČUNSKA POSTAVKA	SREDSTVA 2005 (v tisoč SIT)	PROGRAMI IN AKTIVNOSTI	SREDSTVA 2005 (v tisoč SIT)
7023 – Priprava brezposelnih na zaposlitev	532.534	- Pomoč pri načrtovanju poklicne poti in iskanju zaposlitev - Klub za iskanje zaposlitve - Delovni preizkus - Usposabljanje na delovnem mestu	532.534
4282 – Usposabljanje in izobraževanje za zaposlitev	1.528.516	- »Program 10.000+« - Programi izpopolnjevanja in usposabljanja	1.528.516
3594 – Izobraževanje in usposabljanje zaposlenih	638.742	- Javni razpis za sofinanciranje usposabljanja in izobraževanja zaposlenih	638.742
8663 - Razvoj izobraževanja in usposabljanja odraslih	106.531	- Sofinanciranje aktivnosti Andragoškega centra RS in Centra RS za poklicno izobraževanje	106.531
5511 - Razvoj novih poklicev in poklicnih kvalifikacij	106.136	- Sofinanciranje aktivnosti Centra RS za poklicno izobraževanje in Republiškega izpitnega centra	106.136
3559 – sredstva EU za ukrep 2.1.	1.340.355,8	- Izobraževanje brezposelnih (»Program 10.000+« - formalno izobraževanje in nacionalne poklicne kvalifikacije)	1.787.141
3558 – lastna udeležba – Ukrep 2.1. ESS	446.785,2		
3587 – sredstva EU za ukrep 2.2.	78.325,6	- Pot do vključenosti – Projektno učenje za mlajše odrasle	104.434
3584 – lastna udeležba – Ukrep 2.2. ESS	26.108,5		
3658 – sredstva EU za ukrep 2.4.	519.462	- Javni razpis za sofinanciranje izobraževanja in usposabljanja zaposlenih	692.616
3647 lastna udeležba- Ukrep 2.4. ESS	173.154		
7209 Phare CFCU – Phare Nacionalni program ESC 2003	921.200	- računalniško opismenjevanje	1.158.550
4292 – lastna udeležba – Phare 2003	237.350		
SKUPAJ	6.655.200		6.655.200

Vir: Letni program izobraževanja odraslih v RS za leto 2005, 2005, str. 6